

“OZAN DÜNYASI”
Aşıq Yaradıcılığının Təbliği ictimai birliyi

*Millətimi saz anladar, saz anlar,
Saza baxsın tariximi yazanlar.*

*Zəlimxan Yaqub
Xalq şairi*

OZAN DÜNYASI

Nº 1(34)
2022

*Jurnal Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun
xeyir-duası ilə 2010-cu ildə nəşrə başlayıb.*

Baş redaktor:

Musa NƏBİOĞLU

Əməkdar Mədəniyyət İşçisi

Baş redaktorun müavini:

Mahal TÜKƏNLİ

REDAKSİYA HEYƏTİ:

Nizami Cəfərov

Muxtar İmanov

Qəzənfər Paşayev

Məhərrəm Qasimli

Qənirə Paşayeva

İsmayıllı Məmmədli

Elxan Məmmədli

Doğan Kaya (Türkiyə)

Razim Məmmədli

Əkbər Qoşalı

Səməndər Məmmədov

Nizaməddin Onk (Almaniya)

Mahmud Kamaloğlu (Gürcüstan)

Çingiz Mehdiyoglu (İran)

Məhəmməd İbadi Alışiq (İran)

*Jurnal 26 noyabr 2008-ci ildə Azərbaycan Respublikasının
Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır. Qeydiyyat nömrəsi: 2756*

Əlaqə:

(+994 50) 345 36 52

musa58@bk.ru

ISSN 2224-9257

Aşıq Kamandar Əfəndiyev - 90

Zəlimxan YAQUB
Xalq şairi

BU GÜN HƏR DƏQİQƏ ONUN YERİ GÖRÜNÜR

Saz mənim üçün Türk ruhunun şəksiz və şəriksiz, tək və müqəddəs alətidir. Saz mənim üçün ana layası, beşikdən məzara qədər ömür yolunda yol yoldaşım, könül sirdaşım, həyatım, varlığımızdır. Kitablarımın anası, şeirlərimin anası, anamın anası, Borçalının anası, Borçalı adında bizim üçün əbədi qibləgah olan bir mahalın rəmzi, obrazı, ümumiləşdirilmiş kitabı – səs kitabı, söz kitabı, avaz və havacat kitabıdır.

*Əl atmaq nə lazıim kağız qələmə,
 Heç kəsə demərəm yaz ünvanımı.
 Kimə gərək olsa sözüm, söhbətim,
 Ona göstərəcək saz ünvanımı.*

İstəyirsən de Borçalıdanam, istəyirsən de Sazdanam – eyni sözdür. Saz Borçalı deməkdir, Borçalı da saz. Çox şükür Allaha ki, Borçalının yetirdiyi övladlar, onun şairləri, alımları, ziyalıları yüzillik mərhələdə bu həqiqəti təsdiqlədilər ki, bəli, Borçalının rəmzi sazdır. Ona görə ki, Borçalı saçından dırnağına qədər xalis Qıpçaq türkü, oğuz türkü olduğundan onun şəksiz və şəriksiz aləti də onun əbədi silahıdır, sözünün silahıdır. Bax, saz mənim üçün budur. Saz bu günə qədər yazdığını bütün şeirlərin qaynağıdır, dayaq nöqtəsidir, istinad nöqtəsidir. Mənim həyatımdır, varlığımızdır.

Aşıq Kamandar mənim üçün kimdir? Şübhəsiz ki, Dədə Qorquddan bu günə qədər taleyin xoşbəxtliyindən aşiq sənətinin çox böyük, nəhəng, möhtəşəm, mötəbər, unudulmaz, yaddaşlara həkk olunan böyük şəxsiyyətləri olub. Bunların hər birinin aşiq sənətində özünün yeri, özünün mərtəbəsi, özünün məqamı olub və heç bir aşiq o biri aşığın yerini dar eləməyib. Böyük sənət belədir, böyük sənətkarlıq belədir.

Çünki onların yeri xalqın ürəyindədir. Xalqın ürəyi də çox genişdir, bütün istedadlar ora yerləşir. Mənim öz yaşımnda gördüyüüm, adlarını çəkdiyim sənətkarlar – Əmrəh, Hüseyn Saraçlı, Xındı Məmməd mənim üçün olduqca müqəddəsdir. Mən bunlarla nəfəs alıram. Mən Xındı Məmmədin üzünü görməmişəm. Tək bircə “Yanıq Kərəmi” bəsdir ki, özüm üçün təsəvvür eləyəm ki, bu adam nəyə qadir olub. Ancaq taleyin xoşbəxtliyindən mən üç canlı klassikin laylasında böyümüşəm. Üçünün də sazını çalmışam, üçünün də qoşlaşış saz çalmışam. Bundan böyük bir xoşbəxtlik ola bilərmi?! Onların üçünün də hər birinin öz mərtəbəsi, öz yeri, öz qiyməti, öz dəyəri, gözəlliyi olmaqla bərabər, səhbət Aşıq Kamandardan gedirsə, Aşıq Kamandar onbir telli, uzunqollu, gen sinəli tavar sazının sözünü bütün dünyaya dedi.

Heç vaxt ona deməyə ehtiyac qalmırkı ki, filan havanı çal. Çünkü hansı havanı çalırdısa, o qədər dolğun və zəngin, o qədər axar-baxarlı, o qədər qəm ləngəri çox olan bir yeriş gedirdi ki, deyirdin ay Allah, ayrı hava çalmasın, dünyada bundan gözəl hava yoxdur. Çaldığı havaların hamısı bir-birindən gözəl olurdu. Kamandar hansı havanı oxudusa, o havaya möhürüni elə vurdı ki, ayrı kim oxusa biz onu həzm edə bilmədik. Hər havada Kamandarın oxumaq möhürü var. Bu elə möhürdür ki, bundan sonra min illər boyu gedəcək. İndi bu gün sənətkarın böyüklüyünü dərk eləmək üçün özününən sonun izinə baxmaq lazımdır. Əgər o izi, o cığırı, o yolu ot basıbsa, demək o sənətkar papağı günə yandırıb. Yox, o sənətkarın açdığı iz cığırına, yola çevrilirsə, getdikcə ağacın budağı kimi şaxələnirsə, bu o deməkdir ki, o dahidir. Bu mənada bu gün elə Borçalının özündə də heyrətli bir mənzərə var. Bu gün o taylı, bu taylı Azərbaycanın hər yerində aşıqların doxsan faizi Kamandar üstündə gedir. Kim Kamandara daha çox oxşayırsa, biz də onu daha çox sevirik.

Poeziyada da belədir, musiqidə də belədir. Məsələn, şairlər yüzillərnən Füzulinin sehrinnən, ovsununnan çıxa bilmirlər. Səməd Vurğunun cazibəsinən çıxa bilmirlər. Çünkü cazibə qüvvəsi o qədər böyündür ki, hökmən özünə çəkir. Aşıq sənətində də Aşıq Kamandarın cazibə qüvvəsi 50 milyonluq Azərbaycan dünyasını qucaqlayıb. Rəhmətlik Kamandarın qırxi günü məzarı başında çıxış edəndə dediyim şeirin sonluğu belə idi:

*Deməyin ki, vaxtı başa yetirdik,
Saz kamansız, kaman tarsız qalmasın.
Aman ellər, xan Əmrəhi itirdik,
Sənət mülkü Kamandarsız qalmasın.*

Kamandar öləndə
mənim qollarım
boşalıb yanına düşdü
ki, sənət mülkü
Kamandarsız qalacaq.
Amma sonra mən çox
böyük səhv elədiyimi
başa düşdüm.
Gördüm ki, sənət
mülkü bir gün də
Kamandarsız qalmır.
Çünki baxmayaraq

ki, Kamandar bu gün cismən həyatda yoxdur və onun səsini, boğazını təkrarlamaq heç cür mümkün deyil, amma yenə o yolnan gedənlər var, demək heç vaxt bu sənət ölməyəcək. Heç vaxt Kamandar ölməyəcək.

Onun yeri, duruşu, qədd-qaməti, danışıığı, təmkini, ləngərli havacatı, qəm üstündə köklənən dünyası ayrıca öyrənilməli bir məktəbdir. Bu sırrlər açılmalıdır.

Aşıq Kamandar xoşbəxt taleli sənətkardır ona görə ki, min illər boyu bu ad yaşayacaq, bu sənət yaşayacaq. Bizim əsərlərimizdə, kitablarımızda yaşayacaq. Xatirələrdə yaşayacaq, nəsildən nəslə keçəcək. Şükür Allaha, indi texniki imkanlar elədir ki, səs ölmür, avaz ölmür, yaşayır. Şükür Allaha ki, Azərbaycanın, bir neçə yerindən sərhəd çəkilən Azərbaycanın yox, xəyalımızda, ürəyimizdə olan Azərbaycanın, Turan dünyasının içində Kamandarın çox möhtəşəm bir yeri var. Hər gün o zirvə görünür, o ucalıq görünür.

Bizim evə az qala hər iki gündən bir Cənubi Azərbaycandan qonaqlar gəlir, məclis qurulur, qonaqlıq olur. Və hər dəfə də kim ağızını açırsa Kamandar kimi başlayır, Kamandar kimi tamamlayır. Bu o deməkdir ki, onun sənətdə yaratdığı cazibə qüvvəsindən çıxməq mümkün deyil. Və Kamandarın cazibə qüvvəsinə kim nə qədər yaxınlaşırsa, o qədər böyüür, o qədər möhtəşəm olur. Bütün bunlarla bərabər, mən onun sinəsində o qədər zəngin xəzinə görmüşəm, ədəb-ərkan görmüşəm, rəstar görmüşəm, əhli-ürfan dünyasının gözəl məqamlarını görmüşəm ki, bu gün hər dəqiqə onun yeri görünür. Baxmayaraq ki, onun səsini, avazını oxşadanlar çoxdur, amma heç kim Kamandar ola bilməz. Kamandarın hər gün, hər saat, hər dəqiqə bütün məclislərdə yeri görünür. Bu ləngərin, boy-buxunun, əzəmətin, bu dağın, bu qabarən-çəkilən dənizin yeri görünür. O havalarda olan ləngərin yeri görünür. O təzanənin, o biləyin,

o barmağın, döndərmələrin yeri görünür. Ona görə də Kamandarın 75 illiyi də olacaq, yüzilliyi də olacaq, min illiyi də olcaq. Bizdən sonra o adam zaman-zaman yaşayacaq. Bizdən sonra dünyaya gələn sənət oğulları, sənət adamları, öz dədəsini-babasını yaxşı tanıyanlar, kökünü yaxşı dərk eləyənlər, türkün ruhuna tapınanlar, qanı qarışiq olmayan, südü qarışiq olmayan xalis Türk oğlu türklər, xalis borçalılar, xalis Azərbaycan türkləri həmişə Kamandarı çox böyük ehtiram və məhəbbətlə yad edəcəklər. Çünkü o səs də var, o avaz da var, o havacat da var.

Məni bu gün sevindirən bir də odur ki, Aşıq Kamandar yolu ilə gedənlərin heç biri Kamandar olmasa da, onun yüzlərlə davamçıları var. O davamçılar Kamandarı həmişə yaşadacaq.

Təxminən 200-300 ildir “Aşıq Qərib” dastanı var. Onu kitablardan kimi oxuyurdu, kimi oxumurdu. Amma Aşıq Kamandarın “Aşıq Qərib”i bircə dəfə Azərbaycan televiziyasında oxumağıynan Qərib də dirildi, Şahsənəm də dirildi. Hələbdən Tiflisə gələn yolları da bütünlükə əzbər bildik. Qarsda da namaz qıldıq. Yəni o, bu dastanı gözəlləşdirdi. Mən bu ifadələri ona görə işlədirəm ki, Kamandar bu dastanı elə danışdı ki, biz “Aşıq Qərib” dastanının vasitəsi ilə Türk dünyasının xəritəsini bir də gördük. Qəriblə birlikdə at minib o yolları bir də göldik.

Aşıq Kamandar dastanda da böyükdür, şəxsiyyətdə də böyükdür, havacatda, sənətdə və sənətkarlıqdə da böyükdür. O, azman sənətkardır və min illər boyu bu dünyada yaşayacaq. Heç kəsin tənqidindən, tərifindən, yazdığı kitabdan, yazmadığı məqalədən asılı olmayaraq Aşıq Kamandar böyüklüyü zaman-zaman nəsillərin yaddaşında yaşayacaq. Eşq olsun Kamandarı yetirən Borçalı mahalına, Kəpənəkçi kəndinə! Eşq olsun Azərbaycan türklərinə, Qıpçaq və oğuz türklərinə ki, XX əsrдə bizə Kamandar kimi bir oğul verib. Kamandar həm də XXI əsrдə yaşayacaq ona görə ki, mən Zəlimxan Yaqub XXI əsrдə yaşayıram. Mən hardayamsa, orda Kamandar var. Mən hardayamsa, orda Kamandarın sazi var, sözü var, şagirdi var, yetirməsi var, onu sevənlər, onun pərəstişkarları var. Neçə ki, mən XXI əsrдə yaşayıram, o da mənimlə yaşayacaq. Mənnən sonra bu gün bir yaş səkkiz aylıq olan nəvəmin sazında yaşayacaq. Yəni Kamandar belə yaşayacaq. Ona görə də o, bütün əsrlərin sənətkarıdır.

2007-ci il.

Ələddin ALLAHVERDİEV
professor

**MİLLİ-MƏDƏNİ SƏRVƏTLƏR XƏZİNƏMİZƏ
MİSİLİZ TÖHFƏLƏR BƏXŞ ETMİŞ DAHİ
SƏNƏTKAR**

*Gah çıxaram göy üzünə, seyr edərəm aləmi,
Gah enərəm yer üzünə, seyr edər aləm məni...
Qul Nəsimi.*

2021-ci ildə Azərbaycan aşiq sənətinin görkəmli nümayəndəsi, qüdrətli söz ustası Aşıq Ələsgərin anadan olmasının 200 illiyi ilə bağlı yubileyin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamında deyilir:

"Aşıq Ələsgər çoxəsrlik keçmişə malik aşiq sənəti ənənələrinə ən yüksək bədii-estetik meyarlarla yeni məzmun qazandırmış, xalq ruhuyla həmahəng əsərləri ilə Azərbaycanın mədəni sərvətlər xəzinəsinə misilsiz töhfələr bəxş etmişdir. Sənətkarın doğma təbiətə məhəbbət və vətənpərvərlik hissələrini vəhdətdə aşılayan, ana dilimizin saflığını, məna potensialını və hüdudsuz ifadə imkanlarını özündə cəmləşdirən dərin koloritli yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq səhifələrindəndir. ...Azərbaycan aşiq sənətinin ümumbaşşarı dəyərlər sırasında qorunan dünya qeyri-maddi mədəni irs nümunələri siyahısına salınması həm də Aşıq Ələsgər sənətinə ehtiramın təzahürüdür."...

Doğrudan da Dədə Ələsgər möcüzələrlə dolu yaradıcılığının dərinliyinə, rəngarəng çalarına, poetik dəyərinə görə Azərbaycan-Türk ədəbi irs xəzinəsində, İslam və təsəvvüf dünyasında Mövlana, Yunus Əmrə kimi dühalarla yanaşı duran, haqlı olaraq aşiq poeziyasının zirvəsi hesab edilən cahanşümul dini-fəlsəfi-poetik dühadır. Aşıq Ələsgər şəxsiyyətinə və yaradıcılığına verilən dəyərlərin onun tədqiqatı ilə məşğul olan bütün folklorşunaslarımız,

ələsgərşünaslarımız tərəfindən birmənalı olaraq etiraf, təsdiq və qəbul edilməsi, bu yaradıcılığı sevən, başa düşən, xüsusilə onun sufi mahiyyətini dərinən anlayan hər kəs üçün şübhə doğurmayan, danılmaz bir həqiqətdir!

Möcüzəli, sirli-sehrli, dərin mənalar kəsb edən Aşıq Ələsgər yaradıcılığını təhlil etmək, ona peşəkarlıqla qiymət vermək, əlbəttə, ədəbiyyatşünasların, ilk növbədə, ələsgərşünasların öhdəsinə düşür. Mən isə Dədə Ələsgər möcüzəsinə bağlanan, bütöv yaradıcılığını sevən, onu daim, təkrar-təkrar heyranlıqla mütləi edərək, hər dəfə özünə yeni bir sərr kəşf edən həvəskar oxucu kimi bəzə fiqirlərimi bölüşmək istədim.

Bütövlükdə, Dədə Ələsgər Söyü, poeziyası alnına Tanrıının möhür qoyduğu kamil insan təxəyyülünün, təfəkkürünün ifadə edə biləcəyi sirli, müəmmalı, sehirli, gözəlliklə, nurla, hikmətlə, müdrikkiliklə nəfəs alan möcüzəli bir şeir dünyasıdır.

Həyatında Aşıq Ələsgər yaradıcılığının heç olmasa bir qoşmasını oxumuş, ürəyi poeziya ilə döyünen hər bir insanın bu xəzinəyə biganə qalmaya-raq onun dərinliklərinə can atacağına, baş vurmaq cəhdinə əminəm. Çünkü Aşıq Ələsgər yaradıcılığı gözəlliklə (bu qeyri-adi sözün geniş, tam fəlsəfi mənasında), müdrikkiliklə, bəşər idrakinin kamilliyi ilə çalxalanan dərin, sirli-sehirli, müəmmalı, möcüzəli, tilsimli bir ümman-dır! Bu ümmanın dərinliklərinə baş vurdurqca hətta poeziyanı az-çox bilən, onu sevən insan Ələsgər dühəsinin düşüncə, fikir tərzinin poetik-fəlsəfi ifadəsini bütövlüklə başa düşmək qarşısında aciz qalır. Keçən əsrin birinci yarısında yaranıb bu günə qədər inkişaf edən, Dədə Ələsgər fenomeninin, sırlırlə dolu yaradıcılığının sehrini açmağa, təhlil və tədqiq etməyə yönələn ələsgərşünaslıq, korifey ədəbiyyatşünaslarımız H.Əlizadə, M.H.Təhmasib, H.Arası, Ə.Axundov, Y.Qarayev, İ.Ələsgər, H.İsmayılov və bir çox başqalarının ciddi tədqiqatlarına baxmayaraq, hələ də bu əzəmətli xəzinənin müəmmalarını, sırlarını bütövlüklə aşkar edə bilməmişdir.

Dədə Ələsgər dühəsi başdan-ayağa sözlə bağlı olduğundan, yaradıcılığının bütün sırları, müəmmaları, möcüzələri sözlə ifadə edildiyindən, ruhu İlahi sözlə yoğrulmuş, butası İlahi məkanında verilmiş, taleyi İlahi qələmi ilə yazılmış fövqəl-sənətkar olduğundan, Azərbaycan ədəbi söz dünyasında, poetik düşüncə nəhrində özünəlayiq zirvə tutduğundan yazımı sözə aid fikirlərlə davam etmək istərdim:

Dahi Nizami Gəncəvi deyirdi:

*Dünyaya sözdü şərəf, gör ki, nədir qiyməti,
Danışmaqla, yazmaqla itməz qədir-qiyəti!...*

Söz – yalnız səslərin, hərflərin əmələ gətirdiyi kəlmə kimi deyil, ilahi varlığın verdiyi vəhylərin sırlı bir kəlamı, anlamı kimi insanları kamilliyyə, müdrikkiliyə çağırın bir hikmətdir. Söz insanın amalının, düşüncə və

əqidəsinin göstəricisidir. Söz – deyənin, oxuyanın və duyanın qəlbinin dərinliyinin ən həssas nahiyyəsindən sözür, qəlblərə hakim olur, düşüncələrin əbədi sahibinə çevrilir. Ta müqəddəslərimizdən başlayaraq onların verdiyi ilahi qüdrətə sahib olan dahişərimizin, korifeylərimizin, saz-söz sənətkarlarımıızın bizlərə qoyub getdiyi söz irsi kimi. O söz ki, bütün dövrlərdə xalqın dilinə müdrik bir hakim, onun yolgöstərəni olub.

Bəli, bədii sözə hökmran olan Aşıq Ələsgər “poetik düşüncə nəhri”nin “ilahi suyu”ndan içib, “Tanrıının söz vergisini almış, varlığını əbədiyyət ümmanında əridən” nadir söz xiridarlarındandır.

Göycə aşiq məktəbinə, Göycə folkloruna, Dədə Ələsgər yaradıcılığına zaman-zaman verilən qiymətlər, təhlillər, dərin, sanballı tədqiqatlar Aşıq Ələsgərin Dədə epitetinə sözün əsl mənasında layiq olduğunu, onu Haqq Aşığı, Sufi Mürşid, Övliya kimi, mənsub olduğu ali sufi mərtəbənin göstəricisi kimi qeyd etməyi, sufi baxış çərçivəsindən yanaşmağı lazımlı bilirlər və onun şeirində kökləri ilə türk Tanrıçılığına bağlanan və ondan qaynaqlanan türk sufizmi ilə İslam və onun müqəddəs kitabı “Qurani-Kərim” vəhdətində axtarmağı təlqin edirlər.

Tədqiqatçıların gəldiyi nəticələr göstərir ki, aşığın vergili şəxsiyyət olmağını və bu verginin texnologiyasını ilahiyət və müqəddəslik məkanında – sakral dünya ilə təmasın və sakral informasiya daşıyıcılığının yollarında, – Peyğəmbərlərə verilən İlahi vəhy, övliyalara verilən həvalə və şairlərə verilən ilham yollarında axtarmaq lazımdır. Bir çox tədqiqatçılar doğru olaraq, Aşıq Ələsgəri şairlikdən bir pillə yuxarı, XII əsrin məşhur mütəfəkkir-şairi, türk dilində sufizm ədəbiyyatının ilk yaradıcılarından olan Əhməd Yəsəvi alimliyi ilə ölməz Türk təsəvvüf filosofu, şairi Yunus Əmrə “şairliyini birləşdirən və bütövlükdə fəlsəfəni və poeziyanı, fikri və sənəti, dini və təriqəti özündə ehtiva edən” bir “qutsal şəxsiyyət”, övliya kimi təqdim edirlər.

Ürfan elmində, Allahi tanımaq və ona qovuşmaq ideyasının kökü dörd sufi mərhələ – Şəriət, Təriqət, Mərifət və Həqiqət ilə bağlıdır.

Örnək üçün sizi bu mərhələlərin – insanların ruhi-mənəvi saflaşmasını işarələyən “sufi mərtəbələri”n Aşıq Ələsgərin “Gərəkdi” rədifi ustادnaməsinin iki bəndindəki misralarında necə yer aldığına diqqət yetirək:

...Xalqa həqiqətdən mətləb qandır,
Şeytanı öldürə, nəffsin yandır,
El içində pak otura, pak dura,
Dalısınca xoş sədali gərəkdi...

...Arif ola, eyham ilə söz qana,
Naməhrəmdən şərm eyləyə, utana,
Saat kimi meyli haqqa dolana,

Doğru qəlbi, doğru yolu gərəkdi...

Diqqətli müşahidə ilə 1-ci bəndin ilk – "Xalqa həqiqətdən mətləb qandırı" və 2-ci bəndin üçüncü – "Saat kimi meyli haqqə dolana" misralarının "həqiqət", 1-ci bəndin ikinci – "Şeytani öldürə, nəfsin yandırı", 2-ci bəndin dördüncü – "Doğru qəlbi, doğru yolu gərəkdi" misralarının "təriqət", 1-ci bəndin üçüncü – "El içində pak otura, pak dura", 2-ci bəndin ikinci – "Naməhrəmdən şərm eyləyə, utana" misralarının "şəriət" və nəhayət, 1-ci bəndin dördüncü – "Dalisinca xoş sədali gərəkdi" və 2-ci bəndin birinci – "Arif ola, eyham ilə söz qana" misralarının "mərifət" kateqoriyalarına aid olduqlarının şahidi oluruq.

Aşıq Ələsgər yaradıcılığı hikmətlə nəfəs alan müdriklik xəzinəsidir. Onun bu gün əlimizdə "İstər" rədifli hikmətlə nəfəs alan bir qəzəli var. Əruz biliciləri, qəzəlsevərlər etiraf edirlər ki, artıq elə bir mötəbər ürfan məclisi yoxdur ki, bu qəzəl orada səsləndirilməsin. Bu qəzəl elə bir möhtəşəm şeirdir ki, o, poetik gücü ilə qəzəliyyatın zirvəsi olan Füzulinin qəzəlləri səviyyəsində dayanıb. Bu qəzəlin beytlərində fəlsəfə, din, lirika, tariximiz, adət-ənənələrimiz, gözəl, şirin, səlis dilimiz, elm, ürfan var və onun hər beytinin açıqlaması, xirdalanması xeyli vaxt tələb edir. Qəzəlin bir beytində zahidə, insanlara Allah, Peyğəmbər və Qurani-Kərim adından yol göstərən din xadiminə müraciətlə

*Demə, zahid, mənəm alım, oxuram əntə-sübhani,
Sıratdan istəyən keçmək, xudadan pəriü bal istər –*

deyərək, cənnətlə cəhənnəm arasında tükdən nazik, qılıncdan iti olan sırat körpüsündən keçmək üçün, Qurani-Kərimi oxumaq, əzbər bilmək, onun kəlamlarını insanlara çatdırmaq heç də bəs etmir, yalnız sənin bü dünyada gördüğün xeyirxah işlər, əməllərin sənə qol-qanad verib o körpü üzərindən keçirə bilər.

Aşıq Ələsgər gözəllik aşığı, aşiqi, şairi idi. O, gözəlliyyə Tanrıının bəxş etdiyi ilahi, müqəddəs varlıq, saflıq, səmimilik, paklıq, sözün mənəvi mənasında ucalıq məfhumu kimi yanaşındı. Aşığın ilk şeirlərindən olan "Köynəyinə" rədifi qoşmasında dediyi:

*Sinən Kəbə, köynək Kəbə örtüyü,
İzin versən, sürtəm üz köynəyinə –*

misraları söylədiyim fikri poetik, obrazlı, olduqca parlaq və qabarıq şəkildə sübut edir.

Gözəllik vurgunu olan Aşıq Ələsgər bütöv poeziyasında, o cümlədən, lirikasında qadın gözəlliyyini tərənnüm edərkən xalqımızın milli-əxlaqi,

təriyəvi adət-ənənəsinə sadıq qalaraq, heç vaxt onlardan kənara çıxa biləcək epitetlərə yol verməmişdir. Onun məşhur “Çərşənbə gündündə, çeşmə başında” misrası ilə başlayan qoşmasında bir gözələ vurulan aşiq onun nişanlı olduğunu bilərkən “Sındı qol-qanadım yanına düşdü” deyərək ağır olsa da, ata-babalarımızdan miras qalmış adətimizə uyğun olaraq fikrindən daşınmışdır.

Aşıq Ələsgərin bədii, obrazlı düşünmə tərzi, poetik təxəyyülü onun lirikasında daha qabarlı şəkildə özünü bürüzə verir. O, qadın gözəlliklərini tərənnüm edərkən, bəzən klassik bənzətmələrdən istifadə etsə də, çox zaman yalnız onun özünəməxsus bədii obrazlı düşünmə tərzi ona qədər poeziyada işlənməyən yeni bənzətmələr tapıb, kəşf edib uğurla o gözəllikləri öz poetik zirvəsinə yüksəltməsinə imkan vermişdir. Aşağıın Həcər xanımı vəsf etdiyi "Düşərmi" rədifli qoşmasındaki əvəzsiz bənzətmələr kimi:

*Həcər xanım, qasıń, gözün təhrində
Xətt yazsam, Quranda ayə düşərmi?!
Götürsən niqabı məh camalından,
Hüsnün nuri-təcəllaya düşərmi?!*...

*Qamətin mələkdi, hüsnün pəridi,
Köniül gözlərinə çox müştəridi.
Camalın şoxundan cismim əridi,
Zülfündən üstümə saya düşərmi?!*...

Bu cür bənzətmələr içərisində birisini xüsusi qeyd etmək istərdim. Xalqımızın ən çox sevdiyi Novruz bayramıyla bağlı onun mənsub olduğu mart ayında qeyd edilən adət və ənənələrimizin, dörd müqəddəs çərşənbənin insanların qəlbində yaratdığı xoş ovqat, əhval-ruhiyyə, mənəvi hissələr və duyğular gözəlliyyini dərindən duyan Dədə Ələsgərə Tanrı nəsib etmiş ki, "Getmə, amandı" qoşmasının bir bəndində

*...Camalın göyçəkdi bayram ayından,
Görən doymaz qamətindən, boyundan.
Layiq deyil qurban kəsim qoyundan,
Sənə qurban canım, getmə, amandı...*

belə bir ilahi misranı söyləmiş olsun:

Camalın göyçəkdi bayram ayından!

Zəngin poeziyamızda gözəlliklə bağlı coxsayılı inci nümunələrinin mövcudluğunu nəzərə alaraq, bayram ayının gözəlliklərini görən və duyan

bir insan kimi, tam cəsarət və məsuliyyətlə deyə bilərəm, nə Dədə Ələsgərə qədər, nə ondan sonra poeziyamızda qadın gözəlliyini tərənnüm edən belə bir güclü bənzətmə, epitet deyilməmişdir!

Bu gözəllik epitetini Aşıq Ələsgər "Dolanır" rədifli qoşmasında başqa cür ifadə edir:

Camalları bənzər bayram ayına.

Dədə Ələsgər şerinin yalnız bircə misrasında hansı hikmətlər, duyğular, hissələr, sirlər, gözəlliklər gizləndiyinin, o dühanın hansı möcüzəli gücə malik olduğunu şahidi olduq!

Bu dediklərimizlə bərabər, Aşıq Ələsgər əsl insan gözəlliyini ilk növbədə onun mənəvi dünyasında axtarır. Mənəvi gözəlliklə fiziki gözəlliyin vəhdətindən, harmoniyasından məmənun olan, ilham alan aşiq "Gözələ" müxəmməsində deyir:

*Gözəlliyi cəm veribdi
Xalıqü sübhan gözələ!*

Aşıq Ələsgər qadın gözəlliklərini vəsf edərkən elə bədii obrazlar yaratmağa nail olur ki, sanki rəssamın ilhamla işlədiyi bir mənzərə qarşısında dayanıb onu heyranlıqla seyr edirən. "Sarıköynək" rədifli qoşmasındaki

*Yel vurdu, ürbəndi atdı üzündən,
Elə bildim doğdu ay, sarıköynək –*

misralarında bu ecazkar mənzərə yaranan obrazlı bənzətmə çox uğurlu və olduqca poetikdir.

Ümumiyyətlə, Ələsgər şeirinin hər birində obrazlı bənzətmələr, ifadələr və eyhamlar, bədii tapıntılar, mənali məcazlar onun poetik qüdrətindən, dilə, sözə hakimliyindən, özünəməxsus dərin təxəyyül, düşünmə tərzindən xəbər verir. Bir neçə misal gətirək. Aşağıın "Eyləmişəm" rədifli qoşmasının bir bəndində istifadə etdiyi "Hicranın qəmiylə kef etmək", "Qəm alıb dərd satmaq" kimi obrazlı, eyni zamanda təzadlı bədii ifadələr ayrılığın, onun insan qəlbində yaratdığı qəmli, kədərli hissələrin, duyğuların təsir gücünü yüksək poetik bir zirvəyə qaldırır:

*Ala gözlüm, səndən ayrı düşəli,
Hicranın qəmiylə kef eyləmişəm.
Ah-vay ilə günüm keçib dünyada,
Qəm satıb, dərd alıb nəf eyləmişəm.*

Aşıq Ələsgər üçün sevgi, məhəbbət müqəddəs hisslərdir. Sağlığında məhəbbətinin varlığından zövq alan, nəcib hissələr keçirən, ona itaət edən aşiq Tanrı dərgahında da sevgisinin xəyalı təmasından məmənun qalır, ruhu şad olur:

*Ələsgərəm, yandım eşq ataşında,
Gözüm qaldı kirpiyində, qaşında.
Qazdır məzarımı çeşmə başında,
Sal sinəm üstündən yol, incimərəm.*

Yazılıb-oxumaq savadı olmamağına baxmayaraq, güclü hafızəsi və yeni şeylər öyrənmək marağı Aşıq Ələsgərə zəngin bilik əldə etməyə imkan yaratmışdır. O, dövrünün ziyalıları və din xadimləri ilə səhbətlər aparar, savadı olan dost-qohumlarına, mollalara tarixi, bədii və dini kitablar, xüsusilə Qurani-Kərimi oxutdurub, saatlarla onları dinləyərmiş. Aşıq Ələsgərin şeirlərində rast gəldiyimiz “Şəninə dastan yazıram, Rüstəmin dastanı kimi”, “Ürəyim bir Kərəmə, bir Şeyx-Sənana yanır”, “Səxavətdə misli Hatəm, səddə İsgəndər kimidi”, “Qəlbdən yas tuturam Məcnuna, Fərhada bu gün”, “Hüsndə Yusifsanı, kamalda Loğman kimidi”, “Hər yana kağız dağıldı, Süleyman fərmani kimi”, “Min yaşasın İsləmli, nərəsi Heydər kimidi”, “Erkək yan-yana kəsildi, Minanın qurbanı kimi” misralar, ayrı-ayrı şeirlərində Firdovsi, Nizami, Nəsimi, Füzuli, Hafiz kimi şairlərin adlarının çəkilməsi, “Onlar da yazdığını, ayə, məndədi” söyləməsi dediyimizə sübutdur.

Aşıq Ələsgərin məclislərində iştirak etmiş müasirlərinin – qocaların və şeyirdlərinin dediklərinə görə, onun fitri istedadı, vergili şəxsiyyəti, dirləmək yolu ilə əldə etdiyi biliklər və güclü hafızəsi onun, məclislərdə bədahətən şeir söyləməsinə, onları yadında saxlamasına və şeyirdlərinə öyrətməsinə, deyişmələri zamanı heç bir sual qarşısında aciz qalmamasına, bu deyişmələrdə bütün rəqiblərinə qalib gəlməsinə inkən vermişdir. Haqqında söylənilən xatırələrdən, dastan və rəvayətlərdən məlum olur ki, Aşığın qarşı-qarşıya səhbət elədiyi insanların fikrindən keçənləri oxumaq və baş veracək bir çox hadisələri əvvəlcədən yuxuda görmək qabiliyyəti də bir möcüzə idi. Şeirlərinin birində söylədiyi

*Oxuram inna-fətəhna,
Mətləb allam yuxuda.
Şahi-Mərdan nökəriyəm,
Dərsimi pünhan verir –*

misraları Aşıq Ələsgərin bu cür möcüzəli xüsusiyyətlərə malik olmasının etirafı kimi qəbul etmək olar.

Aşıqlıq sənətinə böyük məsuliyyətlə yanaşan Dədə Ələsgər özündən sonra böyük bir aşiq məktəbi qoyub getmişdir. Göyçədə adları bəlli olan 170-dən artıq aşığın çoxu Aşıq Ələsgərin sənət şəcərəsinin üzvləri olmuşlar. Olduqca təvazökar olan aşiq, apardığı məclislərdə heç vaxt özünü təblig etməz, Qurbanidən, Abbas Tufarqanlıdan, Xəstə Qasımdan, Ağ Aşıqdan, ustası Aşıq Alıdan və başqa sənətkarların şeirlərindən oxuyar, öz şeirlərini isə yalnız məclis əhlinin xahişi və tələbi ilə ifa edərmiş. Bununla da, dahi sənətkar yüksək təvazökarlıq nümunəsi göstərərək, aşıqlıq sənətinin kredosunu, "nizamnaməsini", əsl aşıqlıq sənətində vacib olan tələbləri yuxarıda örnək götirdiyimiz "Gərkidi" rədifli şeirində söyləyərək, bu meyarlara ilk növbədə özü riayət edər, şeyirdlərinə nümunə, yol göstərər, onları "danişdiyi sözün qiymətin bilməyə", arif olmağa, "naməhrəmdən şərm eyləməyə", "haqqə dolanmağa", "doğruluğa" çağırıar, yönəldər və onları bu yüksək insani, mənəvi, ürfani keyfiyyətlər ruhunda tərbiyə edərdi:

*Aşıq olub, diyar-diyar gəzənin,
Əvvəl, başda pür kamalı gərəkdi.
Oturub-durmaqda ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdi.
Xalqa həqiqətdən mətləb qandıra,
Şeytani öldürə, nəfsin yandıra,
El içində pak otura, pak dura,
Dalısınca xoş sədali gərəkdi...*

Dinimizin qanun-qaydalarına həmişə ləyaqətlə əməl edən, həqiqəti, təriqəti, şəriəti, mərifəti dəqiq bilən, hər zaman Tanrıya ibadət edən aşiq, xalqının hər bir fərdini İslam qayda-qanunlarına uyğun müsəlman görmək istəyirdi. Aşıq Ələsgər üçün müsəlman – ən nəcib, mənəviyyəti yüksək, Qurani-Kərimin buyurduğu insani keyfiyyətləri və əməlləriylə cavab verən insandır:

*Mən istərəm, alım, mömin yüz ola,
Meyli haqqə doğru, yolu düz ola,
Diliylə zəbəni üzbüüz ola,
Ələsgər yolunda can qurban eylər.*

"Kəbə qıblam, dinim – Məhəmməd dini", – deyərək, müsəlman olması ilə fəxr edən Dədə Ələsgər bütün dirlərə dərindən hörmət etmiş, Qurani dərindən bilməklə, ona riayət və itaət etməklə bərabər İncil, Zəbur və Tövrata da müqəddəs kitablar kimi münasibət göstərmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, Aşıq Ələsgər çox güclü hafızəyə, müşahidə qabiliyyətinə malik bir sənətkar olduğundan ətrafda baş verən hadisələrə, insanların düşüncə və əməllərinə sanki yazımızın epiqrafına rəğmən görünəcəkli məsafədən, “göy üzündən” baxar, müşahidə, seyr edər, onların olduqca düzgün poetik mənzərəsini çəkər, qiymət, dəyər verər, mənalandırardı. Yer üzündə isə o öz möcüzəli, vergili şəxsiyyəti, sirlili-sehrli, müəmmalı, hikmətli sözü və şeiri ilə, ecəzkar sazi və sənəti ilə ətrafindakı insanları heyran qoyardı:

*Ələstidən “bəli” deyən sübhana baş endirir,
Məhəmmədə tabe olan Qurana baş endirir.
Özü birdi, adı minbir, Vəhdəhu əl-laşərik,
Əhli-mömin görə bilməz, pünəhana baş endirir.*

*Ölməyinçə bu sevdadan çətin dönəm, usanam,
Həqiqətdən dərs almışam, şəriətdən söz qanam.
Şahi-Mərdan sayəsində elm içində ümmanam,
Dəryaların qaydası, ümma na baş endirir.*

Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında yüksək insani keyfiyyətlər, namus, qeyrət, mərdlik, dostluq, saflıq, düzlük və s. xüsusi yer tutur. Aşıq “Dost dəstdən inciyər, qəlbində dönməz”, “Dost odur ki, dosta yalan satmasın” deyərək, əsl dostluğun dərin, möhkəm, saf köklərə bağlı olduğunu ön plana çəkir. Dostluqda bir müqəddəslilik görən Aşıq Ələsgər “Olacaqdır” rədifli qoşmasında

*Ya dost olma, ya zəhmətdən incimə,
Dost yolunda boran, qar olacaqdır –*

deyərək, dostluğun qarlı-boranlı, enişli-yoxuşlu yolları olduğunu, bu yollarda çəkilən zəhmətdən incimək olmaz fikrini təlqin edir.

Aşıq “Sini-sin” təcnisində isə mərdlə namərdi qarşı-qarşıya qoyaraq, mərdin alicənəblığını, səxavətini, xeyirxahlığını tərənnüm edir, namərdin isə “mərdin sinisinin dibini yalayan” olduğunu ikrəh hissi ilə söyləyir:

*Dost bağında bülbül qonmuş a dala,
Nazlı dilbər zülfün töküb a dala.
Mərd istər ki, çörək verə, ad ala,
Namərd gözlər mərd iyidin sinisin.*

Aşıq Ələsgər ədəbiyyatımızda yeganə poeziya dühəsidir ki, Azərbaycan klassik və aşiq yaradıcılığının bütün formalarında ən yüksək

meyarlara cavab verən şeir nümunələri qoyub getmişdir. Onun yaratdığı dildönməz formasında dediyi "Bax-bax" rədifli şeiri isə ədəbiyyatımızda, bəlkə də, yeganə örnəkdir. Aşağıın dodaqdəyməz və təcnisləri isə aşiq şeirinin zirvə məqamıdır. Dilimizi gözəl bilən, onun geniş imkanlarından bacarıqla istifadə etməyi bacaran Dədə Ələsgər şeirin ən çətin forması olan təcnislərdə yüksək meyarlı poetik nümunələr yaratmışdır. Dahi sənətkar bütün təcnislərində cinas sözlərlə fikrin, məna ilə məzmunun üzvi qaynağına, vəhdətinə böyük uğurla nail ola bilmışdır. Sözümüzün təsdiqi üçün onun "Nədi adı" rədifli dodaqdəyməz təcnisiniə müraciət edək:

*Şəriətlə təriqəti seçənlər,
Təriqətlə həqiqətin nədi adı?
Hansi şah haqq ilə ilqar eylədi,
Nə incidi, nə ah çəkdi, nə dadi?*

*İstəyirsən seyr edəsən Sinani,
Şər işlərdən saqın, saxla sinani.
Sədət gətdi sini içində si nani,
Dildə qaldı nə ləzzəti, nə dadi!*

*Ələsgər də eşq içində qaladı,
Şirin canın ataşına qaladı.
Ər iyidin canı getsə, qala adı,
Nakəslərin dəhr içində nə də adı!*

Dədə Ələsgər irsinin yüksək fəlsəfi, əxlaqi, ürfani tutumunun, mahiyyətinin əhəmiyyətini görkəmli yazarlarımız böyük sevgi və ehtiramla qeyd etmişlər. Bu irs onu, xalq yazarı Mirzə İbrahimovun dediyi kimi, "Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının klassik simaları ilə yanaşı duran dahi söz ustası səviyyəsinə yüksəltmişdir". Xalqımızın sevimli şairi Səməd Vurğun isə "Hansi mövzuya əl atıram, hansı daşı qaldırıram, altında Dədə Ələsgərdən bir nişanə görürəm", – deyərək, onun özündən sonra aşiq poeziyasının bütün formalarında nə dərəcədə geniş, rəngarəng yaradıcılıq nümunələri qoyub getdiyini qeyd etmişdir. "Ələsgər şeirinin hikmətinə, dərinliyinə səcdə edirəm" (Bəxtiyar Vahabzadə), "Sözün qüdrətini ən uca nöqtəyə qaldırıb, oradan əsrinə baxmış" (Məmməd Araz) sözlərini deyən görkəmli şairlərimiz bu məktəbdən öyrəndiklərini etiraf etmişlər. Aşiq saz-söz sənətinin dərin bilicisi, qoruyucusu və təbliğatçısı, Ələsgər sözünün vurğunu olan Xalq şairi Zəlimxan Yaqub isə Dədə Ələsgər dühasının poetik gücünü belə tərənnüm etmişdir:

*... Bağlanıb varlığım qıflıbəndinə,
Tilsimdi, sehrindən qopa bilmirəm.*

*Bağlama demisən, bircə bəndinə,
Bir ömür qoymuşam, aça bilmirəm...*

*...Baxdim yaratdığını misraya, bəndə,
Nə memar işidir, nə zərgər dedim.
Dilim söz tutanda, ağlım kəsəndə
Ələsgər çağirdim, Ələsgər dedim!*

Dədə Ələsgər irsi sirləri hələ tam açılmamış möcüzəli bir poeziya ümmanı kimi, tədqiqatçılar, ələsgərşünaslar qarşısında sonsuz üfüqlər açır, yaradılıq zövqü aşlayan imkanlar yaradır.

*Vidadi ORUCOV
pedaqogika üzrə elmlər doktoru,
professor*

AŞIQ ƏLƏSGƏR FƏLSƏFƏSİNDE KAMİL İNSAN TƏRBİYƏSİ

*“Həqiqi fəlsəfi fikir heç vaxt tarixə
çevrilmir, o həmişə müasir qalır.”*

Əbu Turxan

İndiki dövrdə fəlsəfə ilə poeziyanın doğmalılığı barədə heç kimsə mübahisə etmir. Bir çox alımlar də belə hesab edirlər ki, filosof olmadan şair olmaq olmaz, yəni şairlər həm də filosofdurlar. Sokratın təbirincə isə desək, poeziya ovsundur, hər kəsə qəlbini, sərrini açır.

Fəlsəfə ilə poeziyanı birləşdirən nədir? Bu birləşmənin əsasında ilk növbədə bədi əsərin fəlsəfəsinin, ideyasının möhtəşəmliyinin estetik zəmində sözə doğuluşu, dünyanın poetik yolla dərki dayanır. Hər yaranan yeni bir bədii əsər yeni bir həqiqətin ünvanına çevrilir. Bu məsələ ilə bağlı daha maraqlı bir fikir də böyük filosofumuz, prof. Səlahəddin Xəlilovundur: “Bütün böyük sənətkarlar həm də ona görə filosofdurlar ki, onların əsərlərində mahiyyətlərin də təhkiyəsi var.” (**Əbu Turxanın hikmət dünyası. Prof. Dr. Səlahəddin Xəlilovun təqdimatında. Bakı, “Çaşıoğlu” nəşriyyatı, 2012, 448 s., səh. 252**)

Mədəniyyətin, elmi-tərəqqinin inkişafına dəstək olan belə fəlsəfi ideyaların poeziya ilə sintezinin zaman-zaman bir çox nümunələri yaranmışdır. Onlardan bir də fəlsəfi lirikadır. Fəlsəfi ideyaların lirika şəklinə salınması, həm də onların geniş kütlələrə çatdırılmasında və təbliğində ən uğurlu seçim olmuşdur. Burda antik dövr yunan filosoflarının fəlsəfi düşüncələrinin tarixdən silinməməsində xüsusi xidmətləri olan şair Tita Lukresiya Karı xatırlamaq yerinə düşərdi. Yunan filosoflarının fəlsəfi ideyalarını sistemli fəlsəfi-lirik poemalar şəklinə salmaqla o, onlara əbədilik qazandırdı. Hamının diqqətini cəlb edən belə fəlsəfi-lirik əsərlər, böyük marağa çevrilərək geniş oxucu

kütləsi toplamağa, ardınca aparmağa qadir oldular. Bu əsərlərlə daha yaxından maraqlanan insanlar onları dinlənmək və müzakirə etmək məqsədilə bir araya gələrək fəlsəfi-lirik poeziya məktəblərinin yaranmasına güclü təsir göstərdilər. Dahi Nizami Gəncəvinin, İmadəddin Nəsiminin, Məhəmməd Füzulinin və digər Azərbaycan şairlərinin əsərlərindəki poeziya ilə fəlsəfənin vəhdətinin uğurlu nümunələri də belə bir məktəbin davamıdır.

Fəlsəfi lirikadan məharətlə istifadə edənlərdən biri də Azərbaycan aşiq sənətinin görkəmli nümayəndəsi, yaratdığı dahiyanə əsərlərinin ləngəri, dərin fəsəfi tutumu və özünəməxsus poetik tərzi ilə könülləri fəth edən qüdrətli söz sahibi, ustad Aşıq Ələsgərdir.

Bütün Türk dünyasında böyük hörmət və şöhrət qazanmış bu dahi sənətkarın, “Aşıq Ələsgərin 200 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 18 fevral 2021-ci il tarixli Sərəncamında qeyd olunur: “Aşıq Ələsgər çoxəşrlik keçmişə malik aşiq sənəti ənənələrinə ən yüksək bədii-estetik meyarlarla yeni məzmun qazandırmış, xalq ruhuyla, həmahəng əsərləri ilə Azərbaycanın mədəni sərvətlər xəzinəsinə misilsiz töhfələr bəxş etmişdir. ...Azərbaycan aşiq sənətinin ümumbəşəri dəyərlər sırasında qorunan dünya qeyri-maddi mədəni irs nümunələri siyahısına salınması həm də Aşıq Ələsgər sənətinə ehtiramın təzahürüdür”...

Sərəncam milli-mənəvi dəyərlərimizə, poeziyamıza, bu sənətdə ucalıqda yeri və mənəvi haqqı olan Aşıq Ələsgər yaradıcılığına xalqımızın və dövlətimizin qayğısının və diqqətinin ən bariz nümunəsidir.

Yaranma tarixi çox qədim zamanlara söykənən aşiq sənətinin Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin fomalaşmasında misilsiz rolu olmuşdur. Xalqın içindən çıxan, xalqla elə xalqın öz dilində də danışan bu müqəddəs sənətə və onun sahiblərinə vətənimizdə el məhəbbəti vardır. Azərbaycanın Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun təbirincə desək: “Biz Dədə Qorquddan üzü bu yana aşiq sənətinə mərifət, təriqət, şəriət, həqiqət sənəti kimi baxmışıq. Biz aşığa Peyğəmbər kimi baxmışıq. Onun şəxsiyyətinə ustاد, müəllim, ozan, dədə səviyyəsində baxmışıq. Qurbanıyə, Dədə Qorquda, Ələsgərə, Xəstə Qasıma, Abbasa dədə demişik. Bunlar həqiqi mənada xalqın mənəvi dədələridir.” (**Zəlimxan Yaqub. Əsərləri, 13cilddə, XII cild. Bakı, "Şərq-Qərb" Nəşriyyat Evi, 2013, 400 s., səh. 353**)

Türk dünyasının mənəvi dədələrindən birinə çevrilmiş Aşıq Ələsgərin, yaratdığı əsərlərə diqqət yetirsək, hər bir kəlməsindən, fəlsəfi-lirik fikrindən onun kamil elm-ürfan əhli olduğu görünür. Aşıq Ələsgərin

elmi dünyagörüşü haqqında daha düzgün təsəvvürlər formalasdırmaq üçün onun özü haqqında öz dilindən qopan bəzi fəxriyyələrinə nəzər salsaq; “Ələsgər, elmində olma nabələd”, “Ələsgərəm, hər elmdən halıyam”, “Dərs almışam o Əliyyül-əladan, Xof etmərəm Xeybər kimi qaladan”, “Arif məclisində, alim yanında, Neçə dəfə imtahana düşmüşəm”, “Altı min altı yüz ayə..., Firdovsi, Füzuli, Hafız, Nəsimi, Onlar da yazdığını ayə məndədi”, “Ələst aləmindən, qalu-bəladan, Nuri-Əhməd yaranandan danışaq”, “Xalların dürrü-gövhərdi, Sərrafiyam, tanıram mən.”, ”Dərsi azlar Ələsgərdən dərs alsın,” "On iki şagirdim işlər hər yana", “Ələsgərəm, doğru yoldan azmaram”, “Ələsgər, mətləbin Xudadan istə,” və s. deyən Aşıq Ələsgərin yaratdığı əsərlərdə bədii təfəkkürlə elmi təfəkkürün vəhdəti tam aydınlığı ilə görünür:

Hikmət məclisində əyləşən alim,
Gəl, səninlə yol-ərkandan danışaq.
Ələst aləmindən, qalu-bəladan,
Nuri-Əhməd yaranandan danışaq.

Və ya:

Əgər haqq aşıqsan, “meydana gəl” de!
Arifsənsə, bu sözlərə “gözəl” de!
Farsiyət bilirsən, şeri-qəzəl de!
Ərəbxansan, gəl, Qurandan danışaq!

Aşıq Ələsgər yaradıcılığına, bir tam kimi baxdıqda başdan-başa sirli-sehirli gözəlliklər aləmidir, bu aləm içində daha maraqlısı onun əsərlərinin insanları özünə cəzb etməklə yanaşı, həm də onları fəlsəfi-lirk ideyaları ilə daha üstün düşünməyə vadar etməsidir. Bir sırr də onun sözlərinin bütün dövrlərdə canlı, insanlara təsir etmə, tərbiyə etmə, onları dəyişmə gücünə malik olmasındadır. Aşıq Ələsgərin fikirləri xalqa çatanda onu hərəkətə gətirir, elə bir təlatüm yaradır ki, el gücünə çevrilir, elin düşünmə tərzini dəyişir, istiqamətini və sürətini dəyişən sosial-pedaqoji dəyərə çevrilir və yaxud geniş alanda su kimi bir sakitlik tapır, ruhu oxşayır, insan mənəvi bir rahatlıq tapır... Daha maraqlısı odur ki, böyük sənətkarların yaratdığı əsərlər bütün zamanlarda, bütün fəsillərdə təravətini itirmir, həmişə təzə-tər, sevilən və dəbdə olandır. Əbu Turxan demişkən: “Həqiqi fəlsəfi fikir heç vaxt tarixə çevrilmir, o həmişə müasir qalır”. **(Əbu Turxanın hikmət dünyası. Prof. Dr.**

Səlahəddin Xəlilovun təqdimatında. Bakı, “Çaşioğlu” nəşriyyatı, 2012, 448 s., səh. 245)

Dünya, Türk xalqlarının həm maddi, həm də mənəvi sərvəti, yazılı yaddaşı olan "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda "Qadir tanrı verməyincə ər bayımaز", – deyilir. (**Kitabi-Dədə Qorqud. Əsil və sadələşdirilmiş mətnlər. Bakı, “Öndər nəşriyyat”, 2004, 376 s., s. 19**) Bəli, bütün böyük dahlərin, o cümlədən Aşıq Ələsgərin də Uca Tanrıdan payı bol olmuş, mütləq olaraq mayası haqqın nuru ilə yoğrulmuş, məqamı adı şairlərə verilən ilham məqamından çox-çox üstün olmuşdur.

Bir haşıyə: Belə rəvayət edirlər ki, birisi Azərbaycanın dahi və ölməz şairi Məhəmmədhüseyn Şəhriyara yaxınlaşmış deyir: "Sizin şeirlərinizin hamısı çox güclüdür, amma bax bu çox zəifdir". Cavab belə olur: "Onu mən yazmışam, geridə qalanları Allah yazdırıb".

Uca Tanrıdan payı olan hər bir bəndənin haqqı hər şeydən üstün tutması, haqdan danışması və yaratiqlarının da haqqqa söykənməsi mütləqdir. Aşıq Ələsgər də tərəddüd etmədən əmin idi ki, sözləri haqdan gələn bir paydır. Bunu onun özü tez-tez xüsusilə vuruşulayırdı: "Şükr eylərəm haqdan gələn zülümə.", "Haqdan yanın çıraq bad ilə sönməz.", "Öyri yola gedən haqdan utanar", "Sidqin Allaha bağlayıb, Çağıırı Şahı-Mərdanı."

Aşıq Ələsgərin yaradıcılığına hansı tərəfdən baxsaq onun mərkəzində insan və onu kamala və kamilliyyə aparan "uzun incə bir yol", bütöv bir təbiyə sistemi görünür. Cəfakesi olduğu bu müqəddəs yolda o, şərq fəlsəfəsinin ənənələrinə sadiq qalaraq insanı daha kamil görmək üçün əlindən gələnləri əsirgəmirdi. Gah sadəcə əlcətan həmdəm, dost-yoldaşdır, dostu sözündən, baxışından, duruşundan anlayan, dərdinə şərik olmayı bacaran, İlahi nəğmələrinin gücü ilə qaranlığa qərq olmuş könülləri nura qərq eyləyən bir Allah bəndəsidir, gah üstad aşiq-şairdir, insanı aliləşdirən, yerin və göyün sonsuz gözəlliklərindən, sirli-sehirli dünyadan heyranlıqla söhbət açan, xəbardar olan arifdir, alimdir, el dərdini öz dərdi bilən el ağsaqqalıdır. Eldə baş verən ictimai-siyasi hadisələrlə birgə yaşayır, yeri gələndə üsyən edir, narazılığını bidirir, "Qaziların düz bazarın görmədim", – deyir. Bəzən "Sinəmdədi eşqin şirin çeşməsi" deyən yar sevdasının nakamı, əsl aşiqdir, Kərəmdi, Məcnundu, Fərhaddı. Bəzən isə əsl duymağı, insan qəlbini bəsirət gözü ilə oxumağı, inamsızlığa qalib gəlməyi, güc və inam verməyi, həyatdan küsənləri həyata qaytarlığı bacaran müəllim-psixoloqdur. O, düşüncələrindən baş açmayanlara, öz içində boğulanlara ilahi sözün qüdrəti ilə əl uzadır, məlhəm olur:

O qəmli könlünü, müşkül halını
 Düşünən də yazılıq, bilən də yazılıq!
 Ağlasan, ağlaram mən səndən betər,
 Dağladın sinəmi güləndə, yazılıq!

Gah da dünyanın çoxunu da, azını da, yaxşısını da, pisini də görmüş, müşahidə, müqayisə aparmağı, nəticə çıxarmağı, insanları haqqaya çağırmağı bacaran piranidir, dədədir.

Xoşbəxt bir cəmiyyət istəyir, ilk növbədə onun insanlarından Uca Tanrıya sevgi, inamlı yanaşı, digər dəyərləri – doğru-dürüst olmalarını, sözü ilə əməlinin bir olmasını istəyir və bu yolu tutanlara canını da qurban eləyir:

Mən istərəm, alim, mömin yüz ola,
 Meyli haqqaya doğru, yolu düz ola,
 Diliylə zəbani üzbəüz ola,
 Ələsgər yolunda can qurban eylər.

“Altı min altı yüz ayə məndədi” deyən, hafızlıyi ilə qürur duyan Aşıq Ələsgər həm də İslam dininin gözəl alimlərindən biri idi. O, İnsanın yer üzünün əşrəfi olduğunu dəqiqliklə bilirdi, poeziyasının aparıcı ideyası da elə kamil insan idi. Aşıq Ələsgər, insanlığın tərbiyə olunmasında xilas yolunu “İnsanların tanrısına;” (**Qurani-Kərim. Bakı, "Çıraq", 2004. 636 s. ən-Nas surəsi, ayə-3, səh. 631**) xidmət etməkdə, əsmaül-hüsنانın mənasını bilməkdə, əzbərləməkdə, saymaqda, onun gözəlliliklərinə vurulmaqda və onlara əməl etməkdə, islami dəyərlərin zənginliyində göründü. O, insanların doğru-dürüst, halal olmasını istəyirdi və cəmiyyətin uğurunu, üstünlüğünü də uzaqgörənliklə bunlarda bilirdi. Zamanosının qabaqcıl ziyalısı, sayılıan aşağı kimi bir sıra insanları tərif etsə də, əslində insanlarda olan üstün insanı dəyərləri təbliğ edirdi. Həm də möhtəşəm poeziyasının, fəlsəfi-lirik ideyalarının təsiri ilə müxtəlif yollarla diqqəti daha müasir və humanist tərbiyəyə yönəldirdi.

Aşıq Ələsgər dövründən sonra dünyada elm, texniki-tərəqinin sürətli inkişafı hesabına insanlara xidmət göstərən bir sıra qabaqcıl texnologiyalar yaradıldı. Lakin cəmiyyətin əsas problemlərindən biri olan humanist insan ehtiyacı, onun modeli və tərbiyəsi ilə bağlı məsələlərindi də qlobal olaraq qalmaqdadır. Burada əsas məsələ, humanist insan tərbiyəsi baxımından insanların bir-birini başa düşməsi, duyması, hörmət etməsi və insanlığın əldə etdiyi nailiyyətlərin qoruması ilə bağlı bir məsuliyyət hissinin formalaşdırılmasıdır. Bu görünən və düşündürücü

problem inkişaf etmiş dövlətləri daha çox narahat etməkdədir. ABŞ-ın görkəmli təhsil nəzəriyyəcisi Hovard Qardner yazır: “İnsanların bir-birini başa düşməsi səviyyəsinin yüksəldilməsi baxımından nə olursa olsun, təhsil öz məxsusi təsdiqini tapmalıdır. Bütün elmlərin əsas obyekti insan olmalıdır”. (**Пятьдесят современных мыслителей об образовании. От Пиаже до наших дней. М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2012, 488 с., с. 448).**

Aşıq Ələsgərin düşüncəsindəki insan obrazı mələk simalıdır, əxlaqlıdır. Onun düşündüyü kamil insana aid olan dəyərlər sırasında, bir Allah bəndəsi, humanist olmaq ideyası hər şeydən öndədir. Belə bir müqəddəs, eyni zamanda mürrəkəb tərbiyə modelinin formallaşmasında o, mərifət elminin rolunu xüsusilə vurgulayırdı. O, mərifəti ayrıca elm hesab edir, hər kəsin bu elmdən hali olmasını istəyir: “Nütfədən pak olan, loğmadan halal, Mərifət elminə nabələd olmaz”, kamil insan üçün isə bir qayda olaraq “Mərifət elmində dolu gərkədi”, – deyir. Siracəddin Hacı yazır: “Arınmış, nurlanmış, bəsirət gözü açılmış qəlb, yəni vəhylə inşa olunmuş qəlb və ağıl mərifətullahə qovuşa bilər;” daha sonra “mərifət elmdir, elm də mərifətdir, mərifət elmi olan da arifdir... arif alimdir; mərifətin mənbəyi uca Allahdır, sonu isə yoxdur”, – deyir. (**Siracəddin Hacı, AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstututunun aparıcı elmi işçisi, 525-ci qəzet, 19 may 2016-ci il. səh. 6.**)

Özünü alim hesab edənlərə belə, mərifət elminin önəmli olmasını və bu elmə əməl etmələrini məsləhət bilir:

Alimin elmiylə helmi yarıdı,
Həcvü-hədyan demək naħaq söhbətdi.

Aşıq Əlsgər eyni zamanda insanların tərbiyə olunmasında mərifət elminin hər kəs üçün deyil, onun kamilliyə aparan dərin bir elm olduğunu, seçilmişlərə-arıflərə aid olduğunu da vurğulayır: “Arif məclisində bir söz söylərəm”, “Bir söz söyləyərəm, arıflar qanar”, ... “Oxu “əlif”, “geyn”, eylə haqq-say, Arif seçər əbcəd ilə cəm əli.” , “Gövhər sözüm məclislərdə yayılı, Arif ondan mətləb qanib ayılı.”, “Arif ola, eyham ilə söz qana,” “Bu, bir müəmmadı, arıflar qanar, Nadan bu elmdən hali ola bilməz.”, “Arifsənsə, bu sözlərə “gözəl” de!” və nəticə olaraq “Arif olan hər insana gözəldi”, – deyir şair.

Aşıq Əlsgər düşüncəsindəki insanı ağıllı, savadlı, mərhəmətli və müasir dünyagörüşlü görmək istəyir. İnsanlarda belə dəyərlərin formallaşmasının yeganə yolunu isə ilk növbədə onların təhsil almasında görür. Həm də boş-boşuna yox, tələblər dəqiqdır, elmi-pedaqoji əsaslara

söykənir. Təhsil alan dərs almalı, öyrənməli və öyrəndiyini də öz malı etməyi bacarmalıdır. Böyük bir pedaqoji prosesin ardıcılığını, məqsədini və nəticəsini öz şəxsi nümunəsində təcrübəli şair, alim-pedaqoq kimi dahiyanə, hər kəsə yetəcək üsulla, fəlsəfi-lirik dildə şərh edir:

Yazlıq Ələsgərəm, azdı kamalım,
Vacibdi ki, bir ustaddan dərs alım.
Dərs aldım, öyrəndim, oldu öz malım,
Bizdən də ustada nəfi rəhmətdi.

Əxlaq insan davranışı ilə əlaqəli olduğundan, insan tərəfindən istifadə olunan bütün dəyərlər aksiologianın predmetidir. Yunan alimlərindən Demokrit əxlaq qurucusu, Sokrat isə əxlaq filosofu kimi tanınır. Bu baxımdan Aşıq Ələsgəri əxlaq şairi, əxlaq aşiqı, əxlaq müəllimi kimi qəbul etməliyik. Onun yaradıcılığına fikir versək görərik ki, aksiologianın diqqəti daha çox çəkən tərbiyəli-tərbiyəsiz, yaxşı-pis, xeyir-şər, xoşbəxtlik-bədbəxtlik, vicdanlı-vicdansız və s. kimi dəyərlərinə tarixi ənənə, milli dəyərlər baxımından aydınlıq gətirir. Mahiyyət etibarı ilə Aşıq Ələsgərin fəlsəfi-lirik ideyalarında ümumbəşəri dəyərləri özündə ehtiva edən əxlaqi-mənəvi keyfiyyətlərin formalaşmasının vacibliyindən, bunun bir çox tarixi hadisələrə və insanların həyatına mənfi və müsbət təsirlərindən bəhs edilir. Onun təkcə aşıqlara deyil, hamı üçün qanuna çevrilən, əxlaqi-mənəvi keyfiyyətlərlə zəngin məşhur “Gərəkdi” rədəfli qoşması başdan-başa “təmiz əxlaqın” fəlsəfi məktəbidir:

Aşıq olub, diyar-diyar gəzənin,
Əvvəl, başda pür kamalı gərəkdi.
Oturub-durmaqdə ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdi.

Aşıq Ələsgərin elmi-fəlsəfi düşüncəsində, bir birindən maraqlı və çox çeşidli dünya anlayışları mövcuddur. O, bu dünyalarda sərbəst olaraq birindən digərinə transfer etməklə, öz düşüncələrini, qənaətlərini, hesab etdiyi üstün dəyərlərlə oxucusunu maarifləndirməyə, tərbiyə etməyə çalışır. Bu dünyalar içində bir fani dünya da var. Dədə Ələsgər Dədə Qorqud, Qurbani, Qaracaoğlan, Yunus Əmrə kimi, Aşıq Ələsgər də “Aldanma dünyanının bu fənasına,” – deyərək, Uca Tanrıya aparan yolları hər şeydən üstün tutur, qalanları isə fani bilir. Allaha olan sonsuz inam və sevgisini xüsusişlə “Allahın adı ilə” şeirində və ümumilikdə eksər əsərlərində ən çox “Allah”, “Allahu-əkbər”, “Xaliqu-ləmyəzəl-Allah”,

“Allahimmə səlli”, “Vallahül-əzim belədi”, “Maşallah”, “Şükür eylə Allaha”; “Sən Allahı sevərsən”, “Sən Allah”, “İnşallah” və s. kimi müraciətləri daha müqabil bilir:

Tut orucun, qıl namazın,
Şükür eylə Allaha;
Gül olma dünya malına,
Qalacaqdı dünyada.

Bir dünya da sırr olaraq qalmaqdadır: Var olanın varlığına münasibət. Şübhəsiz ki, Aşıq Ələsgər kimi bir dahini də bu fikirlər düşünməyə vadar etmişdir. Onun ontoloji düşüncələri dövrünə bəlli elmi biliklərə əsaslanır. Elm aləminə bəllidir ki, Aristotelin ontologiyası var olanı var olduğu kimi, ilk önce olanın nə olduğunu öyrənməkdən ibarətdir. Bu baxımdan ontologiya elminin ən önəmli sualları; “İlk olan nədir?” “Hər şeyin başlangıcı nədir?” “Bütün varlıqların ilk tozu-zərrəciyi nədir?” – Aşıq Ələsgər yaradıcılığında da özünəməxsusluğu ilə ən çox rast gəlinən (daha çox bağlamalarda) fikirlərdəndir:

Yerin, göyün, ərşin, kürsün, insanın
Künhü, bünövrəsi ay nədən oldu?

Və ya:

Bizdən salam olsun arif olana,
Haqq nə gündə xəlq eylədi dünyani?
Yer ilə göy nə saatda bəhs etdi?
Yer nə üstə bəndə saldı asmanı?

Və ya da:

Altı gündə dünya neçə don geydi,
Nə üstə əyləşdi, bərqərar oldu?
Əvvəli kim oldu ərşin bənnası?
Ulduzlar nə təhər yerbəyer oldu?

Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında daha sıx rast gəldiyimiz möcüzəli bir dünya diqqəti cəlb edir. Bu, könül dünyasıdır. Onu dolduran sevincin, həyacanın, kədərin, qəmin duyulmasında, dərkində və şərhində elmin gücü yetərli deyildir. Bu sirli-sehirli insan dünyansının əngəlliliklərindən xəbər verməyə yalnız incəsənətin, poeziyanın – bədi təfəkkürün gücü qadirdir. Öz düşüncəsində buna tam əmin olan Aşıq Ələsgərin istedadı, gücü adı adamların görə bilmədiklərini görməsində,

deyə bilmədiklərini isə fəlsəfi-lirik dildə, qaydada deməsində idi. Bu baxımdan onun yaratdığı əsərlərin mahiyyətinin, ideyasının daha çox hər kəs üçün əl çatan və qəlbəyatan olmasıdır. Məsələn, “Yazılıq” rədəfli qoşmasında bir adamı başqasından fərqləndirən psixi hallar və ya vəziyyətlər elə ilk cümlədən səmimiyyətlə diqqəti cəlb edir. Gözəllik, insanlıq ondadır ki, bu könlü qəmli, müşkül hallı insana böyük şairin özü həm həmdəm, həm də məlhəm olur:

O qəmli könlünü, müşkül halını
Düşünən də yazıq, bilən də yazıq!
Ağlasan, ağlaram mən səndən betər,
Dağladın sinəmi güləndə, yazıq!

Bildiyimiz kimi, ünsiyyət insanlar arasında qarşılıqlı əlaqənin ilkin forması olmaqla, həm də onun insanlar arasında qarşılıqlı münasibətlərin tənzimlənməsində və inkişafında böyük rolu vardır. İnsanların bir-birini qavraması və anlamasını ümumilikdə sosialaşmağa doğru atılan ilkin adım kimi də başa düşmək olar. Hər cəmiyyətdə insanların bir-birini düzgün anlaması siyasi gücə, dəyərə çevrilir. Cəmiyyət tərəfindən qəbul edilmiş bu dəyərlərin gənc nəsil tərəfindən mənimsənilməsi, sosialaşma prosesində böyük əhəmiyyətə malikdir. Aşıq Ələsgərin əsərlərində bu önəmlı sosial-ictimai xarakterli hadisələrin həlli yolları ustalıqla göstərilir, insanlar səmimiyyətə, humanistliyə, qarşılıqlı anlaşmaya dəvət edilir:

“Can” deməklə candan can əskik olmaz,
Məhəbbət artır, mehriban eylər.
“Çor” deyənin nəfi nədi dünyada,
Abad könlü yışar, pərişan eylər.

Belə əsərlər hər bir admanın hisslerinə ustalıqla sıgal çəkir, oxşayır, hakim kəsılır, oxucusunu öz təsirinə salaraq onu istqamətləndirir, dünyadan əlini üzənlərin “əlindən tutaraq” dünyaya qaytarır, daha inamlı və güvənli bir həyata səsləyir. Elə buna görə də insanların inam və güvən məbədinə çevrilmiş Aşıq Ələsgər məktəbinin oxucularının-sevdalılarının sayı günbə-gün artmaqdadır, milyonlarladır.

İnsanların kamiliyyə dəvət olunmasında, tərbiyə olunmasında səmavi dinlərlə yanaşı, Tanrıdan payı olan şairlərin də rolü çox böyük olmuşdur. Xüsusilə, Şərq ələmində – cəmiyyətində şairlər daha çox hörmət sahib olmaqla yanaşı, həm də təsir gücünə malik olmuşlar. Avestanın

yaradıcısı Zərdüstə peyğəmbər kimi baxmışlar, Əfzələddin Xaqaniyə, Nizami Gəncəviyə, İmadəddin Nəsimiyə və başqalarına da el məhəbbəti böyük olub. Məhəmməd Füzuli “Mətlə ül-etiqad” əsərində müqəddəs Quranın “Yasin” surəsindən 69 ayəni xatırladaraq: “Biz ona (Məhəmmədə) şeir öyrətmədik”, – deyərək, məni öyrətmişdir” deyir. (**Məhəmməd Füzuli. Əsərləri. Altı cild. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 224 s., səh. 81**) Məhəmməd Füzuli qürurla belə bir yüksək dəyərin peyğəmbərlərə yox, Allah tərəfindən şairlərə nəsib olmasını vurgulayır. Bu sevdalarla yaşayan Aşıq Ələsgər də şairləri peyğəmbərlərə, onların şeirlərini də Quran ayələrinə bənzər, Uca Tanrıının payı bilirdi:

Firdovsi, Füzuli, Hafız, Nəsimi—
Onlar da yazdığını ayə məndədi.

Əslində, yaradıcılıq yeni maddi və mənəvi dəyərlərin, gerçəkliyin modelinin yaranmasının canlı prosesidir. Fəlsəfi-poetik üslubda yaranmış bədii əsərlə tanışlıq zamanı bədii dərkətmə yolu ilə yeni bir həqiqəti dərk edirik, qəbul edirik. Digər bir baxımdan, bu əsərlərin pərvazlanması fəlsəfə və poeziya qoşa qanaddır. Bunların hər ikisi dil hadisəsidir, hər ikisi dilin köməyi ilə reallaşır. Dil yeni bir əsərin yaradılması üçün əsas material, əsas vasitədir. Bədii əsərin səviyyəsi dilin inkişafı ilə birbaşa əlaqəlidir. Dil həm də düşünmə fəliyyətinin ümumiləşmiş formasını oxucuya çatdırmaq üçün də əsas vasitədir. Yaranan əsərin estetik idealın zirvəsinə can atması, cəmiyyətin tələblərinə uyğun olması birbaşa dillə bağlıdır. Bu işdə dil əsas amildir. Xüsusilə, fəlsəfi-poetik dil müəyyən ideyaları gündəlik danişiq tərzindən daha çox işıqlandırmağa qadirdir. Məsələnin belə qoyuluşu təlim-tərbiyə prosesində qoyulmuş məqsədə çatmaqdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, onu asanlaşdırır. Bu baxımdan Aşıq Ələsgərin yaradıcılıq dili obrazlı, çoxçəşidli, daha mükəmməl dildir. Fikirlərin sadəliyi, təbiiliyi, anlamlığın geniş olması, insanların bir-birinə yaxınlaşması, bir-birini başa düşmələrində maqnit təsirinə bənzəyir. Onun dili deyilmə tərzi ilə obrazlara nəfəs, can verməklə, əhval ruhiyyə yaratmaqla, həqiqəti diqqət mərkəzinə çəkir. Aşıq Ələsgərin dili dialeklərdən yüksəkdə olmaqla, daha qədim və daha müasirdir: Dədə Qorqud, Xəstə Qasım, Qurbani, Tufarqanlı Abbas, Yunus Əmrə, Qaracaoğlan, Vaqifin dili olmaqla yanaşı, həm də onun coğrafiyası çox genişdir, müasir türk dünyası üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Aşıq Ələsgərin oxuduğu kitablar sırasında Quranla, İnsanla yanaşı bir də Təbiət var idi. Təbiətdəki ənginlik və zənginlik onu sehrləmişdi,

təbiət vurğunu etmişdi. Ana təbiətin gözəlliklərindən doymaq bilmirdi. Hər an təbiətdəki min bir gözəlliklərə heyran olmaqla yanaşı, onları duymağa, öz dilində danışmağa, onlara qovuşmağa can atırdı. Azərbaycanın Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun yazdığı kimi: “Təbiət Allahın şah əsəridir... Hamısı ilham çeşməsi, şeir qaynağı, poeziya bulağı, müqəddəslik beşiyi, duruluq, təmizlik, halallıq mənbəyi!” (Zəlimxan Yaqub. Əsərləri, XIII cilddə, I cild. Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyat evi, 2011, 416 s., səh. 20) Gözünü-könlünü təbiətin belə gözəllikləri ilə doyuran Aşıq Ələsgər, yaratdıqlarını da “Allahın şah əsərinə” bənzər, bənzərsiz yaratmışdır. Xüsusilə, insanı – dağa, qızı, gözeli, göyçəyi – çıçəyi, mənəvi saflığı – ucalığa, ağılı, düşüncəni dərin dəryalara bərabər tutmuşdur.

İdeal qadın obrazı zaman-zaman dəyişsə də, Aşıq Ələsgərin vəsf etdiyi gözəllərin gözəlliyyi bu gün də dəbdən və dillərdən düşmür. Onun gözəlləmələrində Maral, Ceyran, Tərlan, Yaxşı xanım, Gülxanım, Sarıköynək, Səlbi, Salatin, Güllü, Gülpəri, Güləndam, Leyli Bəyistan, Kəklik, və s. vəsf olunan gözəllərdə qadın xarakteri gözəlliyyin əsas şərtidir. “Hər yetən gözələ “gözəl” demərəm”, deyən Aşıq Ələsgərin məqsədi sadəcə zahiri gözəllikləri vəsf etməklə bitmir, daxili gözəlikləri də gözəlliyyin əsas şərti bilir, daxili və zahiri gözəlliyyin vəhdətini qəbul edir. O, əsərlərində insanı dəyərləri təbiətdəki gözəlliklərlə müqayisə edir və önəmlı olanı diqqət mərkəzinə gətirir. Lakin bu əsərlərdə insanı dəyərlərlə bağlı fikirlərlə tanış olduqca gözlərimizin önündə zəngin və əzəmətli, kamil bir insan obrazı canlanır.

Aşıq Ələsgər Peyğəmbər Əfəndimizin “Mən gözəl əxlaqi tamamlamaq üçün göndərildim” hədisini meyar tutaraq vəsf etdiyi insanları kamilliyyə yönəldir. Bu yolda kamala çatmaq üçün onlara faydalananlığın yollarını göstərir. Allaha doğru cəhdli kamilliyyə gedən yolu başlangıcı hesab edərək, onun sonunu Qurani Kərimin “Şəms” surəsindəki “And olsun nəfsə və onu yaradıb kamilləşdirənə” ayəsində görür. (<https://quran-al-karim.com/sems-suresi-91>)

Yaqut BAHADURQIZI
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

ŞIRVAN BÜLBÜLÜ – ASIQ ŞAKİR HACIYEV

Məşhur el aşığı, Aşıq Bilal məktəbinin yetirməsi və Şirvan aşiq mühitinin ən tanınmış nümayəndələrindən biri Aşıq Şakir 1922-ci il yanvarın 25-də Ağsu rayonunun Xəlili kəndində dünyaya gəlmışdır. O zamanlar bu kənd digər bir neçə qonşu kəndlərlə birlikdə Kürdəmir rayonunun ərazisində olub. Sonralar Ağsu rayonu təşkil ediləndə Xəlili kəndi də həmin rayonun tərkibinə daxil edilib.

Şakirin atası Şahverdi kişi sadə bir kəndli, anası Soltanxanım sadə kəndli qızı – evdar qadın olub. Şakir 1939-cu ildə Ağsu rayonunun Ərəbmehdibəy kənd məktəbinin səkkizinci sinfini bitirib. Aşıqlıq sənətinə böyük həvəsi olduğunu nəzərə alan valideynləri onu göyçaylı aşiq Mürsələ şeyird veriblər.

1941-ci ildə Böyük Vətən müharibəsi başlananda cəbhəyə yola düşən Şakir 1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsində və Sovet-Yapon müharibəsində iştirak edib. 1947-ci ildə ordudan tərxis olunduqdan sonra Kürdəmirə gələrək mədəniyyət evində işə başlamış və ömrünün axırınadək aşıqlıq sənəti ilə məşğul olub, saz tutub, söz qoşub, məlahətli səsi, gözəl mahnları ilə çox qısa müddətdə şöhrətlənmişdir. 1950-ci ildə Azərbaycan SSRİ Nazirlər Soveti yanında İncəsənət İsləri İdarəsi tərəfindən aşiq Şakirə “Xalq aşığı” fəxri adı verilmişdir.

1955-ci ildə Şakir Hacıyev Kürdəmir rayonunun Mollakənd seçki dairəsindən Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, belə bir etimad aşıqlar arasında yalnız Şakirə qismət olmuşdur. Yəni Şakir aşiq kimi yeganə adam idi ki, deputatlıq mandatı məhz ona verilmişdir.

1961-ci ildə Azərbaycan aşıqlarının III qurultayına nümayəndə seçilmiş Azərbaycanın sənət korifeylərinin – Bülbülün, Fikrət Əmirovun,

Niyazinin, Mirzə İbrahimovun iştirak etdikləri bu qurultayda aşiq Şakir də geniş məruzə ilə çıkış etmişdir.

Aşıq Şakir istedadlı sənətkar kimi, vaxtilə Azərbaycanın Moskvada keçirilmiş mədəniyyət və incəsənət ongünlüklərində respublikamızı layiqincə təmsil etmiş və mükafatlara layiq görülmüşdür.

Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı sahəsində xidmətlərinə görə 1967-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin fərmanı ilə aşiq Şakir Hacıyevə “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adı verilmişdir. 1967-ci ildə aşiq Şakir Ümumittifaq Özfəaliyyət İncəsənəti Festivalının respublika baxışında qazandığı yaradıcılıq uğurlarına, eləcə də 1972-ci ildə keçirilmiş respublika miqyaslı təntənəli müsamirədə birinci dərəcəli diplomlarla təltif olunmuşdur.

Aşıq Şakir 2 dastanın, 20-yə qədər qoşma, gəraylı və müxəmməsin müəllifidir.

1957 və 1960-cı illərdə Bakıda nəşr olunmuş “Aşıqlar”, 1970-ci ildə nəşr olunmuş “Aşıq sözü” kitablarında aşiq Şakirin şeirləri dərc edilmişdir.

Aşıq Mirzə Bilal məktəbinin yetirməsi olan sənətkar özü də ifaçılıq qüdrətinə görə bir məktəbə çevrilib, Şirvan aşiq sənətinin inkişafında müstəsna xidmətlər göstərib.

Aşıq Şakir saz havalarını və muğamı ustalıqla sintez edərək fərqli ifa tərzi yaratmağa nail olmuşdu. Şirvan məktəbi onun şəxsində tərəqqi dövrünü yaşayırıdı, söyləsək, yəqin ki, yanılmarıq.

Onun lirik havacatları ilə yanaşı, oxuduğu şüx və oynaq ritmlər də xalqın yaddaşında əbədi olaraq yaşayır. “Kəndimiz”, “Maral”, “Telli sazım”, “Nə bağ bildi, nə də bağban”, “Şirvan şikəstəsi”, “Döymə Kərəmi”, “Bakı”, “Bala Nərgiz” havalarını yəqin ki, sazsevərlər ömrə boyu unutmayacaqlar.

O, muğam sənətinin də mahir bilicisi və bənzərsiz ifaçısı olmuşdur.

Aşıq Şakirin bir vaxtlar yaşadığı küçəyə onun adı verilmişdir. Həmçinin Kürdəmir rayonunda bir kənd mədəniyyət evi aşiq Şakirin adını daşıyır.

Aşıq Şakir 1979-cu ildə aprelin 10-da, 57 yaşında vəfat etmiş və Kürdəmir qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Rübabə SİRİNOVA
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

AĞDABANIMIZ VƏ AĞDABANLI ZİYALIMIZ **QƏNBƏR ŞƏMSİROĞLU**

Ulu Öndər Heydər Əliyev 1996-cı ildə Kəlbəcərlı ziyalılarla görüşündə bir daha bunu xatırladaraq demişdir: "...Kəlbəcərdə yaşayan insanlar da o gözəl təbiətin, məğrur qayaların, dağların təsiri altında daim cəsur olublar. Eyni zamanda zəkalı olublar, elmə, biliyə, mədəniyyətə həmişə böyük maraq göstəriblər. Ona görə də Azərbaycanın ucqar və dağlıq rayonu olan Kəlbəcərdə, eyni zamanda, həmişə yüksək mədəniyyət və yüksək mənəviyyat olmuşdur. Təbiidir ki, Kəlbəcər rayonundan çıxmış adamlar – kəlbəcərlilər Azərbaycanın hər yerində, xüsusən, Bakıda ölkəmizin ictimai-siyasi, mədəni, elmi həyatında özlərinə məxsus yer tutmuşlar və ölkəmizin inkişafında öz xidmətlərini göstərmişlər..."

Ötən əsrin 80-ci illərindən başlayaraq Ermənistən silahlı birləşmələrinin ərazi iddiası ilə törətdikləri qətlialmlar, terror aktları, dinc müsəlman əhalisinə qarşı hücumlar Qarabağda, eləcə də respublikamızın Ermənistənla digər sərhəd bölgələrində kütłəvi qırğınlarla, kəndlərin, qəsəbələrin tamamilə yandırılması, ictimai və mülki binaların yerlə yeksan edilməsi, ağlagəlməz faciə, soyqırımı və dədə-baba torpaqlarımızın işğalı ilə nəticələndi.

Belə faciələrdən biri də 30 il bundan öncə, 1992-ci il aprelin 7-dən 8-nə keçən gecə ermənilərin Kəlbəcər rayonunda törətdiyi Ağdaban faciəsidir. Kəlbəcər rayonunun 130 evdən ibarət Ağdaban kəndi ermənilər tərəfindən bir gecənin içində darmadağın edildi. Erməni silahlı qüvvələri Kəlbəcər rayonunun Ağdaban kəndini vəhşicəsinə yandırdılar. Onlar kəndin 779 nəfər dinc sakininə qeyri-insani işgəncələr verdilər: 67 nəfər öldürülüb, 8 nəfər 90-100 yaşlı qoca, 2 nəfər azyaşlı uşaq, 7 nəfər qadın diri-dirisi odda yandırılıb, 2 nəfər itkin düşüb, 12 nəfərə isə ağır bədən xəsarəti yetirilmişdir.

Quldurlar kənddə ruhi xəstə olan 35 yaşlı Məmmədov Musanı yaxalayaraq, onun əl-qolunu bağlamış, ot tayasının üstünə qoyub, diridiri yandırmışlar. Oğlunun harayına gələn Məmmədova Həyat Yolcu qızı da eyni cinayətin qurbanı olmuşdu. Aliyev Camal Haqverdi oğlu və onun balaca qızı Ülviiyyə, 70 yaşlı Hümbətova Fatma Qaraca qızı, 67 yaşlı Bağırov Mir Əbdül Seyid Məmməd oğlu, 90 yaşlı Qocayev Bəkir Qurban oğlu, onun həyat yoldaşı 80 yaşlı Qocayeva Zeynəb Seyid Məmməd qızı və 30 yaşlı Qurbanov Qulu Şabər oğlu, 80 yaşlı Qocayev Qara Qurban oğlu da erməni canilər tərəfindən vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir. Kəlbəcərin ilk şəhidliyi məhz bu kənddən – Ağdabandan başladı.

Ermənilər tərəfindən qətlə yetirilənlər içində Aşıq Qurbanın, Dədə Şəmşirin əzizləri də vardır: Qocayev Bəkir Qurban oğlu, onun həyat yoldaşı Qocayeva Zeynəb və 30 yaşlı Qurbanov Qulu Şabər oğlu, 80 yaşlı Qocayev Qara Qurban.

Ağdaban, eləcə də xalqımızın iki böyük sənətkarı, Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatında özünəməxsus yerləri olan, aşiq poeziyamızın yaranmasında və inkişafında böyük xidmətləri olan Aşıq Qurbanın və Dədə Şəmşirin kəandidir.

Bu dəhşətli faciəni Dədə Şəmşirin böyük oğlu, Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin və Respublika Ağsaqqallar Şurası Məclisinin üzvü, “Aşıq Şəmşir“ Mədəniyyət Ocağı İctimai Birliyinin sədri Qənbər Şəmşiroğlu yazdığı şeirində belə ifadə edirdi:

Ağdabanım qan içində,
Ürək dözmür can içində.
Qənbər, alış, yan içində,
Yaman səndən nigaranam!

Kəndin işgalı zamanı ermənilər tərəfindən tarixi-memarlıq və mədəniyyət abidələri tamamilə dağdırılmış, qədim ziyarətgahlar, inanc yerləri və məzarlıqlar məhv edilmişdir. Ağdabanlı Qurbanın və klassik aşiq şeirinin ustadlarından olan Dədə Şəmşirin əlyazmalarının məhv edilməsini ermənilərin Azərbaycanın mədəni irsinə qarşı törətdiyi vandalizm siyasətinin davamının daha bir təzahürü kimi də xarakterizə etmək olar. Bu faciəyə ilk hüquqi-siyasi qiymət verən Ümummilli Lider Heydər Əliyev Ağdabanda baş verənləri bəşəriyyətə qarşı törədilən ən böyük cinayət adlandırıb, bunu bütün insanlıq adına utanc kimi səciyyələndirmişdir.

Sükürlər olsun ki, 2020-ci ilin 27 sentyabrında düşmənin növbəti təxribatlarına qarşı Müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin

sərkərdəliyi ilə başlayan, şəhidlərimizin canı, qazılərimizin qanı hesabına tarixi Zəfərlə bitən 44 günlük Vətən müharibəsində Ağdaban soyqırımının qurbanlarının da qisası alındı. Qənbər müəllimin yazdığı şeirdəki kimi:

Elin köməyilə çörəklənmişəm,
Dirçəlib, dirçəlib zirəklənmişəm.
Orduma baxaraq ürəklənmişəm,
Bilirəm, qanımı alanları var.

Yeni Azərbaycan Partiyası Kəlbəcər rayon təşkilatı və “Aşıq Şəmşir” Mədəniyyət Ocağı İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə 7 Aprel 2022-ci il tarixində Nizami kino mərkəzində Ağdaban Soyqırımının 30-cu ildönümünə həsr olunmuş anım tədbiri keçirilib. Tədbirdə dövlət və hökumət nümayəndələri, Yeni Azərbaycan Partiyasının İdarə heyətinin üzvləri, Milli Məclisin deputatları, YAP Mərkəzi Aparatının əməkdaşları və ölkə ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər. Tədbirdə çıxış edən Yeni Azərbaycan Partiyası İdarə heyətinin üzvü, millət vəkili Musa Quliyev bildirib ki, erməni qəsbkarlarının xalqımıza qarşı törətdiyi Ağdaban faciəsindən 30 il ötür. Ağdaban faciəsi Xocalı hadisələrindən sonra erməni cəlladlarının hələ də türk, azərbaycanlı qanına doymadığının əyani göstəricisidir. Belə soyqırım əməllərindən biri də Azərbaycanın əbədi və əzəli torpağı olan Qarabağın dilbər guşəsi Kəlbəcərin kənd və qəsəbələrində erməni quldur dəstələri tərəfindən xalqımıza qarşı törədilmiş cinayət faktlarıdır. Uzun illər gizli saxlanılan, üzərinə qadağa qoyulmuş həqiqətlər açılır, təhrif edilmiş hadisələr özünün əsl qiymətini alır, tariximiz yenidən yazılıraq beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim edilir. Ağdabanın işğalını kədər hissi ilə qeyd edən bu kəndin sağ qalan sakinlərinə, ümumən bütün kəlbəcərlilərə təsəlli verən odur ki, ağdabanlıların qisası alındı. Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin qətiyyəti və Milli Ordumuzun şücaəti sayəsində 2020-ci ilin noyabrında işgalçı Ermənistən ordusu üzərində tarixi qələbə qazanıldı. Nəinki Kəlbəcər rayonu, ölkəmizin illərlə əsarətdə saxlanılan digər bölgələri də erməni tapdağından azad edildi. Yazın bu güllü-çiçəkli günlərində Ağdaban faciəsini zəfər sevincinə qatan kəlbəcərlilər özlərində ruh yüksəkliyi hiss edirlər. Onlar qələbənin möhtəşəmliyindən qürur duyaraq tezliklə Ağdabana, Kəlbəcərə, doğma yurdlarına dönmək arzusu ilə yaşayırlar.

“Aşıq Şəmşir” Mədəniyyət Ocağının ictimai birliyinin sədri, Ağdaban sakini Cavid Qurbanov çıxışında qeyd edib: “1992-ci il aprelin

7-dən 8-nə keçən gecə erməni quldur dəstələri Ağdaban kənd sakinlərinin başına dəhşətli faciə gətirdilər. Mən gözümü Ağdabanda – Dədə Şəmşir yurdunda açmışam. Mənfur düşmən Kəlbəcəri talaya biləcəyini yoxlamaq üçün Ağdabanda vəhşiliklər törətdi. Ağdaban faciəsi qurbanlarının xatırəsini anmaq və faciəni yad edərək dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaq üçün hər il dövlətimiz tərəfindən anım mərasimləri təşkil olunur. Bu gün artıq qalib xalqıq, qalib ölkəyik. Bir kəlbəcərli olaraq mən də qürur duyuram ki, doğma yurdumu gördüm. Atamı vəfat etməmişdən öncə o torpaqlara apara bildiyim üçün xoşbəxtəm”.

Kəlbəcər, Ağdaban həsrətini ürəyində ağrı kimi daşıyan, həyatın min bir çətinliyinə sinə gərən, öz yaradıcılığında təpədən-dırnağadək vətənin haqq aşığı olan vətənpərvər ziyalımız, hörmətli şair, publisist və el ağsaqqalı Qəmbər Şəmşiroğlu yaradıcılığında o torpaqlara qovuşmaq ümidiyi diktə edirdi, öz nikbinliyindən bir an da olsun ayrı düşmürdü, o dağılan yurd yerlərini öz xəyalında abad edib cəmənzara döndərirdi:

Könül, bu həyatın sonu səfərdi,
Ötən ömrü eşq eləmək hünərdi.
Yurda həsrət Şəmşir oğlu Qənbərdi,
Yaşayacaq o dağların eşqinə...

Bəli, Qənbər müəllim o dağların eşqilə yaşadı, dünyasını dəyişmədən öncə doğma yurdunu gördü və bu görüşdən çox kecmədi ki, həyatla vidalaşdı. Bəlkə, elə Qənbər müəllimin arzusu bu idi; öz ata-baba yurdunu bir daha görmək, sonra həyatla vidalaşmaq.

Ruhun şad olsun, Qənbər müəllim.

Nizami Məmmədov Tağısov
filologiya elmləri doktoru, professor

PROFESSOR İSMAYIL MƏMMƏDLİ: DƏYƏRLİ DİLŞÜNAS-ALİM, LƏYAQƏTLİ VƏTƏNDAS

Filologiya elmləri doktoru, professor İsmayııl Məmmədlı ilə tanışlığımızın ömrü bir azdan üç onilliyi haqlayacaqdır. Onunla ilk görüşümüzün təəssüratı məndə təmkinli, götür-qoylu, ədəb-ərkanı yerində, özündən müştəbeh olmayan, başqalarına hörmətlə yanaşmağı bacaran, başqasının haqqına gir-məməyi, haqqını tapdamamağı həyat kre-dosu seçən Azərbaycan dilçiliyində özünə-məxsus yeri olan, lügətçiliyimizin problem-lərinin çözülməsinə daim məsuliyyətlə yanaşan, özü özündə, sözü sözündə olan sanballı dilçi obrazı təsirini bağışladı. İndiyədək onun 250-dən çox elmi məqaləsi, 25 monoqrafiya və lügət kitabları, dərslik, dərs vəsaitləri təhsilimizə və elmimizə xidmətdə öz önemli rolunu oynayıb.

İsmayııl müəllimlə daha yaxından ünsiyyətimiz Bakı Qızlar Universitetində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kafedrasında birgə işlədiyimiz zamana təsadüf edir. Azərbaycan dilçiliyinin problemlərini dərindən bilən alimin öz tələbələrinə onun incəliklərini mühazirə və seminarlarda dərindən öyrətdiyinin şahidi olmuşdum.

İsmayııl müəllim, demək olar ki, sadə həyat tərzinə üstünlük verən, daim ömrünü sözlə-sazla keçirib, aşılılığı özünə həmdəm seçmiş el aşığı Oruc kişinin ailəsində – Qərbi Azərbaycanın Göyçə mahalında dünyaya gəlib. Əlbəttə, Göyçəlisənsə, ya saza könül verməlisən, ya da bal kimi şirin ana dilimizin sərrafi olmalısan. Haqq tərəfindən olan kimi, İsmayııl müəllimin doğulduğu ailədə sazla söz bir-birini tamamlayıb və daim qoşa addımlayıb. Biri digərinin köməyinə yetib, biri digərinə həyan olub. Gənc İsmayııl soy-kökdən, əsil-nəsildən gələn aşığın sazi ilə sözünü bir məxrəcdə birləşdirib, ali təhsilə yiyələndiyi Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutuna daxil olmaqla “el” sözü ilə “elm” sözünün sırlı-sehirlili aləminə baş vurub. Azərbaycan və alman dilləri üzrə mütəxəssis kimi yetişməyə başlayıb. Beləliklə, sözdən söz yoğurmağı qarşısına məqsəd qoyub. 1967-1970-ci illərdə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında elmi və ədəbi nəzarət redaksiyasında redaktor, böyük elmi redaktor vəzifələrində

çalışıb. Elmi axtarışlara olan sönməz həvəs onu Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun aspiranturasına gətirib. Ömrünü dilçiliyimizin çeşidli problemlərinin aşdırılmasına həsr edib. 1974-cü ildə filologiya elmləri namizədi, 1993-cü ildə filologiya elmləri doktoru dissertasiyalarını uğurla başa vurub.

Professor İsmayıł Məmmədli üç onillikdən artıqdır ki, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda lüğətçilik şöbəsinə rəhbərlik edir. O, şöbə rəhbəri kimi öz qayğışlıyi, təəssübkeşliyi, səmimiyyəti və məsuliyyəti ilə bölmənin işinin dinamizasiyasında daim avanqard rolü ilə seçilib. Şöbədə çalışan işçilərə göstərdiyi münasibəti onu nəinki burada, Dilçilik İnstitutunda, həm də digər elmi dairələrdə və təhsil ocaqlarında məşhurlaşdırıb.

İsmayıł Məmmədlinin elmi fəaliyyətinin başlıca istiqaməti Azərbaycan lüğətçiliyi ilə bağlıdır. İndiyə qədər tanınmış alimin “Ekran, efir və dilimiz” monoqrafiyası, “Azərbaycanca-rusca etnoqrafiya terminləri lüğəti” (digərləri ilə birgə), “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti” (digərləri ilə birgə), Azərbaycanca-rusca danişq kitabı (həmmüəllif), “Vurğu lüğəti” (tərtibcisi və redaktoru), “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”, “Neft və qaz sənayesinə aid terminlərin lüğəti” (ingilis-Azərbaycan və rus dillərində – redaktor), “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti” (redaktor və ön sözün müəllifi) və s. kimi mənbələrlə yanaşı, məzmun və struktur baxımından maraqlı “Axtarışlar, yozumlar, anımlar” (Bakı, 2006), mətbuat dilimizin xüsusiyyətlərinə həsr olunmuş “Qəzet dilinin leksikası” (Bakı, 2010) və s. kimi kitabları İ.Məmmədlinin nəinki sırf leksikologiya, leksikoqrafiya və lüğətşünaslıq sahəsində, həm də digər istiqamətlərdəki səriştəli keyfiyyətlərini ortaya çıxarmışdır. Bundan başqa, müəllifin xeyli sayıda publisistik yazılarında (“Şair ölmür, qara qələm kimi yazılır, qurtarır”, “Bizdən sonra nə qalacaq”, “Alim ömrünü vərəqləyərkən”, “Tanınmış türkoloq”, Axtarışda keçən ömür yolu”, “Ölməzlik”, “Tovuz – oğuzların qədim yurdu”, “XX əsr Göycə aşiq mühiti”, “Bəkir Çobanzadə”, “Dil də dəniz kimi təmizlik sevir” və s. kimi nümunələrdə) açıq təfəkkürünü, aydın, dumduru fikirlərini kağız üzərinə köçürüyünen şahidi oluruq.

İsmayıł Məmmədli Azərbaycan dilşünaslığı mühitində özünü və imzasını təsdiqləmiş alimlərdən olmaqla, həm də yaradıcılıq istiqamətləri çoxcəhətli və rəngarəngdir. Bu böyük alimin tədqiqatlarının əsas vektorları leksikologiya, onomalogiya, etnolinqvistika, lüğətçilik, şifahi nitq problemləri, üslubiyyat, nitq mədəniyyəti və s. kimi çeşidli sferalardır.

Bundan başqa, İsmayıllı müəllim uzun illər ərzində (1980-1989) Azərbaycan Dövlət Televiziyasında “Azərbaycan dili” və “Dil xalqın mənəvi sərvətidir” (dünya azərbaycanlıları üçün) verilişlərini aparmaqla dilimizin təbliğ olunmasında nəzərəçarpacaq xidmətlər göstərmişdir. Qeyd etdiyimizlə yanaşı, İsmayıllı Məmmədlinin 2002-ci ildən Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin hüquqi təbliğat idarəsində məsləhətçi-filoloq vəzifəsində çalışdığını da burada göstərməyi zəruri hesab edirik.

30 ildən artıqdır ki, İsmayıllı Məmmədli Azərbaycan Yazıçılar, Jurnalistlər və Aşıqlar Birliyinin, dilçilik ixtisası üzrə Müdafiə şurasının, İnstitut Elmi şurasının, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Dövlət Dil Komissiyasının üzvüdür. Professor İsmayıllı Məmmədlinin bu komissiyasının tərkibində yer alması Ulu öndər Heydər Əliyevin öz təşəbbüsü ilə baş vermişdir. Belə ki, İsmayıllı Məmmədlinin bu Komissiyada bir dəfə çıxışını görən Heydər Əliyev onun adıçəkilən qurumda daim yer almاسını zəruri hesab etmişdir.

Respublika Prezidentinin Sərəncamı ilə professor İ.Məmmədlinin “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunması, Həsən bəy Zərdabi mükafatına və diplomuna, Səməd Vurğun mükafatına layiq görülməsini də böyük alimin halalca haqqı hesab edirik.

Bunları sadalamaqla professor İsmayıllı Məmmədlini tərif etmək, öymək məqsədini güdmürük. Bununla belə, zəhmetkeş alimin gördüyü işləri qeyd etməyi gərəkli hesab edirik. Eyni zamanda onu da bildirək ki, İ.Məmmədli bəzi çinədanında bir şey olmayıb, özündən razılar kimi ortaya qoyduğu işlərə görə burnunu yuxarı tutanlardan da deyil.

İsmayıllı Məmmədli üzərinə düşən məsuliyyəti dərindən anlayan alimlərdəndir. Gördüyü işlərə görə əvəzində heç nə uman da deyil. İsmayıllı müəllimin ətrafinı dərk etməsi, qavraması da adekvatdır. Kommunikasiyada pozitiv enerji ilə diqqəti cəlb edəndir. İsmayıllı müəllim boş işlərə baş aparan, vaxt sərf edən də deyil. Onun bütün pozitiv ünsiyyət kanalları işçilər, həmkarlar, alımlar, dost-tanışlar, qohum-əqrəbalar üçün daim açıqdır. Eyni zamanda İsmayıllı müəllim bir şəxsiyyət və alim olaraq özünün güclü və zəif tərəflərini də yaxşı biləndir. O, digərləri kimi özü özünün vurğunu da deyil. Çünkü yaxşı bilir ki, onun özünəvurğunluğu içində daxili konflikt yaradar və ətrafdıklar da bunu yaxşı qəbul etməz. Sadaladığımız bu dəyərlərdən əksər təfəkkür daşıyıcıları, demək olar ki, məhrumdur. İsmayıllı müəllimin bax, məhz bu tərəfi onu digərlərindən nəzərəçarpacaq dərəcədə fərqləndirir. O, hansı mühitdə, hansı yerdə olursa olsun, əsl türk kişilərinə xas olan əzəməti ilə göz önündə dayanır.

Normal, nəvazişli və pozitiv ünsiyyət, konflikt və münaqişə yaratmaqdan yaxasını daim kəndərə saxlayan İsmayıllı müəllim, həm də müəllimlik peşəsinə daxilən necə bağlı olduğunu nümayiş etdirməkdədir. Aurası müsbət enerji yaymağa köklənmiş İsmayıllı müəllim, demək olar ki, günümüz üçün özündə gərəkli alim və müəllim obrazını cəmləşdirmişdir.

Bütün bunlar İsmayıllı müəllimin fərdi aləmidir. Bununla belə, həyat olduqca amansızdır. İsmayıllı müəllim də ruzigarın bütün sıfətlərini görmüşdür. 1976-cı ildə atası Oruc kişi kimi el aşığını, 2002-cı ildə dünyalar qədər sevdiyi ömür-gün yoldaşı Nailə xanımı vaxtsız itirdikdə sanki əli-qolu qırılıb yanına düşmüştü. Özündən keçmişdi. Ağrılı-acılı günləri özünə həmdəm etmiş, dərd-kədərlə baş-başa qalmışdı. Elə buna görə də vaxtilə nə qədər arzularının pərvazlanacağına ümid bağlayan İsmayıllı fikirləşdikləri çərxi-fələyin hökmünə görə gözündə qalmışdı. Onunla dəfələrlə görüşəndə necə təsəlli verəcəyimi, ovundurcağımı da bilmirdim. Amma neyləyəsən?! Ruzigarın üzü dönükdür, ərzayılsınsa atı yuyrək. Onlar da çaphaçap çapdilar İsmayıllıın üstünə. Atası Oruc kişini, ömür-gün sırdaşı Nalə xanımı itirdiyi az idi, bu yandan da əzizi, ciyərparası, daim onun nəvazişini çəkdiyi gül parçası kimi qızı Xatını da ötən ilin yayında dəhşətli avtomobil qəzasında itirdi. Bu faciələr İsmayıllıın iç dünyasına vəlvələ saldı. İsmayıllı üçün bunlara dözmək çox ağır idi. Elə indi də ağırdır... Akademiyada dəhlizlərdə üz-üzə gələrkən sanki hər dəfə İsmayıllı müəllimin sıfətindən bu faciələrin cizgilərini oxuyuram. Təsəlli verməyi isə nə məqbul, nə də qeyri-məqbul sayıram. Çünkü heç nə İsmayıllı aram etmək üçün kifayət etməz. Çünkü fələyin ona vurduğu zərbələrin ağırlığını elə İsmayıllı müəllimin özü kimi heç kim də bilmir...

Amma neyləsən?! Axı həyat davam edir! Onu yaşamaq lazımdır!..

Eşidəndə ki, İsmayıllı müəllim 75 yaşıñ astanasındadır, çox sevindim. Allaha dualar etdim ki, professor İsmayıllı Məmmədlini nə olar ki, bundan sonra fələk sinsitməsin! 75 yaşı artıq insanın özü, xalqı, çalışdığı sahədə, kollektivdə ən mühüm imtahanı, sınağı, hesabatıdır. Əminliklə deyə bilərik ki, 75 yaşı ömür zirvəsindən İsmayıllı müəllimin həyat fragməntlərinə və mərhələlərinə baxdıqda onun son dərəcə əzəmətli şəxsiyyəti, mədəniyyəti, mənəviyyatı, ləyaqəti, vətəndaşlığı və bir də dilşünas alimliyi göz öündə dayanır.

75 yaşıñ mübarək, ləyaqəti Vətəndaş və tanınmış dilşünas alimimiz, professor İsmayıllı Məmmədli. Hər şey dəyişir, hər şey yenilənir. Sənin mənəvi bütövlüyünlə alimliyin və vətəndaşlığın bütün təlatümlərə sinə gərməklə qratitasiyadadır. Təbrik edirəm! Allah Sənin 90-nını da vəsf etməyi bizə qismət eləsin!

Musa NƏBİOĞLU
Əməkdar mədəniyyət işçisi

SƏNƏTİYLƏ ÖYÜNMƏYƏ HAQQI VAR

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub şeirlərinin birində yazar ki, “millətimi saz anladar, saz anlar, saza baxsın tariximi yazanlar”. Ölməz şairimizin bu kəlmələrində böyük hikmət var. Doğrudan da, saz bizim tariximizdir, dünənimizdən soraq verib, sabahımıza ayna tutan milli sərvətimizdir. Zəngin ənənəyə əsaslanan aşiq sənəti böyük bir əxlaq və təribyə məktəbidir, əsas

ideyası insanın mənəvi kamilləşməsidir. Bu sənət insanı böyük kamilləşmə yoluna aparır, haqq yolunda yüksəlişinə təkan verir.

Böyük tarixə malik olan bu zəngin milli-mədəni sərvəti əsrlərin o üzündən bu günə daşıyanlar isə, təbii ki, aşıqlarımızdır – bəzən gün-güzəran xətrinə əlinə saz götürüb, baş girləyənlər yox, sözün əsl mənasında özlərini sənətə fəda edən ustad aşıqlar! Sənət məhz belə ustad sənətkarların sayəsində öz dəyərini qoruya bilib, zaman-zaman sərt sınaqlarla üzləşsə də, mahiyyətini dəyişmədən bu günümüzə gəlib çıxıb.

Bu gün ölkəmizin müstəqilliyi dövründə mədəniyyətimizin digər sahələri kimi, aşiq sənətinə də dövlət səviyyəsində göstərilən qayğı öz bəhrəsini verməkdədir. Sənətə münasibət köklü şəkildə dəyişib. Bir vaxtlar əsasən əyalətlərdə yaşayan bu sənət bu gün paytaxt Bakıda da öz halal haqqını almaqdadır. Paytaxtdakı əksər musiqi məktəblərində saz sinifləri var, bu sənət universitet səviyyəsində tədris olunur. Aşiq sənətiylə bağlı respublika və beynəlxalq miqyaslı müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir, sazımızın səsi dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlir. Bir sözlə, dövlət bu sənətə böyük qayğı göstərir.

Ancaq dövlətin qayğısı ilə yanaşı, sənətin inkişafı üçün bu yolda canını belə fəda etməyə hazır olan ustad sənətkarlar da olmalıdır ki, göstərilən qayğıdan yararlanaraq sənəti yaşatsınlar, gələcək nəsillərə ötürə bilsinlər. Belə sənətkarlar isə, həmişə olduğu kimi, barmaqla sayılsa da, bu gün də var.

...Görünür, həm də işimlə əlaqədar olduğundan tez-tez aşiq sənəti və aşıqlarla bağlı müxtəlif söhbətlərin şahidi və iştirakçısı olur, sənətlə bağlı bəzən haqlı narahatlıq, irad və gileylər eşidirəm. Hərdən hətta narazılıq səviyyəsində ifadə olunan bu irad və gileylər daha çox bu gün saza marağın çox olmasına baxmayaraq, peşəkarlıq səviyyəsinin aşağı olması, heç bir ustad görməyib 3-4 hava çalanın da ustad aşiq kimi təqdim olunması, belələrinin sazin və saz havalarının başına min bir oyun açması ilə bağlı olur. Belə məqamlarda cavabım yalnız bu olur ki, sənət belə oyunbazlarının yox, əsl sənətkarların ciyində yaşayır.

Klassik aşiq ənənələrini yaşıdan, sənətin dünəni ilə sabahı arasında canlı körpü olan azsaylı ustad sənətkarlarımızdan biri də Aşıq Tərmeyxandır. Tərmeyxan aşiq sənətinin inkişafında hər zaman özünəməxsus rolü olan Borçalı aşiq mühitinin yetirməsi və bu gün Azərbaycan aşiq sənətinin çox layiqli nümayəndəsidir. Səsi-sorağı nəinki Borçalının, eləcə də Azərbaycanın hüdudlarını çoxdan aşib.

...Tərmeyxan Sədi oğlu Qurbanov 1959-cu il mart ayının 4-də Borçalıda – Marneuli rayonunun Qasımlı kəndində anadan olub. Dünyaya gəldiyi ocaq saza-sözə bağlı olduğundan, gözünü açandan beşiyi başında saz görüb, necə deyərlər, mayası sazla yoğrulub. Atası Sədi kişi, əmisi Aşıq Nurəddin Qasımlı hələ körpəlikdən onun üçün böyük örnək olublar. Elə ilk ustadı da atası olub. Artıq 6-7 yaşlarında saz çalmağı bacarıb. 12 yaşında məclislərə çıxıb. Dədə Əmrəhin vurğunu olub, Əmrəhə dəryasına baş vurub.

Gənclik illərindən Bakıda yaşayıb fəaliyyət göstərən Aşıq Tərmeyxan sadəcə olaraq ifaçı, dolanışçı, gün-güzəran xətrinə əlinə saz götürən aşıqlardan deyil. O, neçə-neçə unudulmuş, bu gün yaddan çıxməq təhlükəsində olan saz havalarını üzə çıxarıb yeni nəfəs verən yaradıcı aşiqdır. Onun ifasını dinləyən hər kəs də bir əminlik yaranır ki, bu gün Borçalı aşiq məktəbinin layiqli davamçıları var və bu məktəb hələ neçə-neçə korifey sənətkarlar yetişdirəcəkdir.

Öz sazi ilə dünyani dolaşib Tərmeyxan. Almaniyada olub, 2003-cü ildə Fransada Dünya azərbaycanlılarının qurultayında məlahətli ifası ilə soydaşlarımızı salamlayıb. Dəfələrlə qardaş Türkiyədə və İranda keçirilən aşiq festivallarına qatılıb və hər səfərdən də mükafatla qayıdib Vətənə. Hara gedibse, sazinin və səsinin sehri ilə tamaşaçılarını ovsunlayıb, minlərlə könüldə özünə yuva qurub.

Tərmeyxanın sazinin və səsinin sehri dünənimizi bu günümüzə birləşdirən, sabahımıza uzanan, özü də möhkəm təmələ söykənən bir körpüdür. Elə bir körpü ki, min illərin sınağına mətanətlə sinə gərərək bu günümüze gəlib çıxıb. Onun ürəyindən su içib, barmaqlarının ovsunu ilə

dinləyiciyə, tamaşaçıya çatdırılan saz havaları gah ana laylasıdır, gah düşməndən qisasa səsləyən Koroğlu cəngisi, Vətən yanğısı, el-oba, yurd həsrəti, gah da “Vətənin qırqaqda qalan yerlərinin” (*Bu ifadə şair Səməd Qaraçöpə məxsusdur – M.N.*) nisgili. Səsinin şirinliyi, ahəngi, ağır məclislər aparması, ustad aşıqlarsayağı şirin ləhcəsi isə özgə bir aləmdir. Başqa cür ola da bilməzdi. Şeirlərinin birində özü belə deyir:

*Borçalı elinin yetirməsiyəm,
Sənətimlə öyünməyə haqqım var.
Ustad kəlamıynan, ustad yoluynan,
Yeriyirəm, yeriməyə haqqım var.*

Bəli, o, Borçalı aşiq məktəbinin yetirməsidir və özünün də dediyi kimi, “ustad kəlamıynan, ustad yoluynan” yeriyir. “Minillərdən gələn” və “canda nəfəs” olan bu sənət onun üçün müqəddəsdir, əzizdir. Çünkü, şair Əlləz Novruz demiş:

*Avazı şirindir, əlləri mahir,
Zəkası nəslindən zatından gəlir.*

Tərmeyxanı bir sənətkar kimi bəzilərindən fərqləndirən həm də odur ki, bəzən maddi cəhətdən ehtiyacı olsa belə, sənəti heç vaxt urvatdan salmir, özünün və sözünün yerini bilir. Ekranda görünmək xətrinə hər ucuz şou programlara qatılmır, hər məclisə getmir. Oxuduğu dost məclislərində də əsl sənət dünyası yaradır. Şəxsiyyət kimi də əvəzsizdir. Sözü ilə əməli bir olan kişilərdəndir. Yalandan söz verməz, söz verdisə, mütləq əməl edər. Gözütəxdür, dünya malına tamah salmaz. Umacaqsızdır. Bəzən hətta haqqı olanı belə nəinki dilinə gətirməz, heç bunu kiminsə xatırlatmasını da istəməz. 2019-cu ilin martında anadan olmasının 60 illik yubileyi ərəfəsində bunun bir daha şahidi oldum. Yubileyinin qeyd edilməsi, fəxri ada təqdim olunması halal haqqı olsa da, buna görə bəziləri kimi, qapılar döymədi, kiməsə ağız açmadı. Aşıqlardan yazılanda, ustad aşıqlardan söz açılanda hansı səbəbdənsə adının dilə gətirilməməsi də onu əsla narahat etməyib heç vaxt. Çünkü yaxşı bilir ki, sənət adamını yaşıdan ucuz təriflər yox, onun sənətidir. Ancaq bütün bunlar onun haqqının tapdanmasına əsas olmasın gərək.

Bilmirəm nədəndir, böyük sənətkarların, böyük şəxsiyyətlərin qədrini vaxtında bilmirik. Biləndə isə, gec olur. Zəlimxan Yaqub demiş:

*Böyük istedadi itirəndə xalq,
Bir dizə çırpanda, beş başa çırpar.*

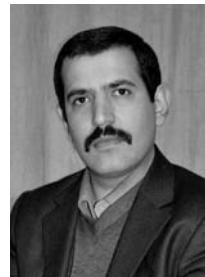
Aşıq Tərmeyxan o böyük sənətkarlardandır ki, bu gün repertuarı lentə alınmalı, sinəsindəki dastanlar yazıya köçürülməli, bir sözlə, öyrənilməlidir. Ən azından bu sənətin sabahı naminə bu işlər görülməlidir, özü də bu gün görülməlidir ki, digər böyük ustadlarımıza münasibətdə olduğu kimi, sonra yenə də təəssüflənməyək.

Borçalı aşiq məktəbinin bu günkü layiqli davamçısı, ustadların yolunyan yeriyən və sazımızın-sözümüzün sadıq keşikçisi olan Aşıq Tərmeyxan bu gün ömrünün və sənətinin yetkinləşən, püxtələşən və kamilləşən dövrünü yaşayır. Sənətin bu çətin yollarında qarşıda onu hələ daha böyük uğurlar, zirvələr gözləyir. Və mən inanıram ki, hər zaman özünə və sənətinə hörmət qoyan, bütün varlığıyla sənətinə bağlı olan ustad aşiq Tərmeyxan Qurbanov sənət yollarında umacaqsız addımlarıyla bu zirvələri də fəth edəcək.

Sonda, sənətiylə öyünməyə haqqı olan ustad qardaşma xatırlatmaq istəyirəm ki, həyat da nərd oyunu kimidir – şəş qoşası da var, dü-biri də. Nərddə udmaq da olar, uduzmaq da, təki həyatda uduzmayasan! Və əslində üç il əvvəl – 60 illik yubileyinə təbrik kimi yazılmalı olsa da, 63 yaşına hədiyyə etdiyim bu yazını Xalq şairi Osman Sarıvəllinin sözləri ilə tamamlayıram:

*Şan-şöhrət dalınca qaçmaq əbəsdir,
Ləyaqətin varsa, tapallar səni!*

Araz YAQUBOĞLU
tədqiqatçı-jurnalist

AŞIQ ABBASƏLİ NƏZƏROV

Azərbaycan aşiq sənətinin aparıcı qolu, sütunu Göyçə aşiq məktəbidir desək, yanılmarıq. Dəfələrlə ədəbiyyatşunaslar müxtəlif yazılarında bu məktəbin rolunu dəyərləndirib, yüksək qiymət veriblər. Aşiq yaradıcılığının tədqiqatçılarından olan Elxan Məmmədli “Göyçə aşiq sənətinin əvəzsiz tədqiqatçısı” adlı məqaləsində yazır: “Azərbaycan aşiq poeziyasını Göyçəsiz təsəvvür etmək mümkünüsüzdür. Poetik yaradıcılığın saz ahəngli qüdrətli nümunələrini yaranan Göyçə sənətkarları zəngin aşiq irsimizin əlçatmadı ustadları kimi həmişə diqqət mərkəzində olmuşlar.” Bu məktəbin təşəkkül tapmasında və inkişafında Ağkilsə, Ağbulaq, Ardanış, Nərimanlı, Büyük Qaraqoyunlu, Kiçik Məzrə, Qızılvəng, Yarpızlı, Zərkənd və başqa kəndlərin ön sıralarında Daşkənd sənətkarlarının da yeri danılmazdır. Belə ki, Daşkəndin adını şöhrətləndirən onlarla aşiq və şair Göyçə aşiq məktəbində sazı və sözü ilə tanınmış, bu məktəbin inkişafında layiqli yer tuta bilmisələr. Təkcə Aşiq Ələsgərin ən sevimli şeyirdərlərdən olan, erməni daşnakları tərəfindən belinə odlu samovar bağlanaraq öldürülən Aşiq Nəcəfin və Azərbaycan aşiq sənətində dastançı aşiq kimi məşhurlaşan, “Aşiq Alının Türkiyə səfəri” dastanının ifaçısı Aşiq Hacının adlarını çəkmək kifayətdir ki, Daşkənd sənəçilərinin Göyçə aşiq məktəbində yeri və mövqeyi bəlli olsun. Daşkənd kəndinin aşiq və şairləri haqqında tərəfimizdən zaman-zaman araşdırımlar aparılmış, elmi və publisistik məqalələr yazılmış, mətbuatda nəşr olunmuşdur. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, bu sətirlərin müəllifinin hələ 2008-ci ildə “Daşkənd aşıqları və şairləri” adlı kitabı “Nurlan” nəşriyyatında çap edilmişdir.

Ənənəmizə sadıq qalaraq bu dəfə də Daşkənd kəndində doğulan aşıqlardan biri – Abbasəli Nəzərov haqqında oxucuları məlumatlandırmaq fikrindəyik.

Öncə onu bildirək ki, Aşiq Abbasəli Nəzərov haqqında yazılı mənbələrdə demək olar ki, məlumat verilməmiş, yazınlar isə çox səthi və azdır. Belə ki, aşığın adına ilk rast gəldiyimiz mənbə tədqiqatçı alim Ziyəddin Məhərrəmovun “XX əsr Göyçə aşiq mühiti (1920-1950-ci illər)” mövzusunda yazdığı namizədlik dissertasiyası oldu. Dissertasiyanın “Sənətkarların sənət şəcərəsinə aid siyahı və folklor xəritəsi” adlı əlavələr

bölməsi var. Alim bu bölmənin “XX əsr də Goyçə mahalında yazıb-yaradan aşıqlar və el şairləri barədə geniş məlumat” başlıqlı hissəsinin 10-cu sırasındakı Daşkənd kəndinə aid cədvəlin 6-cı sətrində yazır: “Aşıq Abbasəli Hüseyn oğlu; 1916-1995; Bərdədə vəfat edib”. Z.Məhərrəmovun verdiyi bu informasiyada yalnız aşığın adı və atasının adı doğrudur. Doğum tarixi, vəfat tarixi və yeri haqqında aşağıda daha düzgün və dolğun məlumat verəcəyik.

İkinci məlumatı isə hələ biz 2011-ci ildə Yarpızlı Aşıq İslam haqqında araşdırma apararkən müəyyən etmişdik. Belə ki, sənətşünaslıq namizədi Azad Ozan Kərimli “Goyçə aşiq məktəbi” adlı məqalələr silsiləsində Aşıq Hacı haqqında yazırırdı: “Şair Məmmədhüseyn, Aşıq Nəcəf və Aşıq İslamdan sonra Goyçə mahalında Daşkənd kəndinin yetirdiyi ən sayımlı sənətkar 1931-ci ildə dünyaya göz açmış Aşıq Hacıdır. ...Onun, öz söylədiyinə görə, üç ustadı varılmış. Birinci ustadı, elə öz kəndçisi Aşıq Abbasəlinin (Nəzərov 1905-1910-cu illər arası dünyaya gəlib), söylədiyinə görə, şagirdlik etdiyi yarpızlı Aşıq İslam çox yaxşı söz deyərmiş, – sinədəftər imiş. İslamin isə ustadı Aşıq Əsədin şagirdi və yeznəsi, II dünya savaşından qayıtmayan Aşıq Ziyad (o da Daşkəndlidi! – A.O.K.) imiş.

Aşıq Abbasəliyə, (özü də o 1945-ci ildə əsirlikdən qayıdır gəldikdən sonra), 1 il qulluq etdikdən sonra atası onu Bala Məzrəli Aşıq Hüseynin yanına aparır. Bir il də onun yanında qaldıqdan daha sonra, nəhayət, Qanlılı Aşıq Mehdi onu şagirdliyə götürüb, dörd il yanında gəzdirir”. Biz o zaman “Filologiya məsələləri” elmi toplusunda bu fikirlərə aşağıdakı kimi şərh vermişdik: “Müəllif ifadələrində yanlışlığa yol vermişdir. Belə ki, əvvəla Aşıq İslam Daşkənddən yox, Yarpızlı kəndindəndir, sadəcə İslamin anası Daşkənddəndir. İkincisi, Aşıq Abbasəli Nəzərov müəllifin yazdığı kimi 1905-1910-cu illər arasında yox, 1919-cu ildə anadan olub. Üçüncüüsü isə, Aşıq İslamin ustadının Aşıq Ziyad olması həqiqətə o qədər də uyğun deyil. Çünkü Aşıq Ziyad 1917-ci ildə anadan olub. Belə çıxır ki, ustad şeyirddən 7-8 yaş kiçikdir. Bu da o qədər də inandırıcı deyil. Adətən ustad şeyirddən böyük olur. Zənnimizcə, bizim gəldiyimiz qənaət daha doğrudur. Yeri gəlmışkən onu da qeyd edək ki, tam dəqiqləşdirilməmiş şəxsi araşdırımlarımıza görə, Aşıq İslamin ustadı öz həmkəndlisi Yarpızlı Aşıq İman olmuşdur.” Qeyd edək ki, 2011-ci ildəki bu açıqlamamızdan bir neçə ay sonra İkinci Dünya müharibəsində həlak olan və itkin düşən Daşkəndlilər ilə bağlı ətraflı araşdırımız oldu. Məlum oldu ki, Aşıq Ziyad heç də 1917-ci ildə yox, 1911-ci ildə doğulubmuş. Biz 2008-ci ildə aşığın təvəllüdünü qohumlarının söyləmələrinə əsasən yazdığımızdan yanlışlığa yol vermişik.

Aşıq Abbasəli Nəzərov haqqında yuxarıda yazdıqlarımızdan əlavə olaraq bir neçə digər kitab və məqalələrdə də dastançı aşiq kimi məşhur olan Aşıq Hacı Bayramovun ilk ustadı kimi xatırlanır, 1945-ci ildə ona bir il ustادlıq etdiyi qeyd olunur. Aşıq Abbasəli Nəzərovun haqqında bəzi

məqalələrdə isə yalnız ad və soyadına rast gəlinir, Daşkənd kəndində belə bir aşığın da olduğu yazılır.

Biz “Daşkənd aşıqları və şairləri” kitabında Aşıq Abbasəli Xəlilovun həyatı haqqında bilgi verərkən onun ustası Göyçə mahalının Yarpızlı kəndindən olan Aşıq İslamin, həmçinin Daşkəndlə Aşıq Abbasəli Nəzərovun da ustası olduğunu yazmışdıq. Adıçəkilən kitabı yazarkən Aşıq Abbasəli Nəzərovun doğmaları ilə əlaqə saxlaya bilmədik. Ona görə də onun haqqında kitabdakı digər aşiq və şairlər kimi daha geniş məlumat vermək mümkün olmadı. Hər iki Abbasəlinin ustادından söz düşmüşkən onu da vurgulayaq ki, biz “Filologiya məsələləri” elmi toplusunda belə bir cümlə də yazmışdıq: “Aşıq İslam Yarpızlı Daşkənddən Aşıq Abbasəli Xəlilovun (1913-2007) və Aşıq Abbasəli Nəzərovun (1919-1992) ustası olmuş, onların aşiq kimi yetişməsində əvəzsiz rol oynamışdır”. Yuxarıdakı ifadəmizdə ilk dəfə olaraq Aşıq Abbasəli Nəzərovun doğum və vəfat tarixini səhih yazımiş olmuşduq.

Yeri gəlmışkən, yuxarıda iki müxtəlif Aşıq Abbasəli adları çəkdik. Oxucularda çəşqinlik yaranmasın deyə buna aydınlik gətirmək yerinə düşərdi. Çünkü bəzən onlar dəyişik salına, yaradıcılıqları bir-birinə qarışa bilər. Ona görə də bu sahənin tədqiqatçıları diqqətlə olmalıdır. Məhz bu üzdən biz bu aşıqların adlarını çəkərkən mütləq soyadlarını da yazırıq. Daşkənd kəndində iki Aşıq Abbasəli olub. Boylarına görə biri uzun, digəri isə gödək idi. El-obada onları fərqləndirmək üçün çox vaxt Abbasəli Xəlilova “Uzun Abbasəli”, Abbasəli Nəzərova isə “Gödək Abbasəli” deyərdilər. Bu ənənə tarixən Göyçə kəndlərinin bir çoxunda eyni adlı insanları fərqləndirmək üçün bu və ya digər formada çox istifadə olunurdu. Hətta bu, bədii ədəbiyyata, poeziyaya da sirayət etmişdir. Məsələn, İsrail Şairov Daşkənd sənətkarları haqqında yazdığı şeirdə də bu ənənəvi adlandırmadan istifadə etmişdir:

Abbasəlim uzun, gödək,
Aşıq Novruz sinədə tək.

Aşıq Abbasəli Pirnəzərlilər (Pirnazarlılar) nəslində dünyaya gəlib. Pirnəzərlilər nəslinin ulu babalarının əslən Sulduz mahalından olduqları

söylənilir. Bize adı məlum olan Pirnəzərin Həsən (Hasan), Cəlil və Hüseyin adlı üç oğlu olub. Həsənin övladları: Abbas, Alı, Mirsəqulu, Hüseynqulu, Rzaqulu, Çəmən; Cəlilin övladları: Elbəyi, Səmər, Mehbalı, Xıdır; Hüseyinin isə övladları Elyaz, Yəmən və Abbasəli (bu yazıda haqqında danışacağımız aşiq) olublar.

Nəzərov Abbasəli Hüseyin oğlu 1919-cu ildə Göyçə mahalının Daşkənd kəndində doğulmuşdur. Aşıq Abbasəli Nəzərov ana tərəfdən Daşkəndli Şair Məmmədhüseynin nəticəsidir. Belə ki, onun anası Zinyət Məmmədhüseynin böyük oğlu Kərbəlayı Məhəmmədin qızıdır.

Aşıq Abbasəli 1939-cu ildə Basarkeçər Rayon Hərbi Komissarlığından həqiqi hərbi xidmətə çağırılmışdır. Xidmətini başa vurub qayıtdıqdan bir müddət sonra Böyük Vətən müharibəsi başlayır və 1941-ci ilin sonlarında Basarkeçər RHK tərəfindən orduya səfərbər olunur. SSRİ Müdafiə Nazirliyinin arxivlərində saxlanılan və hal-hazırda “obd-memorial.ru” saytında paylaşılan sənədlərdən aydın olur ki, Abbasəli Nəzərovun xidmət etdiyi 30-cu İrkutski atıcı diviziyanın 35-ci atıcı alayı 1941-ci il dekabr ayının 5-də Alman qoşunları tərəfindən bütünlükə əsir götürülmüşdür. Bir neçə aylıq əsirlilikdən sonra ya azad olunmuş, ya da əsirlilikdən qaçaraq azad ola bilmışdır. Bundan sonra 15 mart 1942-ci ildən döyüslərdə tağım komandırı kimi xidmət etmişdir. O, əsasən Moldaviyada, Rostov-na-Donuda döyüslərdə iştirak edir. 15 noyabr 1942-ci ildə döyüş zamanı yaralanır. Müalicə olunduqdan sonra – 1942-ci ilin dekabrında ordudan tərxis olunur. Müharibədən qayıtdıqdan sonra Daşkənd kənd orta məktəbində hərbi müəllim işləmişdir. Qeyd edək ki, Azad Ozan Kərimli də Aşıq Hacı Bayramovun söylədiklərinə əsasən Aşıq Abbasəli Nəzərovun əsirlilikdə olduğunu, 1945-ci ildə qayıdır gəldiyini qeyd etmişdi. Bizim gəldiyimiz nəticəyə görə Abbasəli Nəzərov 1942-ci ilin dekabrında ordudan tərxis olunub. Azad Ozan Kərimli isə 1945-ci ildə əsirlilikdən qayıtdığını yazır. Bu məsələ hələlik açıq qalır və qəti söz demək çətindir.

Abbasəli Nəzərov müharibədə iştirakına görə “1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 20 illiyi” yubiley medalı (09.05.1966), “İgidliyə görə” medalı (08.06.1967), “1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 30 illiyi” yubiley medalı (25.03.1976), “SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 60 illiyi” yubiley medalı (29.08.1978), II dərəcəli “Vətən Müharibəsi” ordeni (06.04.1985), “1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 40 illiyi” yubiley medalı (05.05.1985), “SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 70 illiyi” yubiley medalı (19.05.1988) ilə təltif olunmuşdur.

Aşıq Abbasəli 1953-cü ilin may-iyun aylarında həmkəndliləri ilə birlikdə Basarkeçər rayonunun Daşkənd kəndindən Bərdə rayonuna deportasiya olunmuşdur. 1979-cu ilədək Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində yaşadıqdan sonra ailəsi ilə birlikdə Naftalan şəhərinə köçməli

olmuşdur. 5 iyun 1992-ci ildə Naftalan şəhərində vəfat etmiş və şəhər qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Aşıq Abbasəli Nəzərov Abutel Paşa qızı ilə ailə həyatı qurmuş, Fərzəli (Əhliman), İman, Səmədvurğun (Səməndər), Mehmandar, Kamandar, Ədalət adlı altı oğlu, Saritel, Tahirə və Rahilə adlı üç qızı olmuşdur.

Abbasəli uşaqlıqdan saza, musiqiyə, sözə maraq göstərmişdir. Doğuluğu ailənin hər iki tərəfi el sənətkarları olmuşlar. Əmisi Cəlilin oğlu Mehbali dövrünün mahir qara zurna ifaçısı kimi məşhur sənətkarlardan olmuşdur. Onun da taleyi həmkəndlisi Aşıq Nəcəfinkinə bənzəmiş, xain erməni xisətinin qurbanı olmuşdur. Bu gün də Daşkəndlilərin dilində el misalına çevrilən “Ölsəm də, dü də demərəm” sözü Mehbaliдан qalıb. Belə ki, təxminən 1939-cu ildə Mehbali şərə düşmüş, bir oğurluq hadisəsində günahlandırılırlaraq Kəvər türməsində saxlanılmış. Türmənin rəisi bir gün Mehbaliya təklif edir ki, İrəvandan türməyə gələcək generalın qarşılanmasında zurna ifa etsin və bunun müqabilində azad olunsun. Mehbali üzdə razı olsa da, fikrində onu aldadaraq qarşılanma məqamında nə qədər təkid etsələr də zurnanı ifa etməmiş və belə demişdir: “Gavır köpək oğlu türk oğlu sizi şənləndirməz. Ölsəm də, dü də demərəm”. Qeyd edək ki, Mehbali elə bir mahir ifaçı imiş ki, dağın döşünə yayılıb olayan qoyun-quzu onun ifasının səsinə yanına toplaşarmış. Sonralar Daşkənddə Məcid Şıxəliyev və Zaməxan Qəhrəmanov da belə bir istedadlı sənətkar olacaq, Mehbalinin ifaçılıq məharətini təkrarlaya biləcəkdilər.

Əvvəldə də vurgulamışdı ki, Aşıq Abbasəli Nəzərovun anası Zinyət XIX əsr Azərbaycan şairi Məmmədhüseynin nəvəsidir. İrsi olaraq istedadın Abbasəliyə ötürülməsi heç də təəccübülu deyil. Aşıq Abbasəli sənətə başladığı ilk illərdə balabançılıq da etmiş, Aşıq Səfiyarın əvvəlcə balabançısı olmuş, sonralar səsinin də yaxşı olduğundan aşıqlığa üstünlük vermişdir. O, sənət yoldaşlığı etdiyi həmkəndliləri Aşıq Ziyad, Aşıq Əli Şairov, Aşıq Abbasəli Xəlilov, Aşıq Səfiyar kimi nəhənglərlə ayaqlaşa bilmiş, bəzən onlardan da üstün olmuşdur. Aşıq Abbasəli Nəzərov Aşıq İslam Yarpızlı kimi ustad aşığa şəyirdlik etmişdir. Özü isə Aşıq Hacı Bayramovun ilk ustadı olmuş, sazin-sözün incəliklərini – belə demək mümkünsə, əlifbasını ona öyrətmüşdir.

1953-cü ildəki məlum köçürülmədən sonra Aşıq Abbasəli Nəzərov aşıqlığını Bərdə rayonunun Yeni Daşkənd kəndində davam etdirmişdir. Bərdə rayon mədəniyyət evinin üzvü olmuş, respublika tədbirlərində fəal iştirak etmişdir. O 1961-ci il 27 aprelədə keçirilən Azərbaycan Aşıqlarının III qurultayının iştirakçısı olmuşdur. Qurultay sonrası çəkilən və o illərdən xatırə kimi saxlanılan nadir fotosəkili də Aşıq Abbasəlinin ailə albomundan əldə etmişik. 1970-ci illərdə Aşıq Abbasəlinin bacısı Yəmənin oğlu, balaban və qara zurna ifaçısı Əjdər Qədirov Yeni Daşkənd Mədəniyyət evinin direktoru idi. Bu mədəniyyət evinin üzvlərinin respublika tədbirlərində fəal

İştirakına görə hətta Bərdə rayon Yeni Daşkənd Mədəniyyət evinin direktoru Qədirov Əjdər Papır oğluna 24 may 1978-ci ildə Azərbaycan SSR Əməkdar Mədəniyyət işçisi fəxri adı verilmişdir.

Sirr deyil ki, şair və aşıqlar dağlara, yaylaqlara daha çox bağlı insan olurlar. Hətta dağlıq ərazilərdə arana nisbətən söz sahibləri çoxluğu ilə həmişə seçilir. Aşıq Abbasəli Nəzərov da üç ay yayı Kəlbəcərin və Göyçənin füsunkar gözəllikləri ilə insani valeh edən, dağların qoynunda yerləşən kəndlərində keçirmişdir. Göyçənin Sarı bulağı, Tərsə dağı, Hacı Qurban yaylığı, Kəlbəcərin Sarı yeri, İstisu, Zülfüqarlısı, Taxta yurdı onun saz sinəsində seyrangahı olardı. Belə günlərin birində – 1955-ci ildə Aşıq Abbasəli Nəzərov Kəlbəcərin İstisu kurortunda Səməd Vurğunla görüşür. Görüşdə Şair Məmmədhüseynin nəticəsi olduğunu Xalq şairinə bildirmiş, şirin söhbətlər etmiş, şeirləşmişlər. Həmin görüşdən təsirlənən aşiq “Xoş gəldin” və “Vurguna” adlı şeirlər də yazmışdır. Sonralar Aşıq Abbasəli bu görüş haqqında döñə-döñə söhbətlər edər, Səməd Vurğunla görüşündən qürur duyardı.

Aşıq Abbasəli Nəzərov mənim xatirimdə həm də bir nüansı ilə daha çox xatırlanır. Onun səliqə-sahmanlı geyimi, üzünün həmişə təraşlı olması, çəkmələrinin bərq vuran parıltısı çox diqqətçəkici idi. O, toylarda, el məclislərində aşiq geyimində olar, özündən əvvəlki aşıqlıq ənənələrini yaşadı, oturuşu-duruşu, ədəb-ərkanı ilə gənc sənətkarlara nümunə olardı.

Aşıq Abbasəli Nəzərov sonralar Naftalan şəhərinə köçərək orada yaşayırıdı. Aşıq Göycə, Kəlbəcər, Bərdə ədəbi mühiti ilə əlaqələri kəsmədən burada da bölgənin aşiq və şairləri ilə sıx temasda olur, el-oba şənliklərində aktiv iştirak edirdi.

Aşıq Abbasəli Nəzərov ifaçı və yaradıcı aşiq olaraq Göyçədə tanındığı kimi, XX əsrin ikinci yarısında Bərdədə, Naftalandə, Tərtərdə, Goranboyda, Kəlbəcərdə daha çox tanındı. Şair və aşıqlarla sənət yoldaşlığı etdi. O, Şirvan aşıqlarından Şakir Hacıyev, Bəylər Qədirov, Göygöldən Aşıq Məhərrəm Hacıyev, Goranboyun Balakürd kəndindən balabançı Binnət, Səfikürd kəndindən balabançı Kərəm, Qızılhacılı kəndindən balabançı Cəmil, Aşıq Saleh (Göycəli), Tapqaraqoyunlu kəndindən Bisavad Teymur, Tərtərin Qaradağlı kəndindən balabançı Şavağat, Kəbirli kəndindən Aşıq Qaçay, Kəlbəcərdən Aşıq Şəmşir, Qəmkeş Allahverdi, Aşıq Qardaşan, Balabançı Salman, öz həmkəndlilərindən balabançılar Əjdər, Əli, aşıqlar Abbasəli Xəlilov, Novruz Şairov, Hacı Bayramov, Nuriddin İsgəndərov ilə tərəf müqabili oldu.

İfaçılığı zamanı repertuarında daha çox Şair Məmmədhüseyn, Aşıq Ali, Aşıq Ələsgər, Həsən Xəyallı, İsmixan, Alqayıt, Sərraf Şiruyə, şair Səfər, Sücaət, Bəhman Vətənoğluna yer verər, onların şeirlərini oxuyar, “Baş saritel”, “Orta saritel”, “Ruhani” aşiq havalarını ifa edərdi. O həmçinin “Əslι və Kərəm”, “Tahir və Zöhrə”, “Abbas və Gülgəz” dastanlarından da ayrı-

ayrı parçaları el şənliliklərində xüsusi şövqlə ifa edərdi. Aşıq Abbasəli Nəzərov ifaçı olmaqla yanaşı, həm də yaradıcı aşiq idi. Hələlik aşığın 10 şeirini əldə edə bilmışik. İnanırıq ki, onun hələ neçə-neçə şeir nümunələrini də əldə edib çapına nail olacağıq.

Aşıq Abbasəli Nəzərovun əmisi Hasan kişi haqqında da bu məqalədə bəzi məqamlara toxunmaq istərdik. Pirnazar oğlu Hasan toylarda, el şənliliklərində məclisin şüx keçməsi, maraqlı və baxımlı olması üçün oynamağı, toybəyiliyi və müəyyən şən hərəkətlər etməsi ilə də yaddaşlarda qalıb. Onun iştirakçısı olduğu toylar xüsusi folklor ənənələri (at yarışı, şax oynatmaq və s.) ilə seçiləmiş.

Aşıq Ələsgərin aşağıda verdiyimiz “Qoymadı” rədifli qoşmasının ikinci bəndində adı çəkilən Hasan məhz Aşıq Abbasəli Nəzərovun əmisi Pirnazar oğlu Hasandır.

... Yar çıxdı qarşımı yaman halımda,
Gözüm qaldı o bimürvət zalımda.
Söynali başını qoydu yolumda,
Hüseyin pəl vurdu, Hasan qoymadı.

Şeir haqqında “Aşıq Ələsgər” kitabının “Qeydlər” bölümünün 6-cısında yazılır: “Şeirdə adı çəkilən Söynali Aşığın şeyirdi, Hüseyin isə zurnaçı imiş. Hər ikisi Göyçənin Çaxırlı, Hasan isə Daşkənd kəndindən imiş.” Şeirdən və qeyddən də anlaşırlı ki, Hasan kişi Aşıq Ələsgərin də aşığı olduğu toylarda, məclislərdə olub. Pirnazar oğlu Hasanın Aşıq Ələsgərlə aralarında olan bir əhvalata da aydınlıq getirməyimiz labüb görünür. Belə ki, bu əhvalat bir çox hallarda yanlış söylənilir, dirləyicilər və oxular arasında anlaşılmazlığa səbəb olur. Öncə Sərraf Şiruyənin “Aşıq Nəcəf və Gülüstən” dastanından mövzu ilə bağlı bir hissəyə də diqqət yetirək:

“Aşıq Ələsgər Daşkənd kəndində Hacı Kərimin oğlu Muxtarın toyuna aşiq çağırılmışdı. Şeyirdi Əsədlə üç gün, üç gecə çaldılar, oxudular. Toyun üçüncü gecəsi Aşıq Ələsgərə dövran yiğmişdilar. Cöxləri da aşığın dövranına toğlu, keçi, çəpiş yazılmışdı. Səhər aşiq gedəndə qabağına qatacayıdlar”. Dastanın müəllifi Nəcəfin məhz həmin toyda şeyirdliyə götürüldüyünü də təfsilatlı ilə yazmışdır. Toyun üçüncü gününün səhərisi Aşıq Ələsgərin yola salınması dastan dilində belə nəql olunur:

“Bəli, əzizlərim, səhəriniz xeyirliyə açılsın, elə ki, səhər açıldı, Allahverdi kişi Nəcəfin pal-paltarını qoltuğuna verib, özüynən bərabər Hacı Kərimin qapısına gəldi. Hacı Kərim aşığın dövranına yığılan toğluların yanındaydı. Bir azdan Aşıq Ələsgər də, Əsəd də, qapıya çıxdılar. Allahverdi kişiye, Nəcəfə sabahın xeyr dedilər. Bu arada, haradansa, Pirnazaroğlu Hasan da gəlib çıxdı.

Baxdı ki, aşığın dövranına çəpiş verən də var. Dedi, – Aşıq Ələsgər, ayıb olar Daşkənddən Ağkilsəyə çəpiş aparanan. Çəpiş mənə qalsın, sənə bir toğlu verim. Aşıq Ələsgər, “sağ ol” deyib, razılığını bildirdi. Hasan kişi getdi, bir azdan atın qucağında toğlunu gətirib aşığın toğlularına qatdı. Aşıq Ələsgər camaatla görüşüb, heyvanları da Əsədlə Nəcəfin qabağına qatıb yola düşdü. Yol boyu on toğlu bir yana oldu, Hasan verən toğlu bir yana, nə heyvanlara yaxınlaşdı, nə yolnan düz getdi, ağızı hara düşürdü qaçırdı. ...Səhər Əsədlə Nəcəf oyandılar ki, Ələsgər kişi heyvanı sürüyə qatır, amma Hasan verən toğlu getmir. Ora-bura qaçıır. Cox çalışdılar, mümkün olmadı, naəlac qalan Aşıq Ələsgər toğlunu gətirib hörukəldi. Bu minval ilə bir həftə gəldi keçdi, ancaq ki, toğlu hörukədə qaldı Ələsgər kişi istədi toğlunu geri qaytarsın, fikirləşdi ki, düzgün çıxmaz. Nəcəfi çağırıldı:

– A Nəcəf, hazırlaş, get bir evinizə baş çək, gəl. Pirnazar oğlu Hasana da bir tapşırığım var, onu da çatdır. Nəcəflə Əsəd işi başa düşdülər. Nəcəf dedi, Ələsgər əmi, hazırlam, nahar eləmişəm. ...Aşıq Ələsgər Hasana deyəcək tapşırığı Nəcəfə dedi. Görək necə dedi. Biz deyək, eşidənlər xoşbəxt olsun.

Bizdən salam olsun, ay Hasan qardaş,
Əzəl başdan səhv eylədin bu işi.
Toğlun dəli çıxıb, getmir qoyuna,
Göndər gəlsin bizim ala çəpişi...”

Pirnazar oğlu Hasanla bağlı olan bu əhvalata Abbas Vəfadağlı da “Ulu Göycəm” adlı kitabında yer vermişdir. Böyük Qaraqoyunlu kənd sakini Rzayev Məşədi Mürsəl Əhməd oğlunun söhbəti əsasında müəllifin qələmə aldığı “Aşıq Nəcəflə Aşıq Əsədin Şəmşəddin səfəri” adlı yazısında oxuyuruq. O yazır:

“Günlərin bir günü kəndə səs yayılır ki, bəs deməzsənmi, Aşıq Nəcəfin oğlunun sünnət toyudur. Bozalqanlı Aşıq Hüseyn başının dəstəsi ilə gəlir kəndə, atları birbaşa sürürlər Aşıq Ələsgərin həyətinə.” Abbas Vəfadağlı dastan-əhvalat janrı yazısında Aşıq Ələsgərlə Bozalqanlı Aşıq Hüseynin görüşünü, söhbətlərini, bir-birilərinə şeir demələrini də qeyd etdikdən sonra davam edir:

“Sünnət toyu yaylaqda, Tərsə dağında keçirilir. Bu yaylaqda olan on səkkiz çoban sürürlərini vururlar çəpərlərə. İtləri açırlar, özləri də gəlirlər məclisə. Ancaq, qonaq-qara o qədər çox olur ki, çobanlara yer çatmır. Aşıq Nəcəf irəli durur, əyləşənlər arasında olan qohumlarına xahiş eləyir ki, durub çobanlara yer eləsinlər. Çobanlar əyləşirler və nəmər olaraq, Allah qoysa, oqlaqqıranda on səkkiz toğlu gətirəcəklərini bildirirlər.

Aşıq Nəcəf deyir ki, a kişi, heç nə lazımdır deyil, keçin əyləşin, ürəyiniz istədiyi kimi yeyin-için. Bu toy dağların toyudu, dağların da yiyesi, xeyir-bərəkəti, vari-dövləti sizsiniz.

Deyilənlərə görə, yaylaqda gözəl bir sünnət toyu baş tutur. Kirvə isə aşiq Hüseynin qohumu Bozalqanlı Ələs olur.” Müəllif dastan-əhvalatda 1919-cu ildə Goyçədə baş verən hadisələri, Səməd ağanın və Aşıq Nəcəfin faciəli ölümlərini də yazdıqdan sonra sonluğunu belə bitirir:

“İlqar-iman, çobanlar, həqiqətən də oqlaqqıranda toğluları yiğirlər. Daşkəndli Şahnəzər kişi deyir ki, mənim nəmərliyə layiq toğlum yoxdu, mən çəpiş verəcəm. Çobanlar razılaşmırlar ki, söz danişqandan keçər, biz toğlu söz vermişik. Şahnəzər də gətirib toğlu verir. Amma, iş elə gətirir ki, toğlu dəli çıxır. Aşıq Ələsgər zarafat eləmək üçün götürüb çobanlara belə bir ismaric göndərir:

Başına döndüyüm, Şahnəzər qardaş,
Əzəldən pis qurdun, vallah, bu işi.
Toğlun dəli olub sürüyə getmir,
Göndər gəlsin bizim ala çəpişi.”

Əvvəla onu bildirim ki, Daşkənddə Pirnazar oğlu Hasan başqa, Şahnazar oğlu Hasan isə başqa bir şəxsdi. Başqa-başqa nəsillərdəndilər. Sadəcə adları eyni, ata adlarında isə oxşarlıq var. Abbas Vəfadaglı Pirnazarla Şahnazarı səhv salır. Müəllif şeiri də Şahnəzərə (!) müraciətlə verir. Halbuki, şeir Pirnazarın oğlu Hasana yazılıb. İkincisi isə Aşıq Ələsgərlə Bozalqanlı Aşıq Hüseynin söylənilən tərzdə görüşü də mübahisə obyektiidi. Aşıq Ələsgərlə Bozalqanlı Aşıq Hüseyin məlum sünnət məclisində görüşərkən toyda ağsaqqal kimi iştirak ediblər, aşiq kimi yox. Toyun aşağı da Aşıq Əsədlə Aşıq Qurban olub. Hətta həmin görüşə Bozalqanlı Aşıq Hüseyin bir neçə nəfərlə, özü də sazsız gəliblərmış. Bu barədə Aşıq Talibin xatırələrindən də ətraflı məlumatlanlamış olar. Üçüncüsü də çəpiş əhvalatı olanda Nəcəf hələ şeyirdliyə götürülürdü, heç evlənməmişdi. Digər bir məsələ də odur ki, Aşıq Nəcəfin oğlunun sünnət toyuna verilən nəmərlik toğluya və ya keçiyə Aşıq Ələsgər niyə şeir yazmalıydı ki? Əhvalatlar yazıklärən təəssüf ki, dəqiqləşdirmə aparılmamışdır. Ona görə də ciddi qüsurların olduğu göz önündədir. Məhz bu səpkili yanlış məlumatlar haqli olaraq oxucular və tədqiqatçılar arasında çəşqinqılığa səbəb olur. Hətta onu da qeyd edim ki, “Şahnazarlılar tayfasından Şahnazar oğlu Hasan kişi 17 il kəndin (Daşkəndin – A.Y.) koxası olmuşdur”. Elə bu səbəbdən də onun bu əhvalatın iştirakçısı olması inandırıcı görünmür. Daha doğru olanı əvvəldə verdiyimiz Sərraf Şiruyənin “Aşıq Nəcəf və Gülistan” dastanındaki variantdır.

Aşıq Abbasəli NƏZƏROV**ANANIN**

Analar can deyər, balasın sevər,
Siz Allah, eşidin sözün ananın.
“Balamdı ürəyim, bu canım” deyər,
Dərdinə dərmanlar gəzin ananın.

Anam olsa gözüm üstə bəslərdim,
Əzizlərdim, “ana”, “ana” səslərdim.
Canımnan artıq da onu istərdim,
Nə olsa cəbrinə dözün ananın.

Abbasəli, hər varlıqdan şirindi,
Ana məhəbbəti yaman dərində.
Görürəm anaya çoxu sərindi,
Öpün gözləriyinən üzün ananın.

TAPILMAZ

Dostu satıb yaltaq olan adamda,
Nə namus, nə qeyrət, nə də ar olmaz.
Kişilik insanda bir nişanədir,
Nə pulnan, nə varnan bilin, var olmaz.

Qorxuludur, insanların yaltağı,
Çekər səni ayağından aşağı.
Dili də acıdır, qurtarmaz dağı,
Çox illər ötüşər, yeri sağalmaz.

Abbasəli gəlib Göyçətək eldən,
Mehriban danışaq, bağırma zildən.
Qoşacam xırmana, açacam vəldən,
Hayına yetməyə kimsə tapılmaz.

DAĞLAR

Həkim də, loğman da, sağ can da sizsiz,
Dəndlərin dərmanı, a gözəl dağlar.
Mən ağıl ucunnan olmuşam xəstə,
Ürəyim çırpinır, gözlərim ağlar.

İki ildir, dağlar, sizə gəlmədim,
Qohumdan-qardaşdan əhval bilmədim.
Nə lalə, bənövşə, nərgiz dərmədim,
Yadımdan çıxmayıf soyuq bulaqlar.

Abbasəli, qəlbin çıxmır qaradan,
Rəhm eyləsin yeri-göyü yaradan.
Çətin dərddir köçüb gəlmək oradan,
Gavira qalmasın gözəl yaylaqlar.

QURBAN OLUM

Ata-ana qədri bilən,
İnsanlara qurban olum.
Dar ayaqda bəd halını,
Duyanlara qurban olum.

Böyük yolu saxlayanlar,
Allaha da əziz olar.
Yaxşılıqdan əla nə var,
Yaxşıllara qurban olum.

Abbasəli bir veteran,
Çoxdu sevən, hörmət qoyan.
Arxa olan, kömək duran,
Oğlanlara qurban olum.

DAĞLAR

Otuz ildir aralıyam,
Çıxmırsınız yaddan, dağlar.
Qardaş öldü, yaralıyam,
Ağzım düşüb daddan, dağlar.

Hacı Qurban, Tərsə dağı,
Gəşd eylədim cavan çağrı.
Seyid Bayramın ocağı,
Çıvardandı oddan, dağlar.

Abbasəliyəm, oralıyam,
Dost-qardaşdan aralıyam.
Dərdim çoxdur, yaralıyam,
Xəbər verin Zoddan, dağlar.

YAMANDI

Gözəl Göyçə kimə qaldı,
Hamı susqun, hamı laldi.
Millətə çox zülüm oldu,
Çəkilməz dərddi, yamandı.

Yaddan çıxmaz o yaylaqlar,
Durna gözlü gur bulaqlar.
Qərib didərginlər ağlar,
Kömək ol, Allah, amandı.

Abbasəli, artıq gecdi,
Yaş yetmiş gəlib keçdi.
Hər nə etsən, daha heçdi,
Ürək susur, son zamandı.

XOŞ GƏLDİN

Yönün düşüb bu dağlara,
Şair, xoş gəldin, xoş gəldin.
İstisuya, bulaqlara,
Şair, xoş gəldin, xoş gəldin.

Arzu edirdik sizi də biz,
Yaman şad oldu qəlbimiz.
Aləmə dəydi görüşümüz,
Vurğun, xoş gəldin, xoş gəldin.

Şair Məmmədsöyüñ babam,
Dost yolunda müdəm varam.
Abbasəli sənətkaram,
Şair, xoş gəldin, xoş gəldin.

VURĞUNA

Görməmişdim, arzulardım görməyi,
Əlli beşdə mən rast gəldim Vurğuna.
Kəlbəcərdə, İstisuda, kurortda,
Qulaq asdıq bircə gecə biz ona.

İnsan gedərgidir, yaxşılıq qalar,
Vurğun kimi insan harda tapılar?
Xanəndə, aşıqlar şeirin oxuyar,
Min rəhmət deyirik gözəl insana.

Adım Abbasəli, şair nəvəsi,
Çətindir dünyada deyib gülməsi,
Dolaylarda bulaq üstə məclisi,
Çox böyük şöhrətdi Azərbaycana.

YAMAN DƏRDDİ

Ana baladan ayrılsa,
Yaman dərddi, yaman dərddi.
Həm ağlayır, həm öpüşür,
Yaman dərddi, yaman dərddi.

Bala – ananın ürəyi,
Canına simmir yeməyi.
“Of-of” bala, can deməyi,
Yaman dərddi, yaman dərddi.

Ana-bala ağladılar,
Ürəyimi dağladılar.
Qəm-qüssədə çağladılar,
Yaman dərddi, yaman dərddi.

Ağsaqqallarımız

Musa NƏBİOĞLU
Əməkdar mədəniyyət işçisi

TƏKİ SAĞLIQ OLSUN!

Telefonuma zəng gəldi. Nömrə tanış olmasa da, zəng edənin səsinin şirinliyi və doğmalilığı diqqətimi çəkdi. Amma etiraf edim ki, əvvəlcə tanıya bilmədim. Vəziyyəti duyubmuş kimi, xəttin o başındakı adam – tanımadınmı? – deyə soruşdu və məni çox da intizarda qoymadan əlavə etdi ki, Ələddin müəllimdir, Ələddin Borçalı! Sizi tanımamaq olarmı, – dedim, – Ələddin müəllim!

...Sonuncu görüşümzdən iyirmi il keçir. Bu iyirmi ildə çox şeylər dəyişib – həm ölkəmizin həyatında, həm də şəxsi həyatımızda. Yaşımızın üstə yaş gəlib. Amma Ələddin müəllimin səsindəki əvvəlki şirinlik də yerindədir, həlimlik və mehribanlıq da.

Borçalıdan pərvazlanmış xalis türk kişisi kimi həmişə böyük hörmət bəslədiyim Ələddin müəllimin bu zəngi məni hədsiz sevindirmişdi. Bir-birimizlə hal-əhval tutub, qərarlaştıq ki, ən yaxın günlərdə görüşək.

...Və görüşdük. Yaş səksəni haqlasa da, zahirən çox da dəyişməyib. Əvvəlki əzəmət də yerindədir, əvvəlki mərdanə duruş da. Bir az da bəyazlaşmış saçları isə Borçalının başıqarlı dağlarını xatırlatdı mənə. İyirmi ildən sonrakı ilk görüşümüz o qədər səmimi, o qədər isti keçdi ki, vaxtin necə ötdüyünü də bilmədik. Bizi bir-birimizə bağlayan o qədər müqəddəs dəyərlər var ki, günlərlə danışsaq da, qurtarmaz. Bununla belə, nədən danışsaq da, istər-istəməz səhbətmiz firlanıb Borçalı mövzusuna gəlirdi. Borçalının hər səhifəsi qürur mənbəyi olan tarixi keçmişindən, bu qədim Türk yurdunun bu gün səsi-sorağı dünyaya yayılmış görkəmli ictimai-siyasi xadimlərindən, dövlət, elm və mədəniyyət adamlarından, eləcə də, qəhrəmanlıq tariximizdən – Qarapapaq Borçalı igidlərindən tutmuş ən son İkinci Qarabağ müharibəsində böyük şücaətlə döyüşmüş gənclərimizdən səhbət açdıq. Ələddin müəllimin bu qədər şirin və səmimi səhbəti mənə filosoflardan birinin sözlərini xatırlatdı: «Sən danış, sənin necə adam olduğunu deyim».

Doğrudan da, sanki Ələddin müəllimi özüm üçün yenidən kəşf etmişdim. Onun simasında Borçalının ağırtaxtalı kişiləri yenidən gözlərim önündə canlandı. O kişilər ki, bir kəlməsi küsünlər barışdırar, qan düşmənciliyini aradan qaldırar, öyünd-nəsihət dolu hər məsləhəti gənclərin yoluna işiq saçar. O kişilər ki, sifətinin nuru bir məclisi işıqlandırar, bir elin daim yanar çırağına çevrilər. Və o kişilər ki, bizim onlara hər zaman böyük ehtiyacımız var. Təəssüf ki, sıraları getdikcə seyrəlir.

Bu el aqsaqqalını əlavə təqdimata ehtiyac olmasa da, xatırladım ki, bu gün hamının daha çox Ələddin Borçalı kimi tanıldığı Ələddin Məhərrəm oğlu Həsənov 1942-ci il yanvar ayının 6-da Gürcüstanda – o zamankı Borçalı (indiki Marneuli) rayonunun Yuxarı Saral kəndində anadan olub. Uşaqlığı ikinci dünya müharibəsinin ağırlı-acılı illərinə təsadüf etdiyindən ailədə dördüncü uşaq olan Ələddin yaşıdlarının çoxundan fərqli olaraq maddi çətinlik ucbatından orta təhsilini də vaxtında ala bilməyib – 12 yaşında birinci sınıf gedib. Doğma kəndində ibtidai təhsil alıb, sonra qonşu Aşağı Saral kəndindəki məktəbdə oxuyub. Qasımlı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra isə təhsilini Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) fizika fakültəsinin axşam şöbəsində davam etdirib. Ömrünü pedaqoji işə həsr edib – gənclik illərindən başlayaraq təqaüdə çıxana kimi Bakıdakı Mədəni-maarif texnikumunda (indiki Bakı Humanitar kollecində) çalışaraq müəllim adını şərəflə daşıyıb.

Bəzən rüzgarın sərt əsən yelləri də onu dəyişə bilməyib. Haqqın yolundan və dürüstlüyündən heç zaman dönməyib, sözün yaxşı mənasında inadkar, haqsızlığa qarşı barışmaz olub, kimsəyə quyu qazmayıb, vədinə əməl edib, əhdini pozmayıb, bir dərdli görəndə qəminə şərīk olub, sevinci bölüşüb.

Bir müəllim kimi yetirmələrinə daim örnek olan Ələddin Borçalı həm də nümunəvi ailə başçısı kimi tanınıb – özü kimi pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan həyat yoldaşı Müşrəvan İslam qızı ilə bərabər Səbinə, Samirə, Mehriban, Sevda və Elxan kimi ləyaqətli övladlar böyüdüb. Qəşəm, Ərsan, Nərgiz, Aysel, Hüseyn, Şəhrizad, Bəhmən, Müşrəvan və Mehin kimi gülüzlü nəvələrin sevimli babasıdır.

Ələddin müəllim görüşə əlibos gəlməmişdi. İki şeirlər kitabını təqdim etdi mənə: 2012-ci ildə işiq üzü görmüş “Külli nemətlərdən yüksəkdir Vətən” və 2022-ci ilin əvvəlində nəşr olunmuş “Qanana rəhmətdir qalan”.

Sazlı-sözlü Borçalıda dünyaya göz açıb, həyatda ilk addımlarını da burda atasan və şeirə-sənətə biganə olasan – heç ağlabatan deyil. Əslində

Ələddin müəllimin şeir yazdığını bilirdim. Amma onu da bilirdim ki, bəziləri kimi, yazdıqlarının mürəkkəbi qurumamış redaksiya və nəşriyyatların qapısını yağır edənlərdən deyil. Yazmaq xətrinə yazanlardan da deyil. Şeirlərində həyata baxışını ifadə edir, düşündüklərini və onu düşündürənləri sözün poetik qüdrətinə güvənərək qələmə alır, oxucusunun ürəyinə yol tapmağı, onu düşündürməyi bacarır. Kitablarının on illik faislə ilə (2012 və 2022-ci illərdə – anadan olmasının 70 və 80 illik yubileyləri ərəfəsində) işiq üzü görməsi də Ələddin müəllimin sözə qarşı məsuliyyətindən xəbər verir və hər iki kitabı onun həm də uğurlu yaradıcılıq hesabatı saymaq olar. Onun üçün əsas olan çox yazmaq, tez-tez nəşr olunmaq deyil, nə yazmaq, indiki yazarlar və kitab bolluğunda oxucuya necə kütüb təqdim etməkdir. Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun təbirincə demiş olsaq, istəyi odur ki, kitabları qalın yox, qalandan olsun.

Ələddin müəllimin şəxsiyyəti ilə yaradıcılığı bir-birini tamamlayır. Gündəlik həyatda necədirse, gənclərə hansı öyünd-nəsihəti verir, hansı yolu göstərisə, onun şeirlərində də biz bunun şahidi oluruq. İnsanları bir-birinə qarğış etməməyə, kişi kimi səhbət aparmağa, arxasına kömək olmağa çağırır. “Yüz fikir bir borcu ödəyə bilməz” kimi məşhur atalar sözünə söykənib “qaşınmayan yerdən qan çıxarma”, “ara qarışdırıb, evləri yixma”, “kiminsə varına həsədlə baxma” kimi ağsaqqal məsləhəti verir:

Ələddin göstərdi yolu-ərkanı,
Səbr etsən, hər şeyin gələr zamanı.
Sən özünlə bitmiş bilmə dövrəni,
Qoru məsləkini, qandırar səni.

Böyük türk şairi N.F.Qısakürək yazırıdı: “Cəmiyyət öz daxili dünyasında yatır, amma yuxusunu şairlər görür, yozur”. Bu mənada, Ələddin Borçalı da “yarandığı gündən hey çalxanan” dünyada bu gün baş verənlərə bir şair kimi biganə qala bilmir, dünyani “kainat mülkündə bir möcüzə” adlandırır.

Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, bu il Ələddin müəllimin 80 yaşı tamam olub. Ömrünün müdriklik çağlarını yaşayır, yazıb-yaradır. Doğrudur, şeirlərinin birində sağlıq durumu ilə bağlı giley-güzar da eləyir, arada “əcəl cəhd etdi ki, tutsun yaxamdan”, – deyir. Amma şükürələr olsun ki, artıq bu problem arxada qalıb. Özünün də dediyi kimi, qarşıda hələ diyar-diyar gəzməyi, bir el ağsaqqal kimi elin xeyirində-

şərində iştirak etməyi, məclislərdə xeyir-dua verməyi var. Bunu özü bədii dillə daha yaxşı ifadə edir:

Nə yerdən, nə göydən doymamışam mən,
Dünyanın sehrini çözməyim qalıb.

Mən də səhbətindən doymadığım dəyərli ağsaqqalımız Ələddin müəllimə bundan sonra da sağlamlı və uzun ömür arzulayır və deyirəm, qarşında hələ çox görüşlərimiz, çox səhbətlərimiz var, təki sağlam olsun, Ələddin müəllim!

Ələddin BORCALI

HÖRMƏT EYLƏ

Qarğış etmə heç bir kəsə,
Kişi kimi səhbət eylə.
Qəbahətə yol verənə
Ədalətlə töhmət eylə.

Günahını anlayana,
Öz-özünü danlayana,
Buza dönüb donmayana,
Səbrini bas, möhlət eylə.

Hər ananın balası var,
Qeyrət adlı qalası var,
Çətinliyin səfəsi var,
Arxasızə hörmət eylə.

Hər bəndənin öz suru var,
Acizi var, cəsuru var.
Hər kəsin öz qüruru var,
Ehtiyatla cürət eylə.

Ayıq dolan, yatma yuxu,
Dara düşsən, bilmə qorxu.
Başın üstə çələng toxu,
Vaxt gözləmir, sürət eylə.

NƏSƏN, A DÜNYA

Yarandığın gündən hey çalxanırsan,
Kim bilir necəsən, nəsən, a dünya.
Kainat mülkündə bir möcüzəsən,
Səndən çox olubdur küsən, a dünya.

Hələ bilən yoxdur neçədir yaşın,
Nədən yaranıbdır torpağın, daşın.
Əlçatmaz, ünyetməz göydədir başın,
O pünhan sırrını desən, a dünya.

Məsəldir, deyərlər, ah yerdə qalmaz,
Atalar demişkən, tökülən dolmaz.
Bu qədər sinəndə ah-aman olmaz,
Niyə şər-şeytanla tənsən, a dünya.

Nələr yaşanmayıb bu yer üzündə,
Qara talelər var hər bir izində.
Bunlar bir heç olub sənin gözündə,
Yenə gərdişinlə şənsən, a dünya.

QANDIRAR SƏNİ

Dərddən-sərdən uzaq ola bilməsən,
Acılar, ağrılar yandırar səni.
“Yüz fikir bir borcu ödəyə bilməz”,
Axırda mat edər, dondurar səni.

Çətinə düşəndə tez axtar əlac,
Səhvini anlayıb, şərdən kənar qaç.
Şeytanla başlaşan əgər qovdu-qaç,
Hiyləyə əl atıb, sindirər səni.

Qaşınmayan yerdən gəl, qan çıxarma,
Ara qarışdırıb, evləri yıxma.
Kiminse varına həsədlə baxma,
Həsəd əbədilik söndürər səni.

Ələddin göstərdi yolu-ərkani,
Səbr etsən, hər şeyin gələr zamanı.
Sən özünlə bitmiş bilmə dövranı,
Qoru məsləkini, qandırər səni.

ÖMÜR YOLUNDA

Enişli-yoxuşlu həyat yolunda
Kiminin əvvəli, kimin axırı.
Çoxu pünhan-pünhan gəzir, dolanır,
Sinasan, görünər pası, paxırı.

Adam var, şeytandı, yolu bilinmir,
Sağını aldadır, solu bilinmir,
Qapalı dolanır, halı bilinmir,
Bir çoxu andırır sürü-naxırı.

Ələddin, dərindən düşünmək azdır,
Çoxları başıboş, dilindən sazdır.
Yol tapıb soxulsa, çıxmayan pazdır,
Kölgədə dolanar, gəzər çuxuru.

YERİ GƏLƏNDƏ

Dövrana baxmadım, vaxta baxmadım,
Sözü üzə dedim yeri gələndə.
İnadkar olmuşam, dürüst olmuşam,
Alışib yanmışam haqsız görəndə.

Çətinə düşəndə yolu azmadım,
Heç kəsə heç zaman quyu qazmadım.
Nə vəd eylədimse, onu pozmadım,
Qəmə şərik çıxdım dərdli görəndə.

Keşməkeşli gəldi zəmanə, gərdiş,
Rüşvətsiz ötmədi görülən bir iş.
Pis nəzər çoxunda yaratdı vərdiş,
Haqlı günahkara döndü dinəndə.

Ha ağla, ha sızla, ha giley eylə,
Haqqa çatmaq olmaz boş-boş gileyə.
İblis sövdəleşər ağıldan səylə,
Bir günah səndədir, bir günah məndə.

HƏYATIM MƏNİM

Bu gəlimli, bu gedimli dünyada,
Başdan bəlalıdır həyatım mənim.
Neçə yol çözülüb, düyünlənibdir,
İçdən yaralıdır həyatım mənim.

Bəzən durulmuşam, çox şən olmuşam,
Bəzən saralmışam, bəzən solmuşam.
Tək Allahın ümidiñə qalmışam,
Ağlı-qaralıdır həyatım mənim.

Ələddin, olmaya əzablı anlar,
Fikirdən əriyib gül kimi canlar.
Hədər yaşamayıb duyub yazanlar,
Mənə vəfalıdır həyatım mənim.

Təbrik edirik!

Altay MƏMMƏDLİ – 50

Hörmətli Aşıq Altay Məmmədli!

Sizin çox maraqlı sənətkar taleyiniz vardır. Arxada qoyuğunuz bu 50 ildə özünüzdən əvvəlki ustadlara, sazımıza layiq olan bir ömür yaşamış, kamil ustadlardan dərs alaraq Azərbaycanda adı həmişə hörmətlə çəkilən aşıqlar sırasında dayanmışınız.

Siz ömrünüzün 30 ıldən çoxunu bu sənətə həsr edərək müasir dövrümüzdə Azərbaycan aşiq sənətinin layiqli davamçılarından olan ustad aşiq kimi şərəfli bir ömür yolu keçmisiniz. Son illərdə respublikamızda keçirilən beynəlxalq aşiq festivallarında, bu sənətlə bağlı digər tədbirlərdə iştirak etmiş, yeniyetmə və gənclər arasında keçirilən baxış-müsabiqələrdə münsif kimi obyektiv mövqə sərgiləmiş, dəfələrlə beynəlxalq folklor festivallarında ölkəmizi layiqince təmsil etmisiniz. Kamil bir sənətkar kimi şöhrətiniz Azərbaycanın hüdudlarını çoxdan aşib. İndi sizi təkcə Azərbaycanda yox, Türkiyədə, Cənubi Azərbaycanda, Gürcüstanda və digər ölkələrdə də yaxşı tanıyor və sevirlər.

Siz həm də elmi-tədqiqatla məşğul olaraq aşiq sənətini, klassik aşıqlarımızın həyat və yaradıcılıqlarını tədqiq edir, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru kimi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində bu sənətin sırlarını böyük həvəslə gənclərə öyrədirsiniz. Bu gün sənətə gələn neçə-neçə gənc aşıqlığın sırlarını məhz sizdən öyrənib, sizi özünə ustad sayır.

Siz kamil bir sənətkar kimi hər yerdə el məhəbbəti qazanmışınız, aşiq sənəti qarışındakı xidmətləriniz daim yüksək qiymətləndirilib. Dəfələrlə fəxri fərman və diplomlarla təltif olunub, müxtəlif mükafatlara layiq görülübsünüz.

Siz sazımızı yaşıdan, keçdiyi həyat və yaradıcılıq yolu bu gün sənətə gəlmək istəyən cavanlara örnek olan, gənclik təravətini, səliqə-səhmanını qoruya-qoruya püxtələşib müdrikləşən sənətkarlarımızdansınız.

Sizi – Azərbaycan aşiq sənətinin layiqli nümayəndəsini anadan olmağınızın 50 illik yubileyi münasibəti ilə təbrik edir, sağlam və gümrah olmağınızı, bundan sonra da bir ustad aşiq kimi ozan-aşiq sənətinə yeni-yeni töhfələr verməyinizi arzulayıram!

“OZAN DÜNYASI” AŞIQ YARADICILIĞININ TƏBLİĞİ İCTİMAİ BİRLİYİ

Altay MƏMMƏDLİ

ŞUŞANIN AZADLIĞI

Dagıtdı Ordumuz burcu, hasarı,
Yol aldı birbaşa Şuşaya sarı.
Nə dərə dedilər, nə dağ dedilər,
Gərəkdi məqsədə cataq dedilər.
Yolumuzu gözləyən Cıdır düzüdü,
Böyük şairlərin söhbət-sözüdür.
Hər qarışı bizim ərlər oylağı,
Cahanda mahşurdu İsa bulağı.
Yazda göz oxşayır çiçəyi, gülü,
Darda qoymaq olmaz Xarı bülbülü.
Qarabağ üzükdü, Şuşasa qasıdı,
Üç yanı sıldırıım qayadı, daşdı.
Ağılı zəkalar tədbir gördülər,
Qayadan qalxmağa qərar verdilər.
Ürəyi vətənlə döyən oğullar,
Düşmənin qəddini əyən oğullar,
Qisasin məqamı çatan çağında,
Zülmət bir gecənin qaranlığında,
Sıldırıım qayaya kəmənd atdlar,
Böyük hünər ilə ora çatdlar.
Düşmənin gözləri yollarda idi,
Dərədə, təpədə kollarda idi.
Tanrı da düşmənə zor eyləmişdi,
Qan örtən gözünü kor eyləmişdi.
İgidlər beləcə tutdu yerini,
Ehamilla duyular biri-birini.
Qılınclar qan ilə qını yaşıladı,
Səsi sonra çıxan savaş başladı.
Gözünü çevirən qaşsız qalırdı,
Başını qaldıran başsız qalırdı.

Aşot sərkiz deyə haray salmışdı,
Nə baş verir deyə, çəş-baş qalmışdı.
Toplar çevrilmişdi Şuşa yoluna,
Görsənən yox idi heç “stvol”una.
Bəs bunlar kimdir ki, Şuşa içində,
Dalanda, küçədə, döngədə, tində,
Sanki ildirim tək keçir durmadan,
Erməni görəndə biçir durmadan.
İşqalcı nadandan qisas alırdı,
Ərən oğullarmız süngü çalırdı.
Erməni başına yumruq enirdi,
Şuşa yad əllərdən təmizlənirdi.
Sırlı qüvvələrin vahiməsindən
Düşmən gizlənməyə kol axtarındı.
Bir igid əlində üçrəngli bayraq,
Şuşa qalasına yol axtarındı.
Vətəni canından əziz tutanlar
İllərdi buxovlu qolu açdlar.
İstər Şəhidlərmiz, Qazilərimiz,
Can bahasına yolu açdlar.
Düşmənin anası yandı, yaxıldı,
Şuşa qalasına bayraq taxıldı.
Hiyləgər düşməni mat qoydu bu iş,
Beləcə Şuşada dəyişdi gərdiş.
Şəhid oğulların ruhu şad olsun,
Yenə nə qan olsun, nə fəryad olsun.
Biz də ayıq olaq, necə ki varıq,
Bax onda kədərsiz, qəmsiz olarıq!
Bunu ki əzəldən atalar demiş,
Xalqın bir olması nə gözəliyim.
Ləlim, cəvahirim, gövhərim-kanım,
Yaşasın əbədi AZƏRBAYCANIM!

SALAM QARABAĞIM, SALAM XAN ŞUŞAM

Ərən oğillara Tanrı yar oldu,
Dağında, daşında düşmən xar oldu,
Adın dastan oldu, dildə car oldu,
Yolunda sel təki axdı qan, Şuşam –
Salam Qarabağım, salam Xan Şuşam!

Bir qarışna qiymadılar oğullar,
İstəyindən doymadılar oğullar,
Səni darda qoymadılar oğullar,
Şəhidli, Qazili qəhrəman Şuşam –
Salam Qarabağım, salam, Xan Şuşam!

Ayaqdayıq düşmən bağrin əzməyə,
Keşiyində Laçın kimi süzməyə,
Arzum idı dağlarında gəzməyə,
Sevincim, şadlığım bir ümman, Şuşam –
Salam Qarabağım, salam, Xan Şuşam!

Büllur bulaqların gözü səndədir,
Nəğməkar dillərin sözü səndədir,
Ulu babaların izi səndədir,
İncilər icində gövhər-kan Şuşam –
Salam Qarabağım, salam Xan Şuşam!

Koroğlu nərəsi dolandı zildə,
Siyasət apardı gör neçə dildə.
Nizam ordu qurdı bir neçə ildə,
Var olsun Ali Baş Komandan, Şuşam –
Salam Qarabağım, salam, Xan Şuşam!

BÜLBÜL

Səhər tezdən nə haraydı salmisan,
Belə nə ötürsən, yaralı bülbül?
Yaranışdan gülə həmdəm xar olub,
Ay bəxti əzəldən qaralı bülbül.

“Bülbül, sənin işin qandır” deyirlər,
“Aşıqlər oduna yandır” deyirlər,
“Köksün altı al-əlvандı” deyirlər,
Rəngin həsrətdənmi saralı, bülbül?

Nəvalı nəğməndən çəşir xəyalım,
Dayan qoşa ötək, ələ saz alım,
Mən aşiq Altayam, Şinix mahalım,
Bəs sən oldun söylə haralı bülbül?!?

MƏNİ

Ay qaşları qələmkarım,
Kipriyinlə oxla məni.
Özünə yar seçər olsan,
Sına məni, yoxla məni.

Hayanda olsan, yetərəm,
Mən ki Məcnundan betərəm.
Dilindən düşüb itərəm,
Ürəyində saxla məni.

Bir mələksən, yoxdur əvəz,
Altay səndən yaman deməz.
Torpaq olsam, üstümdə gəz,
Cəmən olsam, qoxla məni.

ÇIXARDI

Axşamdan yağan qar səhərə kimi,
Narınçı yağardı, dizə çıxardı.
Uşaqlar xızəklə dağlara qalxar,
Yarışa girərdi, düzə çıxardı.

“Xıdır Nəbi” göndərərdi yelləri,
Yel əsdikcə dağıdırıcı telləri,
“Danaqırın” qabaqladı gülləri,
Erkən baş qaldırıb, üzə çıxardı.

Ovçu olan tərpədəndə tətiyi,
Xoş olardı ov ləzzəti, ət iyi.
Sobalarda fisdiq, palid kötüyü,
Alovlanıb, yanıb köşə çıxardı.

Bayram qabağında bəzənər masa,
Süfrəyə gələrdi, evdə nə varsa.
Çərşənbə axşamı keçəlnən kosa,
Qapı-qapı gəzər, məzə çıxardı.

Bir gözəlin ilk sevdaşı başında,
Dolanardı gədiklərin qaşında.
Aşiq Altay hələ gənclik yaşında,
El toyuna saza-sözə çıxardı!

DÖNDƏRƏR

Adam var ki, işin düşsə üstünə,
Qarışqa dərdini filə döndərər.
Adam da var, bircə gülər üzüylə,
Xəzan ürəkləri gülə döndərər.

Adam var ki, nadanlıqdır vərdişi,
Bir onu dəyişmir hökmün gərdişi.
Adam da var, bircə nəfəslilik işi,
Çekər ayağından, ilə döndərər.

Hər can dediklərin yanmaz oduna,
Altay, dara düşsən, salmaz yadına.
Adam da var, yetmək üçün dadına,
Açar qollarını, yelə döndərər.

GÖZLƏRİN

O yerdə gün çıxar, ay bədirlənər,
Baxıb böyündüqca hara gözlərin.
Qaşların kamandı, kipriyin oxdu,
Az qalır can ala qara gözlərin.

Ey dərd əhli, sinəmdə çox yaram var,
Bir görəsən, daş dəyməmiş haram var?
Baxışında min bir dərdə çara var,
Edərmi dərdimə çarə gözlərin?

Səndədir gözəllik, səndədir səfa,
Xoş olar, yolunda çəksəm də cəfa.

Nə olar, söylə ki, gəlsin insafa,
Çəkməsin Altayı dara gözlərin.

KÖNÜL

Nə sərvətsiz dolan, nə varsız dolan,
Nə dünya varına gül olma, könül.
Döstun uğurunda alış da, yan da,
Sönsən, yel aparar, kül olma, könül.

Ətri gözəl olmaz hər bağda bitən,
Tanrı da qaytarmaz, candırsa itən.
Bilməsin havanı hər yoldan ötən,
Hər kəsin çaldığı tel olma, könül.

Altay, belə gəlib Adəm vaxtından,
Haqqə naħaq desən, küsmə baxtından.
Əğər fürsət versən, salar taxtından,
Gəl namərdə şirin dil olma, könül.

VERƏNDƏ

Naşı zərgər günahını anlamaz,
Ləlin qiymətini daşa verəndə.
İtirər hörmətin arifəm deyən,
Gözün qiymətini qaşa verəndə.

Ölsə, geri dönməz mərd öz işinnən,
Usanmaz fələyin bəd gərdişinnən.
Fələk öyünməsin öz vərdişinnən,
Namərdin zərini qoşa verəndə.

Söz gəldimi, Aşiq Altay çağlayar,
Dünya vari çox gözləri bağlayar.
O ağanın el-obası ağlayar,
Toxmağını ağlıçaşa verəndə.

Təbrik edirik!**NEMƏT QASIMLI – 50**

Bu il çağdaş dövrümüzdə aşiq sənətinin inkişafında böyük xidmətləri olan, özünəməxsus ifaçılıq tərzi və dəst-xətti ilə seçilən ustad sənətkar Nemət Qasımlının andan olmasının 50 illik yubiley ilidir.

Nemət Yusif oğlu Qasımlı 1972-ci il iyulun 27-də Gədəbəy rayonunun Kiçik Qaramurad kəndində ziyalı ailəsində anadan olub. Hələ kiçik yaşlarından saza meyil göstərib, dəfələrlə ustad aşiq İsfəndiyar Rüstəmovun rəhbərliyi altında keçirilən “Gədəbəyin yazı, aşığın sazi” saz bayramlarında iştirak edib, mükafata layiq yerlər tutub. Gəncəbasar bölgəsi üzrə keçirilən “Telli saz” müsabiqəsinin qalibi olub.

Sonradan ildən-ilə sənətdə püxtələşəib, uğurlarının sayı da çoxalıb. 1996-cı ildə Respublika üzrə keçirilən “İstedad axtarıraq” müsabiqəsinin, 2002-ci ilin may ayında Türkiyədə keçirilən “Uluslararası Silifke kültür heftesi” aşiq müsabiqəsinin, 2004-cü ildə 28 may Respublika günü şərəfinə keçirilən “I Aşıqlar müsabiqəsi”nin, 2005-ci ildə Türkiyənin Tarsus şəhərində keçirilən “Şəlalə şeir axşamları” müsabiqəsinin qalibi olub, I yerə layiq görüllüb.

Nemət Qasımlı bir çox beynəlxalq musiqi festivallarının iştirakçısıdır. 2009-cu ildən başlayaraq dəfələrlə UNESCO-nun tədbirlərində Azərbaycan mədəniyyətini layiqincə təmsil edir. Aşiq sənəti ilə bağlı UNESCO-ya təqdim edilən filmdə onun da ifası yer alıb. Özünün yaradıcılığı haqqında isə UNESCO tərəfindən 52 dəqiqəlik sənədli film çəkilib.

O, 2010-cu ildə Cənubi Koreyanın Yeosu şəhərində keçirilən “Dünyaya sülh gərək” adlı beynəlxalq müsabiqənin qalibi olub, “Dünya İncəsənət və Musiqi Ustası” diplomu və kubokuna layiq görüllüb.

Nemət Qasımlı aşiq sənətinin bütün mühitlərinə (Təbriz, Göyçə, Borçalı və Şirvan mühitləri) aid havaları eyni ustalıqla ifa edir.

Nemət Qasımlı bu gün respublikamızda həm də aşiq sənətinə dair elmi araşdırmaların müəllifi kimi tanınan azsaylı alim-aşıqlarımızdır. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetini bitirdikdən

sonra əvvəlcə bu ali təhsil ocağının “Tədris teatrı”nda çalışıb, Bakıda ilk dəfə olaraq Qara Qarayev adına 8 sayılı musiqi məktəbində saz sinfinin açılmasına nail olub. AMEA-nın “Folklor” İnstitutunda elmi-tədqiqatla məşğul olub. Hazırda filologiya üzrə fəlsəfə doktoru kimi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində aşiq sənətinə tədris edir.

Bu gün onun dərs dediyi şagird və tələbələr respublikamızda keçirilən müxtəlif festival və müsabiqələrdə uğurla çıxış edərək mükafata layiq yerlər tuturlar.

Nemət Qasımlının sənətə xidmətləri dövlətimiz tərəfindən də layiqincə qiymətləndirilib, o, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adına layiq görülüb. 2008-ci ildən Azərbaycan Aşıqlar Birliyi idarə heyətinin üzvüdür.

Ustad sənətkarımızı anadan olmasının 50 illik yubileyi münasibəti ilə təbrik edir, ona uzun və sağlam ömür, şəxsi həyatında və yaradıcılığında daha böyük uğurlar arzu edirik.

**“OZAN DÜNYASI”
AŞIQ YARADICILIĞININ
TƏBLİĞİ İCTİMAİ BİRLİYİ**

*Qadın aşıqlarımız***ONUN İFASI RUHA QANAD VERİR**

Bu gün Azərbaycan aşiq sənətindən danışanda qadın aşıqlardan, onların sənətə xidmətlərindən söz açmamaq sadəcə mümkün deyil. Prezident təqəüdçüsü, Əməkdar mədəniyyət işçisi Ulduz Quliyeva, Əməkdar mədəniyyət işçiləri Solmaz Kosayeva, Gülarə Azaflı, Zülfüyyə İbadova və Samirə Əliyeva, eləcə də Telli Borçalı, Kəmalə Qubadlı və digər xanım aşıqlarımız nəinki ölkəmizdə, eyni zamanda Azərbaycanın Türkiyədə, İranda, Gürcüstanda da yaxşı tanınır və sevilirlər. Onların sorağı həm də tez-tez dünyanın bir sıra ölkələrinin nüfuzlu konsert salonlarından, beynəlxalq folklor festivallarından gəlir.

Yaxşı haldir ki, adlarını çəkdiyimiz sənətkarların çox layiqli davamçıları da var. Bu gün onlarla gənc xanım özünün taleyini saza-sözə bağlayaraq sənətin çətin və şərəflə yollarında inamla addımlamaqdadır. Onlardan biri də Ruhiyyə xanımdır. Sənətsevərlərin Ruhiyyə Qarabağlı kimi tanıdları Ruhiyyə Əli qızı Gülüşova Zəngilan rayonunun Məmmədbəyli kəndində anadan olub. Uşaqlığı bu kənddə keçib, burada orta məktəbə gedib. Amma 1993-cü ildə Zəngilanın erməni qəsbkarları tərəfindən işgalindən sonra onun da taleyinə qaćqınlıq yazılib. Ailəsi ilə birlikdə Sumqayıt şəhərində məskunlaşıb və orta təhsilini də burada tamamlayıb. Sonra təhsilini Sultan Hacıbəyov adına Musiqi texnikumunda (hazırda kollecdir) davam etdirib, burada saz sinfində oxuyaraq aşiq sənətinə dair biliklərini daha da zənginləşdirib. Həmin məktəbin 4-cü kursunda oxuyarkən həm də özü dərs deyib – Sumqayıtdakı F.Əmirov adına 5 sayılı Musiqi məktəbində saz müəllimi kimi pedaqoji fəaliyyətə başlayıb. Dörd ilə yaxın burada çalışıldıqdan sonra ailə vəziyyəti ilə əlaqədar işindən ayrılmalı olub. Amma sənətdən ayrılmayıb. “Aşiq Pəri məclisi” və Əməkdar mədəniyyət işçisi Gülarə

hüdüdlərindən kəndlərdə – qardaş Türkliyədə, İranda, Gürcüstanda da yaxşı tanınır və sevilirlər. Onların sorağı həm də tez-tez dünyanın bir sıra ölkələrinin nüfuzlu konsert salonlarından, beynəlxalq folklor festivallarından gəlir.

Azaflının rəhbərlik etdiyi “Çəsmə” folklor qrupunun üzvü kimi müxtəlif tədbirlərdə və televiziya programlarında çıxış edir.

Ruhiyyə xanım olduqca səmimi və təvazökardır. Bəziləri kimi iddiası imkanlarından artıq deyil. Yeri gəldi-gəlmədi özünü gözə soxanlardan da deyil. Təbiətən çox sakitdir. Şəxsi həyatından, üzləşdiyi çətinliklərdən danışmayı da sevmir. Amma elə ki, saza sarıldı, oda-alova çevrilir, ruha qanad verir, dıləyicisini sözün əsl mənasında feyziyab edir. Bənzərsiz ifası ilə yaddaşlara hopur. Nəyə qadir olduğunu saziyla, söyüylə deyir.

Rhiyyə xanım, aşıqlarımızın əksəriyyəti kimi, həm də bədii yaradıcılıqla məşğul olur. Sözün poetik qüdrətinə söykənərək kövrək hissələrini, duyğularını qələmə alır. Şeirləri tez-tez müxtəlif qəzet və jurnallarda, poeziya almanaxlarında dərc olunur.

Bu gün sənətkar ömrünün ən gözəl çağlarını yaşayan Ruhiyyə xanıma çətin, amma çətin olduğu qədər də şərəfli olan sənət yollarında uğurlar arzulayırıq.

**Musa Nəbioğlu
Əməkdar mədəniyyət işçisi.**

Aşıq Cabbar LAÇINLI

LAÇINA SARI

*Dönəcəm Gülbirdə,
“Şeh düşə, gülə, bir də”,
Sarı aşığın ruhu,
Üzüimə, gülə, birdə.*

Nə yaxşı ki, öz arzuma çatmışam,
Qibləgahım olub, Laçına Sarı!
Neçə ildir gözüm yollar axtarır,
Sağaldo Vətənin dərdi-azarı,
Saz çalıb, söz deyək Laçına sarı.

Gəncliyimi orda qoyub gəlmışəm,
Bulağından ovucumla içmişəm.
Boz-bulannıq daşqın çayın keçmişəm,
Ürəkdən silinər könül qubarı,
A dostlar, bir gedək Laçına sarı.

Comərd əsgər, basılmayan qurdumuz,
Qalib çıxdı, zəfər çaldı ordumuz.
Al-əlvən geyindi doğma yurdumuz,
Xain düşmən baxıb, xar olsun bari,
Yönü də düşməsin Laçına sarı.

Ali Baş Komandan öndər oğludur,
Getdiyi yol bilin, haqqın yoludur.
Zabiti, əsgəri, qoç Koroğlundur,
Ucadır zirvəsi, başında qarı,
Şuşadan yol gedir Laçına sarı.

Aşıq Cabbar çox razıdı bu baxta,
Yetmişimdə təzə çıxmışam taxta.
Dünya demir erməniyə, a saxta,
Gecə-gündüz niyə sökürsən bari,
Bir də əl uzatma Laçına sarı.

25.11.2020

ERMƏNİYƏ DEYİRƏM Kİ...

Yalançıdan, bəd qonşudan
İndiyəcən kim yarayıb?
Neçə yüz il külüng çaldın,
Qonşuların ayağının,
Altın qazdın,
Niyyətə bax!
Tarixləri tərsə yazdırın,
Yolun azdır.
Onun-bunun sərvətinə
Susayanlar, kəsəyənlər,
Balayanlar, köçəryanlar,
Sərkisyalar, paşinyanlar,
Şəhərlərə səpələnib,
“Boşqab dibi yalayanlar”.
Qarabağın kartı ilə
Xalqın malın talayanlar,
Zəncir ilə əsgərini
Səngərinə bağlayanlar,
Öz payından küsəyənlər,
Ruhu xəstə imansızlar.
Qırğınlara rəvac verən,
Vicdansızlar,
Nə axtarır bu vandallar?
Din oğrusu, hin oğrusu
Paşinyanı oynatdınız,
Şuşa kimi yaramızı qanatdınız.
Təşvişdədir ermənin
Bacılıları,
Həzm eləmir acıları,
Artıq yoxdu doxsan iki,
Cəssur əsgər od püsgürür,
Azərbaycan ordusuna

Güçün çatmaz!
 Yad torpağa
 Əlin yatmaz.
 Dağdığın şəhərlərin,
 O eşdiyin qəbirlərin
 Nə günahı?!
 Sizi yaman tutub ahı,
 Qalib əsgər,
 “İtqovan”nan qovdu sizi,
 Şuşa kimi bir qalada,
 Bıçaq ilə oydu sizi,
 Arxamızda Türkümüz var!
 Gürcümüz var,
 Əynimizdə xas poladdan
 Kürkümüz var.
 İnnən belə döyüşməyə
 Gücümüz var,
 Öz gücünü göstər görüm,
 Yad torpaqda nə işin var!
 Bunkerlərə siğnanlar,
 Dar ayaqda məzumlaşışib,
 Çıqıranlar,
 Uçurumun başındasan,
 Sərt qayanın qaşındasan.
 Qaregenin heykəlini ucaldanlar,
 Cavanları tora salıb,
 Qocaldanlar,
 Əcnəbilər hesabına
 Böyük-taqım düzəldənlər,
 Çağır gəlsin Akopyanı,
 Bəs necoldu, Paşinyanın,
 Tonayanın.
 Onun-bunun dabanını
 Yalayanın.
 Tarix sizi bağışlamaz,
 Haqq yolunu özün azdır,
 Tarixini məglub yazdım.
 Faşizminə quyu qazdıq,
 Qarabağda zəfər çaldıq.

*Tarxakörpü,
 26.11.2020.*

ANA LAÇIN

Qurbətdə dağlanıb sinəm,
 Doğma yurdum, ana Laçın.
 Torpağından güc almışam,
 Dönüşəm aslana, Laçın.
 Sənin bu azad gündəndə,
 Yetişdim imana, Laçın.
 Həqiqəti yazıram ki,
 Yayılsın Turana, Laçın.
 Ziyarət etdim Şuşanı,
 Qulaq asdım Xana, Laçın.

Əmr etdi ali Komandan,
 Ordumuz kövən eylədi.
 Tuttular topa-tüfəngə,
 Qanına qəltən eylədi.
 Leş üstünə leş qalandı,
 Dünyaya bəyan eylədi,
 Qoydular silah-sursatın,
 Qaçıb min yalan eylədi.
 Əla keçən qənimətlər,
 Gəlmir hesab-sana, Laçın.

Tarixini tərsə yazar,
 Onda axtarır çarəni,
 Torpağına əl uzadır,
 Yenə qanadır yaranı.
 Tükənibdi ianəsi,
 Hardan tapacaq parəni.
 “PUA” zərbə vuran kimi,
 Qorxudan kəsdi aranı,
 Elə itirib səmtini,
 Qaçır İrəvana, Laçın.

Diş göynədən bulağından,
 Sərin yaylığından deyim,
 Cəbrayıldan, Zəngilandan,
 Araz qırığından deyim.
 Şuşa, Qubadlı, Kəlbəcər,
 Gözəl yiğnağından deyim,
 Xocavənd, Ağdam, Füzuli,
 Gələn sorağından deyim.
 Cabbar inanmır gözünə,
 Bu gərdişə, ana Laçın.

**SARI ASIĞIN AÇILMAMIS
BAĞLAMA-BAYATILARI**

Sarı Aşiq:

Dağlar, mənə qar göndər,
Əsirgəmə, var, göndər.
Toxunmamış yaylıqdan
Dərilməmiş nar göndər.

Aşıq Cabbar:

Bulud göndər, bar verim,
Dərilməmiş nar verim.
Toxunmamış yaylıqdan
Payız, qışda qar verim.¹

Sarı Aşiq:

Mən aşiq, ikisinə,
İki dal, iki sinə.
Bir ağacda beş alma,
Gün düşər ikisinə.

Aşıq Cabbar:

Qolların ikisinə,
İki dal, iki sinə.
Hərəsində beş alma,
Gün düşər ikisinə.

Sarı Aşiq:

Mən aşığam, səksənin,
Tanrıımızdan səksənin.
Dahan arzusun çəkər,
Bir qırx, iki səksənin.

Aşıq Cabbar:

Mən aşığam, səksənin,
Tanrıımızdan səksənin.
Dişin bitən vaxtdır,²
Bir qırx, iki səksənin.

Sarı Aşiq:

Dəryada qulun eylər,
Qul olan qulu neylər.
Ot yeməz, ayqır görməz,
İldə bir qulun eylər.

Aşıq Cabbar:

Beş avqust qulun eylər,³
Qul odur, qulu neylər.
Ot yeməz, ayqır görməz,
İldə bir qulun eylər.

Sarı Aşiq:

Mən aşiq, müşkül açar,
Müşkülü müşkül açar.
Ayda iki, ildə bir,
Bir ağaç üç gül açar.

Aşıq Cabbar:

Mən aşiq, müşkül açar,
Müşkülü müşkül açar.
Ayda iki, ildə bir –
O, Aydı, üç gül açar.⁴

Sarı Aşiq:

Mən aşığam, ustakar,
Çəkic çalar ustakar.
Nə dili var, nə ağızı,
Şagirdi lal, usta kar.⁵

Aşıq Cabbar:

O kirpikdi, ustakar,
Çəkic çalar ustakar.
Göz kirpiyə nə desin,
Şagirdi lal, usta kar.

¹ Açıması – dolu və bulud

² Diş bitmə vaxtı – 200 gün
(40+80+80)

³ Avqust ayında ulduzların
düzülüşü ilə bağlı deyilən
quyruqdoğdu

⁴ Ayın səhifələri və tutulması

⁵ Açıması – kirpik və göz

Qara geymiş elə bax,⁶
Sazda susan telə bax,
Dedim, ağ günə çıxar,
Demədimmi, belə bax.

Mən aşiq, elə bağlı,
Sənəti telə bağlı,
Bülbülü susdurardı,
Saziyla gülə bağlı.

10.01.1992

Yazı qara,
Yazılıb, yazı qara.
Baharımız bəd gəldi,
Bağladı yazı qara.

Yazı qara,
Yüklədi yazı qara.
Köçhaköçün əlindən
Nə çekdi, yazı, Qara.

Üz bari,
Sizə deyim üzbarı.
Qəm bostanım tağlayıb,
Düş, doyunca üz, bari.

Simi qoşa,
Çalginən simi qoşa.
Hicran, ayrılıq dərdi,
Kökləyib simi qoşa.

O dağa,
Yol gedirmi o dağa.
Demə Laçın köçübdür,
Dözəmmərəm o dağa.

Yaz ari,
Yoxdu dərdin yazarı.

Yolu bağlı qalmışam,
Sən dərdimi yaz, ari.

Şan bağlayar saz ari,
Qulluq istər yaz ari.
Simə dedim dərdimi,
Qan ağladı saz, ari.

Qəriblərə pay göndər,
Bir-bir deyim, say, göndər.
Çox da ki, inciyibsən,
Yazı keçib, yay göndər.

Əzizim, lala dağlar,
Batıbdı bala dağlar.
Qoyub əmanət getdim,
Qoy çəksin nala dağlar.

Lala dağlar,
Qoy batsın bala, dağlar.
Sizi əmanət verdim,
Qoynuna sala dağlar.

Ariya bax, ariya,
Söz salmaynan araya.
Aşiq bir qız sevibdi,
Kim girmişdi araya?!

Aşığa bax, aşığa,
Gözü düşüb işığa.
Əgər səni sevsəydi,
O, gələrdi aşığa.

⁶ Yaxın dostum, sənət yoldaşım
Ədalət Axundovun qəfləti ölüm
xəbərini eşidərkən (yanvar, 1992)

Sazımız – sazbəndimiz**ATA YOLUNUN DAVAMÇISI**

Afiq Əhliman (rəsmi sənədlərdə Şahniyar) oğlu Əsədov 2000-ci ildə Tovuz rayonunun Dəlləkli kəndində sənətkar ailəsində anadan olub. Onun atası Əhliman 1962-ci ildə Tovuzun Dəlləkli kəndində anadan olub. 1979-cu ildə rayonun Şamlıq kəndindəki orta məktəbi bitirib. Bir müddət sonra hərbi xidmətə çağırılıb. Orduda xidmətdə ikən eyni zamanda təhsil alaraq hərbi mühəndis ixtisasına yiyələnib və 1989-cu ilədək keçmiş SSRİ-nin Silahlı Qüvvələrində qulluq edib. 1990-ci ildən Vətənə qayıdan Əhliman Ziyad oğlu müxtəlif sahələrdə çalışsa da, daha çox ağaç ustası kimi tanınıb. 1993-cü ildən sazbənd kimi fəaliyyətə başlayıb. Bu sənətin sırlarınə dərindən bələd olmaq üçün ayrıca bir ustaya qulluq etməsə də, dostu sazbənd Həsən Şəmistan oğlundan bəhrələndiyini həmişə böyük minnətdarlıq hissi ilə qeyd edərdi. Sazbənd kimi getdikcə püxtələşib, saz düzəltmənin təməl prinsiplərinə xələl gətirmədən dövrün tələblərinə uyğun olaraq saza böyük ustalıqla elektronik əlavələr edib. Qısa müddətdə sazbənd kimi sorağı hər yerə yayılıb, ona təkcə Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrindən yox, həm də bir sıra qonşu ölkələrdən, eləcə də Avropada yaşayan soydaşlarımızdan sifarişlər gəlib. Ancaq təəssüf ki, bir sənətkar kimi artıq püxtələşdiyi bir vaxtda – 2017-ci il aprel ayının 5-də dünyasını dəyişib.

Hələ uşaq ikən ailəsi ilə birlikdə Xirdalan şəhərinə köçən Afiq buradakı 5 sayılı orta məktəbdə oxuyub. 2015-ci ildə doqquzuncu sinfi bitirdikdən sonra təhsilini Şuşa Musiqi kollecində davam etdirib.

Afiqin atası Əhliman sazbənd olduğundan gözünü açandan evdə saz görüb, sazin sehrində böyüyüb. Saza-sözə bağlanıb. Yaxşı deyiblər, ustاد oğlu şəyird olmaz. Afiq də lap kiçik yaşlarından atasından sazbəndliliyin sırlarını öyrənib. Böyüdükcə onda bu sənətə maraq daha da

güclənib. Bir hadisə isə onun həyatını bütünlükə bu sənətə bağlamasına səbəb olub. Belə ki, Afiq on yeddi yaşında olanda atası dünyasını dəyişib. Yeniyetmə bir oğlan uşağı üçün bu, böyük zərbə idi. Bir müddət atasının emalatxanası bağlı qalıb. Amma günlərin birində atası Afiqin yuxusuna gəlib, ona öz xeyir-duasını verərək ata sənətini davam etdirməyi tövsiyə edib.

Elə o gündən də Afiq sazbəndliklə peşəkarcasına məşğul olmağa başlayıb. Bu işdə, təbii ki, atasından öyrəndikləri hər zaman köməyinə çatıb. Bəzən elə vaxtlar da olub ki, sənətlə bağlı gündüz bir çətinliklə üzləşəndə atası gecə yuxusuna gələrək öz məsləhətini verib.

Bu gün gənc olmasına baxmayaraq,

Afiq artıq kamil bir sazbənd kimi tanınır. Dövrün tələblərinə uyğun olaraq düzəldiyi sazlara bir sıra texniki əlavələr də edir. Özü də atasının təkcə sənətini yox, həm də adını yaşıdır - hamı onu sazbənd Afiq Əhlimanoğlu kimi tanır. Sənətdə qazandığı uğurlardan danışanda Afiq deyir ki, uğur əldə etməyin başlıca səbəbi zəhmətə qatlaşmaq, işində məsuliyyətli və vicdanlı olmaqdır.

Afiq Əhlimanoğlu həm də İkinci Qarabağ müharibəsinin iştirakçısı olub, Vətən müharibəsi başlayanda həqiqi hərbi xidmətdə olduğundan torpaqlarımızın erməni işğalından azad edilməsi uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib. Müharibə veteranıdır.

Qədim sənət sahələrinə gənclər arasında marağın azaldığı bir vaxtda aşiq sənətinin inkişafına xidmət etmək kimi müqəddəs bir yolun yolcusudur Afiq. İnanırıq ki, o, bu yolda inamla addımlayacaq, düzəldiyi sazların yayılma coğrafiyası respublikamızın hüdudlarını aşaraq sazin səsi duyulan hər yerdə ona şöhrət qazandıracaq.

Musa Nəbioğlu

Aşıq Şahniyar ƏLİYEV

MÜZƏFFƏR ORDUMUN İGİD ƏSGƏRİ

Sən hünər göstərdin, qeyrət göstərdin,
Müzəffər ordumun igid əsgəri.
Yağı düşmənlərə ibrət göstərdin,
Müzəffər ordumun igid əsgəri.

Hər qarış torpağa daimi can dedin,
Əzdin düşmənləri, qana qan dedin.
Üçrəngli bayraqa can qurban dedin,
Müzəffər ordumun igid əsgəri.

Vətənin qeyrəti öz qeyrətindi,
Qürurun, vüqarın səltənəntindi.
Atdığın hər addım cəsur, mətindi,
Müzəffər ordumun igid əsgəri.

Şahniyar sözünü söyləməz yalan,
Düşmən ordusunu eylədin talan.
Tarixlər boyunca yaddaşa qalan,
Müzəffər ordumun igid əsgəri.

BAX DEYİR

Səhər vaxtı bir gözələ tuş oldum,
Çəkibən özünü naza, bax deyir.
Ədası gözəldi, nazi gözəldi,
Sürmə çəkib ala gözə, bax deyir.

Dindirəndə yana çəkdi üzünü,
Piçıldı, anlamadım sözünü.
Sığal çəkib, tuş eylədi gözünü,
Şux qamətə, gülər üzə bax deyir.

Şahniyar, qoy sözün bitməsin hədər,
Eşq oduna düçər oldum dərbədər.
Bax, səni üzməsin nə qəm, nə kədər,
Peyman olub, şirin sözə bax deyir.

HƏYATDI BU

İnsan oğlu, bu dünyada
Yaşayırsan, həyatdı bu.
Günlər bəzən boran-qarla
Yaşayırsan, həyatdı bu.

Sən dəyər ver, üzü gülsün,
Görüşünə ellər gəlsin.
Yaxşı ol ki, yadda qalsın,
Yaşayırsan, həyatdı bu.

Açılmamış neçə sərr var,
Dünya belə tutub qərar.
Bu dövranda, ay Şahniyar,
Yaşayırsan, həyatdı bu.

ÖZÜMƏ QAYTAR

Gözəl günlərimə dəyər ver, Allah,
Keçən günlərimi özümə qaytar.
Dağlarda qız vuran qartallar kimi,
Uçan günlərimi özümə qaytar.

Yaşıl meşələrdə, bulaq başında,
Vətənimin torpağında, daşında,
Şehli çəmənlərdə, o gənc yaşında
Qaçan günlərimi özümə qaytar.

Şahniyar zövq aldı elin toyundan,
Nazlı gözəllərin uca boyundan.
Noylu bulaqların buzlu suyundan
İçən günlərimi özümə qaytar.

NİYƏ MƏNDƏN KÜSMÜSƏN

Ay can alan, a ceyran,
Niyə məndən küsmüsən?
Gəl, ol sən mənə mehman,
Niyə məndən küsmüsən?

İşvəlisən, nazlısan,
Söhbətlisən, sözlüsən,
Yanağı gül üzlüsən,
Niyə məndən küsmüsən?

Dinlə, sənə sözüm var,
Sevdalısan, sən ay yar.

Nəğmə deyər Şahniyar,
Niyə məndən küsmüsən?

MƏNİM MELİSA QIZIM

Nur üzlüsən, gözəlsən,
Mənim Melisa qızım.
Ömrümüzə özəlsən,
Mənim Melisa qızım.

Günəşimsən, ayımsan,
Baharımsan, yayımsan,
Tanrı verən payımsan,
Mənim Melisa qızım.

Sevincimdi gəlişin,
Naz-qəmzəli yerisin.
Könül açır gülüşün,
Mənim Melisa qızım.

Nəhayət Firuddin oğlu Musayev 1942-ci ildə Gədəbəy rayonunun Göyəlli kəndində anadan olub. Bədiil yaradıcılıqla məşğul olur. Ustadnamələr, gözəlləmələr və vətənpərvərlik mövzusunda şeirlərin müəllifidir.

Nəhayət MUSAYEV

ŞİNİXDADI

Bahar fəslə, yaz ayları gələndə,
Təzəcə açılan gül Şinixdadi.
Təbiət oyanıb, quşlar uçanda,
Bülbül tək oxuyan dil Şinixdadi.

Namərd ermənilər çox qudurmuşdu,
Şiniği almağa tələ qurmuşdu.
Döyüşdə ərənlər yaxşı vuruşdu,
Vətəni qoruyan el Şinixdadi.

Sarıyalla, Tümən dağı qoşadı,
Şinix Gədəbəydə cənnət guşədi.
Nəhayət Şinixda xeyli yaşadı,
Hər zaman ürəyi bil, Şinixdadi.

YARAŞIR

Hər yerin, hər işin yaraşığı var,
Baxçada bülbüllər gülə yaraşır.
Dərdliyə ağlamaq, xoşbəxtə gülmək,
Şirin nəgmə demək dilə yaraşır.

Lazmdir, ölkədə ola qəhrəman,
İşdə zəhmət çekib, qazanır ad-san.
Məclisə xanəndə, aşağı dövran,
Mizrabı vurdوغça telə yaraşır.

Qəzeldə Füzuli, bir də Vahiddi,
Qoşmada Vaqifdi, bir də Vidadi.
Dastanda Koroğlu, bir də ki, Nəbi,
Qılıncı oynatmaq qola yaraşır.

Aşıq qoşmasında Ələsgər hanı,
Bozalqanlı Hüseyin, Nəçəf, İmanı.
Onlar tərif etdi neçə min canı,
Türfə gözəllər də elə yaraşır.

Abbas İsmayılov çaldı balaban,
Bütün aləm ona tam qaldı heyran.
Sazda Ədalətdi, səsdə də İmran,
Pərdələrdə gəzmək ələ yaraşır.

Ceyranlar çöllərə, kəkliklər daşa,
Dağlarda marallar dura baş-başa.
Nəhayət ərz edir, sürmə çək qaşa,
Çıqqıa ilə daraq telə yaraşır.

DAĞLAR

Başı uca dayanıbsan,
Alçaqlara baxan dağlar.
Al-yaşıla boyanıbsan,
Gül ətiri qoxan dağlar.

Yazda ellər sənə qalxar,
Gül-ciçəkdən kəmər taxar,
Sinəsindən sellər axar,
Şimşəkləri çaxan dağlar.

Qartalları qıy vuranda,
Çobanları tez duranda,
Səhərin mehi vuranda,
Günəşi tez çıxan dağlar.

Nəhayət də səndə gəzər,
İlham alıb şeir yazar.

Meşəsində maral gəzər,
Şəlaləli axan dağlar.

AZƏRBAYÇAN ORDUSU

Müstəqil ölkənin keşiyindəsən,
Ey qüdrətli Azərbaycan ordusu!
Doğma vətənimin keşiyindəsən,
Ey qüdrətli Azərbaycan ordusu –
Müstəqil ölkənin cavan ordusu!

Aprel döyüşləri səni tanıdı,
Düşmənə nə etdiyini yanıldır.
Onların gücünü tamam sarsıdı,
Ey qüdrətli Azərbaycan ordusu –
Müstəqil ölkənin cavan ordusu!

Haqqı dua edir şair Nəhayət,
Heç zaman düşmənə verməyir fırsat.
Sizə kömək olsun haqqı-ədalət,
Müstəqil ölkənin cavan ordusu,
Doğma vətənimin güman ordusu!

DÜNYADA

Bir adam ki pis olarsa, hörmət yoxdu dünyada,
Bir adam ki yaxşı olsa, dostu çoxdu dünyada.
Xəsisin vari olsa da, hər vaxt gözü ac olar,
Mərdin özü ac olsa da, gözü toxdu dünyada.

Atma özünü dəryaya, bacarmasan üzməyi,
Yalançı yaxşı баçarır yalan sözü düzəməyi.
Mərd ığidin bu dünyada gülə-gülə gəzməyi,
Naməndlərin ürəyinə yaydı, oxdu dünyada.

Baçarırsan, yaxşılıq et, heç vaxt pislik eyləmə,
Varın olsa, hörmət eylə, heç xəsislik eyləmə.
Ay Nəhayət, haram yemə, nə də yalan söyləmə,
O bir yaradan – İlahi özü haqdı dünyada.

“ŞUŞA İLİ”NƏ ŞAGİRLƏRİN “ZƏFƏR” TÖHFƏSİ

2022-ci il aprelin 18-də R.Behbudov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı Teatrında Bakı şəhər Mədəniyyət Baş İdarəsinin Suraxanı rayonundakı 37 sayılı Uşaq Musiqi məktəbinin saz sinfi şagirdlərinin "Şuşa ili"nə həsr olunmuş "Zəfər" adlı konserti kecirilib.

Tədbirdə Bakı şəhər Mədəniyyət Baş İdarəsinin rəisi İbrahim Əliyev, rəis müavini Nazim Əliyev, Musiqi təhsili və incəsənət sektorunun müdürü Bətlülə Məmmədəliyeva, baş məsləhətçi Mehriban Qurbanova, Suraxanı rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının müavini Kənül Axundova, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri, Əməkdar elm xadimi, professor Məhərrəm Qasımlı, AAB-nin katibi, Əməkdar mədəniyyət işçisi Musa Nəbioğlu, ADMIU-nun "Aşıq sənəti" kafedrasının müdürü, Əməkdar mədəniyyət işçisi Əhliman Rəhimov və digər sənət adamları, mütəxəssislər, qazilər, eləcə də rayondakı musiqi məktəblərinin direktorları və saz siniflərinin müəllimləri də iştirak ediblər.

Tədbirin aparıcısı Aysel Uğurluyeva milli-mənəvi dəyərlərimizə, muğam və aşiq sənətinə dövlətin qayğısı, milli mənəvi dəyərlərimizin dünyaya tanıtılması və inkişafına görə Ulu Öndər Heydər Əliyevin, onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev cənablarının və Mehriban xanım Əliyevanın bu yolda gördüyü işlər barəsində məlumat verdikdən sonra Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri, Əməkdar elm xadimi, professor Məhərrəm Qasımlı çıxış edib. O, respublikamızın ali və orta ixtisas təhsil ocaqlarında və uşaq musiqi məktəblərində aşiq sənətinin tədrisi və bu sənətin inkişafı naminə görülən işlərdən danışıb, 37 sayılı Uşaq Musiqi məktəbinin Saz sinfinin müəllim və şagird kollektivinin son illərdə əldə etdiyi uğurları təqdir edib.

Konsertdə şagirdlərin ifasında səsləndirilən müxtəlif aşiq havaları, xalq mahnıları və bəstəkar əsərləri tamaşaçılar tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb.

Tədbirin sonunda AAB-nin sədri Məhərrəm Qasımlı və Bakı şəhər Mədəniyyət Baş İdarəsinin rəisi İbrahim Əliyev çıxış edərək konsert barədə xoş təəssüratlarını bölüşüb, saz sinfinin müəllim və şagirdlərinə, bütövlükdə məktəbin pedaqoji kollektivinə uğurlar arzulayıblar.

Sonda məktəbin direktoru Möhüb Babayev tədbir iştirakçılarına öz təşəkkürünü bildirib.

Yeni nəşrlər

**“AZƏRBAYCAN
BƏSTƏKARLARININ ƏSƏRLƏRİ”**

doktoru, professor Kamilə Dadaşzadə və AMEA-nın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun “Azərbaycan xalq musiqi tarixi və nəzəriyyəsi” şöbəsinin müdürü, sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor İradə Köçərli, fortepiano partiyasının redaktoru isə Rəbiyyə Mədətovadır.

Qeyd etmək lazımdır ki, qədim milli musiqi alətimiz oloan sazin not əsasında tədrisi məqsədilə son zamanlar bir sıra mütərəqqi addımlar atılmışdır. Digər alətlərlə müşayisədə saz üçün yazılmış not vəsaitlərinə daha çox ehtiyac duyulmaqdadır. Bu baxımdan “Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri” adlı not vəsaiti mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Kitabda Azərbaycan bəstəkarlarının müxtəlif ölçülü və xarakterli çoxsaylı əsərləri ilk dəfə olaraq saz ilə fortepiano üçün işlənilmiş və sazin spesifik xüsusiyyətləri mümkün qədər gözlənilmişdir. Bu əsərlər tədris-pedaqoji və konsert-ifaqılıq repertuarı kimi nəzərdə tutulur.

MÜNDƏRİCAT

Z.Yaqub. Bu gün hər dəqiqə onun yeri görünür	3
Ə.Allahverdiev. Milli-mədəni sərvətlər xəzinəmizə misilsiz töhfələr bəxş etmiş dahi sənətkar.....	7
V.Orucov. Aşıq Ələsgər fəlsəfəsində kamil insan tərbiyəsi	18
Y.Bahadurqızı. Şirvan bülbüllü – Aşıq Şakir Hacıyev	29
R.Şirinova. Ağdabanımız və Ağdabanlı ziyalımız Qənbər Şəmşiroğlu	31
N.M.Tağısoy. Professor İsmayıл Məmmədli: dəyərli dilşünas-alim, ləyaqətli vətəndaş	35
M.Nəbioğlu. Sənətiylə öyünməyə haqqı var	39
A.Yaquboğlu. Aşıq Abbasəli Nəzərov	43
Aşıq Abbasəli Nəzərov. Şeirlər	52
M.Nəbioğlu. Təki sağlıq olsun!	54
Ələddin Borçalı. Şeirlər.....	57
Altay Məmmədli – 50	59
Altay Məmmədli. Şeirlər	60
Nemət Qasımlı – 50	63
M.Nəbioğlu. Onun ifası ruha qanad verir	65
Aşıq Cabbar Laçınlı. Şeirlər	67
M.Nəbioğlu. Ata yolunun davamçısı	71
Aşıq Şahniyar Əliyev. Şeirlər	73
Nəhayət Musayev. Şeirlər	75
“Şuşa ili”nə şagirdlərin “Zəfər” töhfəsi.....	77
“Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri”	78

Texniki redaktor: Elşad Çobanlı

*Yığılmağa verilmiş 15.03.2022
çapa imzalanmış 16.04.2019
Şərti çap vərəqi 5. Sifariş № 82
Kağız formatı 70x100 1/16. Tiraj 200
Əlaqə tel: +994503453652
musa58@bk.ru*

*Jurnal «Elm və təhsil» nəşriyyat-poligrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.*

*Jurnal baş redaktorun şəxsi vəsaiti ilə çap olunur və satış məqsədi
ilə yayılmır.*